

จัดการขยะที่ต้นทาง สู่ปลายทางที่ยั่งยืน

บันทึกองค์ความรู้ บทเรียน นวัตกรรม
และผลสำเร็จจากโครงการส่งเสริมการมีส่วนร่วม
ของชุมชนในการคัดแยกขยะที่ต้นทางที่ได้รับ
การสนับสนุนจากกองทุนสิ่งแวดล้อม
ในช่วงปี 2558-2560

จัดการขยะที่ต้นทาง
สู่ปลายทางที่ยั่งยืน

จัดการขยะที่ต้นทาง สู่ปลายทางที่ยั่งยืน

จัดทำโดย	กองบริหารกองทุนสิ่งแวดล้อม สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม อาคารทิปโก้ 2 ชั้นที่ 16 เลขที่ 118/1 ถนนพระรามที่ 6 แขวงพญาไท เขตพญาไท กรุงเทพฯ 10400 โทรศัพท์/โทรสาร: 02 265 6600 E-mail: envfund.sarabun@onep.go.th Facebook: กองทุนสิ่งแวดล้อม สผ., website: http://envfund.onep.go.th/	
คณะที่ปรึกษา	ดร.พิรุณ สัยยะสิทธิ์พานิช นายมนต์สังข์ ภูศิริวัฒน์ นายจิรวุฒิ ระติสุนทร	
บรรณาธิการ	ดร.ณัฐนิช อัครวณิชกุล	
ผู้เรียบเรียง	นางอศนี กุลประดิษฐ์ นางรพีพร ชันโอสาร ดร.กิตติศักดิ์ พงษ์กานนท์ นางสาวสุวรรณา จันทระไพฑูรย์ นายโฆสิต ชูโต	ดร.กัญญาวิณ์ ลำสัน นายเกียรติพิบูล แสงสี นางสาวนุศรีย กลินสอน นางสาววรรณนิภา บุญมา นางสาวสุรางคนางค์ ทุมรัตน์
การอ้างอิง	สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. 2565. <i>จัดการขยะที่ต้นทางสู่ปลายทางที่ยั่งยืน. กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม</i> . กรุงเทพฯ. 112 หน้า	
รวบรวมข้อมูล	มูลนิธิสถาบันสิ่งแวดล้อมไทย	
ออกแบบ	momfon@yahoo.com	
พิมพ์เมื่อ	กรกฎาคม 2565 จำนวน 500 เล่ม	
จัดพิมพ์	บริษัท สำนักพิมพ์สื่อตะวัน จำกัด	

จัดการขยะที่ต้นทาง สู่ปลายทางที่ยั่งยืน

๘ สถานการณ์ขยะมูลฝอยที่มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง อันเนื่องมาจากการผลิต การบริโภค และการบริหารจัดการที่ไม่มีประสิทธิภาพ ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม สุขภาพอนามัย รวมถึงภาวะโลกร้อน ประเทศไทยจึงได้กำหนดให้ประเด็นการจัดการขยะมูลฝอยเป็นวาระแห่งชาติ มาตั้งแต่ปี 2557 โดยให้ความสำคัญกับการจัดการขยะจากต้นทางสู่ปลายทางที่มีประสิทธิภาพ

กองทุนสิ่งแวดล้อมซึ่งเป็นมาตรการทางการเงิน ที่จัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 มีภารกิจในการสนับสนุนการแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อม ภายใต้ความร่วมมือของภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ได้สนับสนุนองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นทั่วประเทศ ส่งเสริมการคัดแยกขยะและจัดการขยะที่ต้นทางเพื่อมุ่งสู่การจัดการปลายทางที่ยั่งยืน จนสามารถสร้างสรรค์ผลงานและความสำเร็จกระจายในพื้นที่ต่าง ๆ

ความรู้ ประสบการณ์ และบทเรียนอันมีคุณค่าเหล่านั้น เป็นผลจากความร่วมมือขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ชุมชน เอกชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้ถูกรวบรวมโดยกองบริหารกองทุนสิ่งแวดล้อม สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ร่วมกับมูลนิธิสถาบันสิ่งแวดล้อมไทย โดยสะท้อนความสำเร็จที่สามารถนำไปขยายผลเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการขยะที่ต้นทาง โดยครอบคลุมขยะอินทรีย์ ขยะรีไซเคิล ขยะอันตราย และขยะทั่วไป รวมถึงปัจจัยสู่ความสำเร็จของการดำเนินงาน อันจะนำไปสู่การสนับสนุนการจัดการขยะปลายทางที่ยั่งยืน

กองบริหารกองทุนสิ่งแวดล้อม
สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

สารบัญ

1. บทนำ	5
2. แนะนำโครงการและผลงานเด่น	11
กรณีภาคเหนือ	15
กรณีภาคกลางและภาคตะวันตก	23
กรณีภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	31
กรณีภาคตะวันออกและภาคใต้	39
3. องค์ความรู้ด้านวิธีการจัดการขยะมูลฝอย	47
การลดขยะมูลฝอย	50
การคัดแยกขยะมูลฝอย	55
การใช้ประโยชน์จากขยะมูลฝอย	64
4. องค์ความรู้ด้านกระบวนการขับเคลื่อนการจัดการขยะมูลฝอย	69
การสื่อสาร	72
การบริหารจัดการ	76
กลไกและความร่วมมือ	82
5. บทสรุป	87
6. องค์กรดำเนินงานและผู้ให้ข้อมูล	105

ส่วนที่ 1

บทนำ

๘ เริ่มจากต้นทาง

๘ สืบเนื่องจากการที่รัฐบาลได้กำหนดนโยบายเร่งด่วนในการจัดการขยะมูลฝอย เมื่อปี 2557 พร้อมเห็นชอบกับแผนที่นำทาง (Road map) ในการจัดการขยะมูลฝอยและของเสียอันตราย เพื่อส่งเสริมให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) ดำเนินการคัดแยกขยะมูลฝอยตั้งแต่ต้นทาง มีการเก็บขนแบบแยกประเภทและนำไปกำจัดอย่างถูกต้อง กองทุนสิ่งแวดล้อมจึงได้จัดสรรเงินอุดหนุนให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั่วประเทศ ภายใต้โครงการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการคัดแยกขยะที่ต้นทาง และให้การสนับสนุนเงินอุดหนุนแก่สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัด และสำนักงานสิ่งแวดล้อมภาค เพื่อร่วมผลักดันนโยบายให้มีผลไปสู่การปฏิบัติในระดับชุมชนและครัวเรือน

ในปัจจุบันกองทุนสิ่งแวดล้อมได้ให้การสนับสนุนโครงการด้านการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการคัดแยกขยะที่ต้นทางในหลายพื้นที่ ส่งผลให้ชุมชนในพื้นที่เป้าหมายสามารถลดปริมาณขยะที่ต้องนำไปกำจัด และลดค่าใช้จ่ายของ อปท. จากการดำเนินการเก็บขนและกำจัดขยะมูลฝอยได้อย่างเป็นรูปธรรม รวมทั้งก่อให้เกิดชุมชนต้นแบบในการจัดการขยะที่สอดคล้องกับนโยบายจังหวัดสะอาดและแผนปฏิบัติการ 3Rs รวมถึงหลายชุมชนได้มีการต่อยอดการดำเนินงานจนได้รับคัดเลือกให้เป็นชุมชนปลอดขยะ (Zero Waste) ทั้งนี้ การสร้างความเข้าใจและตระหนักถึงการเริ่มจากต้นทาง เป็นหลักสำคัญในการบริหารจัดการขยะมูลฝอยอย่างยั่งยืน

กระบวนการ
ถอดบทเรียน
องค์ความรู้
นวัตกรรม
และผลสำเร็จ

1

ศึกษาข้อมูลและผลการดำเนินงาน
โครงการของ อปท.

2

คัดเลือกโครงการ
ที่มีผลสำเร็จ

3

สัมภาษณ์ผู้รับผิดชอบ
โครงการ

4

สำรวจพื้นที่และประชุมกลุ่มย่อย
ผู้เกี่ยวข้อง

5

ถอดบทเรียน องค์ความรู้
นวัตกรรม และผลสำเร็จ

6

ตรวจทาน
ข้อมูลร่วมกัน

7

สรุปและเผยแพร่ข้อมูล

๕ บันทึกองค์ความรู้

๘ องค์ความรู้และความสำเร็จจากการมีส่วนร่วมของชุมชนในการคัดแยกขยะที่ต้นทาง จากโครงการที่ได้รับการสนับสนุนเงินอุดหนุนจากกองทุนสิ่งแวดล้อม ที่ได้รับการสนับสนุนในช่วงปี 2558-2560 โดยคัดเลือกโครงการจาก 76 จังหวัดทั่วประเทศ เป็นตัวแทนโครงการระดับภาค จำนวน 16 โครงการ ได้ถูกหยิบยกขึ้นมาเพื่อถอดบทเรียน องค์ความรู้ นวัตกรรม และผลสำเร็จการดำเนินงาน ถ่ายทอดเป็น “บันทึกองค์ความรู้” เพื่อนำไปเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ให้ทุกภาคส่วนและประชาชนทั่วไปได้รับทราบ มีความรู้ ความเข้าใจ ความตระหนัก และเล็งเห็นความสำคัญ รวมทั้งเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยและสิ่งแวดล้อมของประเทศต่อไป

บันทึกองค์ความรู้ นวัตกรรม และความสำเร็จในครั้งนี้ จัดทำโดยกองบริหารกองทุนสิ่งแวดล้อม สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และมูลนิธิสถาบันสิ่งแวดล้อมไทย เริ่มจากการศึกษา รวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูล ดำเนินการคัดเลือกโครงการที่มีผลสำเร็จในการดำเนินงาน ที่สามารถเป็นต้นแบบให้โครงการอื่นนำไปต่อยอด ขยายผล โดยพิจารณาให้ครอบคลุมพื้นที่รับผิดชอบของสำนักงานสิ่งแวดล้อมภาคทั้ง 16 แห่ง จากนั้นสัมภาษณ์ข้อมูลเบื้องต้นที่เกี่ยวข้องกับโครงการ สำรวจพื้นที่และจัดประชุมกลุ่มย่อยกับผู้เกี่ยวข้องและผู้ได้รับประโยชน์ ดำเนินการวิเคราะห์ สังเคราะห์ และถอดบทเรียน องค์ความรู้ นวัตกรรม และผลสำเร็จ และส่งให้ผู้เกี่ยวข้องร่วมตรวจทานข้อมูลเพื่อให้มีความถูกต้อง เหมาะสม และเป็นที่ยอมรับร่วมกัน

๕ ข้อค้นพบ

๘ จากการดำเนินการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการคัดแยกขยะที่ต้นทาง ที่ได้รับการสนับสนุนจากกองทุนสิ่งแวดล้อม ได้สะท้อนให้เห็นถึงความร่วมมือของชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) และภาคส่วนที่เกี่ยวข้องในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมตามบริบทของพื้นที่ เกิดการคัดแยกขยะมูลฝอยตั้งแต่ต้นทางและใช้ประโยชน์จากขยะมูลฝอยอย่างยั่งยืน ลดปริมาณและต้นทุนการบริหารจัดการขยะมูลฝอยอย่างเป็นรูปธรรม นอกจากนี้ยังค้นพบว่า ...การเริ่มจากต้นทาง คือ การเริ่มจากคน ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของผู้ออกขยะมูลฝอย การลดและคัดแยกขยะมูลฝอย ต้องจัดการคนด้วย...

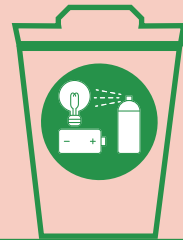
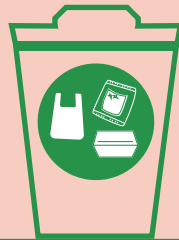
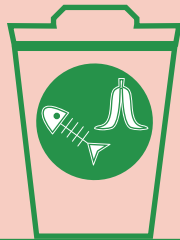
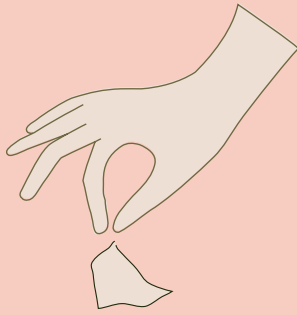
องค์ความรู้ที่ค้นพบจากการติดตามความสำเร็จและความยั่งยืนโครงการ พบว่า ส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับการคัดแยกขยะอินทรีย์ ด้วยเห็นว่าเมื่อคัดแยกขยะอินทรีย์ออกมาได้แล้ว การจัดการขยะรีไซเคิล ขยะทั่วไป และขยะอันตราย ก็สามารถทำได้ง่ายขึ้น รวมถึงการนำขยะมูลฝอยไปใช้ประโยชน์อย่างเหมาะสม ลดการเกิดขยะมูลฝอยเกิดการใช้ซ้ำ และหมุนเวียนนำกลับมาใช้ใหม่ด้วยแนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียน เกิดการเพิ่มรายได้และลดค่าใช้จ่ายให้กับชุมชนและท้องถิ่น

ในขณะเดียวกันปัจจัยความสำเร็จที่สำคัญ ได้แก่ การพัฒนากลไก/กลุ่มบุคคล ทั้งผู้นำท้องถิ่น ผู้นำชุมชน เยาวชน กลุ่มพี่เลี้ยง และภาคีเครือข่าย เข้ามามีส่วนร่วมและสร้างความร่วมมือให้เกิดการบริหารจัดการแบบองค์รวม ตลอดจนการกำหนดกิจกรรมหรือรูปแบบการดำเนินงานที่สอดคล้องกับกลุ่มบุคคล บริบทพื้นที่ ครอบคลุมการบริหารจัดการขยะอย่างครบวงจร และการเสริมสร้างความรู้ด้านการจัดการขยะมูลฝอย การพัฒนาศักยภาพให้แก่ผู้นำ สมาชิกชุมชน และเยาวชน การสื่อสารองค์ความรู้และสร้างความตระหนัก รวมทั้งวิสัยทัศน์และนโยบายของผู้บริหารท้องถิ่น ล้วนเป็นปัจจัยและแรงผลักดันส่งผลให้การดำเนินงานประสบความสำเร็จเป็นต้นแบบให้โครงการอื่น ๆ นำไปต่อยอด ขยายผล รวมทั้งเกิดประโยชน์ต่อประชาชน

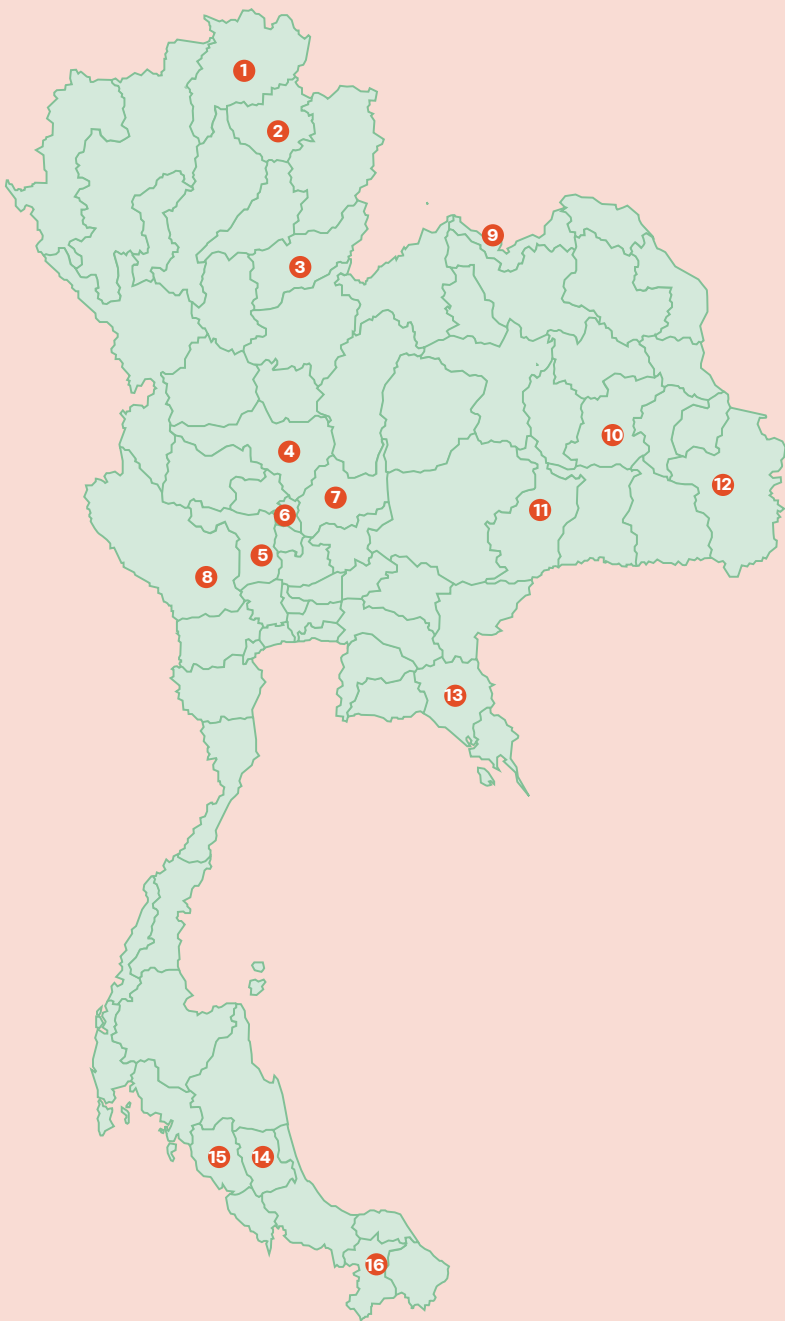
เนื้อหาในหนังสือนี้ นอกจากเป็นการรวบรวมความสำเร็จที่ผ่านมาของโครงการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชน ในการคัดแยกขยะที่ต้นทาง ยังได้นำเสนอองค์ความรู้ กิจกรรม นวัตกรรมเด่นของแต่ละพื้นที่ ตลอดจนได้นำเสนอข้อจำกัด ข้อพึงระวัง รวมทั้งความท้าทายและแนวทางการพัฒนาสู่ความยั่งยืน เพื่อให้สามารถนำไปปรับใช้ให้เหมาะสมกับสถานการณ์ข้างหน้าและการเปลี่ยนแปลงใหม่ ๆ ด้วยความรอบคอบและมีประสิทธิภาพ

ส่วนที่ 2

แนะนำโครงการ
และผลงานเด่น

กรณีภาคเหนือ

- 1) เทศบาลตำบลจันทวี จังหวัดเชียงราย
- 2) เทศบาลตำบลบ้านเหล่า จังหวัดพะเยา
- 3) เทศบาลตำบลตรอน จังหวัดอุดรธานี
- 4) เทศบาลตำบลบางประมง จังหวัดนครสวรรค์

กรณีภาคกลางและภาคตะวันตก

- 5) เทศบาลตำบลไผ่กองดิน จังหวัดสุพรรณบุรี
- 6) องค์การบริหารส่วนตำบลท่างาม จังหวัดสิงห์บุรี
- 7) องค์การบริหารส่วนตำบลบางลี่ จังหวัดลพบุรี
- 8) เทศบาลตำบลพระแท่น จังหวัดกาญจนบุรี

กรณีภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

- 9) เทศบาลตำบลสังคม จังหวัดหนองคาย
- 10) เทศบาลตำบลดงแดง จังหวัดร้อยเอ็ด
- 11) เทศบาลตำบลทะเลเม่นชัย จังหวัดบุรีรัมย์
- 12) เทศบาลเมืองพิบูลมังสาหาร จังหวัดอุบลราชธานี

กรณีภาคตะวันออกและภาคใต้

- 13) เทศบาลตำบลปัลลิว จังหวัดจันทบุรี
- 14) เทศบาลตำบลร่มเมือง จังหวัดพัทลุง
- 15) เทศบาลตำบลสิเกา จังหวัดตรัง
- 16) เทศบาลตำบลโยโป จังหวัดยะลา

* เมืองไทยจะสะอาด ทุกคนในชาติพร้อมใจคัดแยกขยะที่ต้นทาง *

1. ขยะอินทรีย์ : ใช้เลี้ยงสัตว์ ทำปุ๋ย

2. ขยะรีไซเคิล : เก็บไว้ขาย

3. ขยะทั่วไป (ไร้ประโยชน์) : ส่งเทศบาลกำจัด

4. ขยะอันตราย : เก็บรวบรวมไว้ดูแล

1 เทศบาลตำบลจันจว้า อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย

- 📍 พื้นที่รับผิดชอบ 80,000 ไร่
- 🏠 มี 23 หมู่บ้าน
- 👤 ประชากร 15,647 คน 5,457 ครัวเรือน
- ♻️ เข้าร่วมโครงการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการคัดแยกขยะที่ต้นทาง ชุดที่ 2 ภายใต้การสนับสนุนเงินจากกองทุนสิ่งแวดล้อม โดยได้รับการงบประมาณ 399,825 บาท ระยะเวลาโครงการ 18 เดือน (1 มกราคม 2561 - 30 มิถุนายน 2562) ดำเนินงานใน 3 หมู่บ้าน คือ บ้านทรายมูล บ้านหนองปิ้ง และบ้านหนองครก

ผลงานเด่น

- ♻️ **เสวียนและถังกรีนโคน** เป็นการส่งเสริมและสนับสนุนให้นำขยะอินทรีย์ไปจัดการอย่างเหมาะสมกับพื้นที่และความต้องการของชุมชน โดยเฉพาะไม้แห้ง กิ่งไม้ และขยะมูลฝอยที่ย่อยสลายได้เองตามธรรมชาติจะส่งเสริมให้ทำเสวียนด้วยการอบรมให้ความรู้และสนับสนุนอุปกรณ์ ส่วนขยะอินทรีย์ประเภทเศษอาหาร เศษผักผลไม้ที่ย่อยสลายได้เร็วจะส่งเสริมให้ทำปุ๋ยหมักชีวภาพเพื่อใช้ในพื้นที่เกษตรกรรมของชุมชนด้วยการจัดทำถังกรีนโคนจากตะกร้าและถังพลาสติกแจกจ่ายให้กับชุมชน
- ♻️ **ถนนปลอดถัง** โดยก่อนยกเลิกจุดตั้งถังขยะบนถนนและในชุมชนได้จัดเวทีประชาคมหมู่บ้านเพื่อสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับประโยชน์ที่จะได้รับและร่วมกันกำหนดวันนัดเก็บนัดทิ้งขยะของชุมชน โดยมีชุมชนหนองปิ้งและชุมชนหนองครกเป็นต้นแบบ ซึ่งช่วยลดการทิ้งขยะมูลฝอยจากบุคคลภายนอกหรือขยะจรได้

- **วงล้อส่งเสริมพัฒนาการเด็กและลัพท์ประหยัดพลังงาน** เป็นการส่งเสริมการนำวัสดุเหลือใช้มาทำสิ่งประดิษฐ์ เพื่อใช้ประโยชน์ใหม่ ได้แก่ การนำยางรถยนต์หรือล้อรถจักรยานยนต์เก่าที่ไม่ได้ใช้ประโยชน์แล้วมาพัฒนาเป็นเครื่องเล่นให้เด็กได้ใช้หมุนเล่น เดินทรงตัว วิ่ง และกระโดด เพื่อเสริมสร้างความแข็งแรงของกล้ามเนื้อ และเสริมพัฒนาการด้านสมองของเด็ก และลัพท์ประหยัดพลังงาน ซึ่งทำมาจากถังสีเก่าและเชือก เพื่อใช้ในการส่งของขึ้นที่สูง
- **สถานีจัดการขยะชุมชน** พัฒนาจากชุมชนนำร่องเป็นสถานีจัดการขยะชุมชน ซึ่งเป็นแหล่งเรียนรู้และศึกษาดูงาน สำหรับชุมชนใกล้เคียงและผู้สนใจภายนอก และยังเป็นศูนย์กลางกระจายและรองรับขยะรีไซเคิลและขยะอินทรีย์ ของชุมชนและชุมชนใกล้เคียง เช่น นำขยะอินทรีย์มาหมักเป็นก๊าซชีวภาพ รับซื้อขยะรีไซเคิลมาอัดเป็นก้อน เพื่อส่งต่อไปให้กับร้านรับซื้อของเก่าและนำไปเป็นเชื้อเพลิงจากขยะมูลฝอย
- **การบันทึกปริมาณขยะมูลฝอย** เทศบาลร่วมกับชุมชนเก็บสถิติและบันทึกข้อมูลขยะมูลฝอยแต่ละประเภท โดยดำเนินการชั่งน้ำหนักและจดบันทึกปริมาณขยะมูลฝอยที่เก็บรวบรวมได้ทุกครั้ง เพื่อใช้ในการติดตาม และประเมินผลการจัดการขยะมูลฝอย รวมทั้งเป็นฐานข้อมูลในการวางแผนงบประมาณ ตลอดจนปรับปรุงพัฒนา หรือต่อยอดกิจกรรมอย่างเหมาะสมต่อไป

ปัจจัยสู่ความสำเร็จ

- นโยบายการบริหารจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลมีความชัดเจน
- มีเจ้าหน้าที่ที่มีความรู้ความเข้าใจร่วมวางแผน เป็นพี่เลี้ยง รวมทั้งมีการติดตาม รวบรวมข้อมูลเชิงสถิติ และประเมินผลการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง
- ผู้นำชุมชนมีความมุ่งมั่นในการดำเนินงานให้ประสบผลสำเร็จ มีการเรียนรู้เพิ่มเติมอย่างสม่ำเสมอ
- ชุมชนให้ความร่วมมือในการดำเนินกิจกรรม
- มีหน่วยงานภายนอกสนับสนุนงบประมาณ องค์กรความรู้ และร่วมออกแบบกระบวนการเพื่อต่อยอดการดำเนินงาน

2 เทศบาลตำบลบ้านเหล่า อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา

📍 พื้นที่รับผิดชอบ 61,971 ไร่

🏠 มี 14 หมู่บ้าน

👤 ประชากร 7,930 คน 2,796 ครัวเรือน

♻️ เข้าร่วมโครงการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชน ในการคัดแยกขยะที่ต้นทาง ชุดที่ 2 ภายใต้ การสนับสนุนเงินจากกองทุนสิ่งแวดล้อม โดยได้รับการ งบประมาณ 400,000 บาท ระยะเวลาโครงการ 18 เดือน (1 มกราคม 2561 - 30 มิถุนายน 2562) ดำเนินงานใน 2 หมู่บ้าน คือ บ้านดงอินตาใต้ และบ้านเด่นโพธิ์ทอง

ผลงานเด่น

♻️ **โรงครัวปลอดถุง** กำหนดกติกาและกฎระเบียบในการเข้าใช้บริการและยืมอุปกรณ์ในโรงครัวชุมชน (หม้อ จาน ชาม ช้อน ฯลฯ) โดยโรงครัวชุมชนจะใช้ถุงผ้าที่ตัดเย็บโดยชุมชนใส่อุปกรณ์ในโรงครัวไว้ หากผู้ใช้บริการทำถุงผ้าหาย จะต้องจัดหามาให้ใหม่ รวมทั้งจะขอความร่วมมือผู้ใช้บริการให้จัดงานที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมและลดการใช้พลาสติกแบบใช้ครั้งเดียวทิ้ง

♻️ **ปุ๋ยหมักจากเศษอาหาร** จัดตั้งจุดทำปุ๋ยหมักจากขยะอินทรีย์ประเภทเศษอาหาร พืช ผัก ผลไม้ จากงานบุญ ของชุมชนในบ้านดงอินตาใต้ ซึ่งอยู่ใกล้กับโรงครัวปลอดถุง เมื่อผู้ใช้บริการนำอุปกรณ์มาคืนก็จะเก็บขยะอินทรีย์ มาให้ด้วยเพื่อหมักทำปุ๋ย สำหรับขยะเศษอาหารในครัวเรือนส่วนใหญ่ผลิตปุ๋ยหมักใช้เองในครัวเรือนหรือนำไป เลี้ยงสัตว์

- **เครื่องอัดพลาสติกก้อน** โดยให้ชุมชนนำขยะพลาสติกที่ไม่คุ้มค่าต่อการนำไปรีไซเคิลซึ่งเก็บโดยอาสาสมัครของแต่ละชุมชนมาอัดเป็นพลาสติกก้อน โดยบางส่วนนำไปขายให้กับร้านรับซื้อของเก่า บางส่วนนำมาเพิ่มความแข็งแรงโดยฉาบปูนซีเมนต์ เป็นรูปร่างต่าง ๆ และทาสีเพิ่มความสวยงาม นำไปใช้ประโยชน์เป็นเก้าอี้นั่งเล่นหรือก้อนหินตกแต่ง ซึ่งช่วยลดค่าใช้จ่ายและเป็นการนำก้อนขยะพลาสติกมาใช้ประโยชน์อย่างคุ้มค่า
- **ข้อตกลงร่วมในการบริหารจัดการขยะมูลฝอย** โดยชุมชนเป็นฐาน ซึ่งเทศบาลจะจัดสรรงบประมาณให้ชุมชน วัด โรงเรียน และหน่วยงานในพื้นที่เป็นเงินอุดหนุนทุกปีในการขับเคลื่อนการลดขยะมูลฝอย ลดใช้ถุงพลาสติกและโฟม เน้นให้ทุกครัวเรือน วัด โรงเรียน ต้องคัดแยกขยะตั้งแต่ต้นทาง ลดการเผา และห้ามทิ้งขยะในพื้นที่สาธารณะ
- **ขยะหอมบุญ** เป็นการกระตุ้นให้คนในชุมชนนำขยะรีไซเคิลที่คัดแยกและมีมูลค่ามาบริจาคให้กับกองทุนขยะหอมบุญ เพื่อนำเงินมาสนับสนุนเป็นทุนการศึกษาให้กับเด็กและเยาวชนในหมู่บ้าน
- **ประกวดครัวเรือนต้นแบบ** โดยประชาสัมพันธ์และทำข้อตกลงให้ทุกครัวเรือนเข้าร่วมประกวดอย่างน้อยปีละครั้ง และร่วมกับชุมชนกำหนดเกณฑ์การให้คะแนนคัดเลือกครัวเรือนต้นแบบ โดยเทศบาลจะมอบเกียรติบัตรและเงินรางวัล เพื่อสร้างแรงจูงใจและเป็นทุนสนับสนุนการพัฒนาชุมชนต่อไป

ปัจจัยสู่ความสำเร็จ

- มีนโยบายที่ชัดเจนร่วมกันและมีการจัดสรรงบประมาณอย่างต่อเนื่อง
- แกนนำชุมชนปฏิบัติเป็นตัวอย่างที่ดีและชี้ให้เห็นถึงประโยชน์ ซึ่งสร้างความเชื่อมั่นในการเข้าร่วมกิจกรรม
- แกนนำชุมชนมีความเข้มแข็ง มุ่งมั่นการดำเนินงานพร้อมรับการเรียนรู้ใหม่ ๆ
- สร้างแรงจูงใจเชิงบวกด้วยการจัดประกวดและให้รางวัล
- มีการติดตามและประเมินผลการดำเนินงานเป็นระยะ ๆ และนำผลมาปรับปรุงแก้ไขและพัฒนากิจกรรมให้เกิดประโยชน์มากขึ้น
- ใช้สื่อและการประชาสัมพันธ์ช่วยสร้างการรับรู้ สร้างการมีส่วนร่วม และกระตุ้นการดำเนินงานให้เกิดความต่อเนื่อง

3 เทศบาลตำบลตรอน อำเภอตรอน จังหวัดอุดรธานี

📍 พื้นที่รับผิดชอบ 1,153.75 ไร่

🏠 มี 3 ชุมชน

👤 ประชากร 1,784 คน

♻️ ได้เข้าร่วมโครงการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการคัดแยกขยะที่ต้นทาง ชุดที่ 1 ภายใต้การสนับสนุนเงินจากกองทุนสิ่งแวดล้อม โดยได้รับการงบประมาณ 385,000 บาท ระยะเวลาโครงการ 18 เดือน (1 พฤศจิกายน 2558 - 30 เมษายน 2560) ดำเนินงานใน 2 ชุมชน ได้แก่ ชุมชนเทศบาลพัฒนา และชุมชนวังหินพัฒนา

ผลงานเด่น

- ♻️ **ปุ๋ยหมักไม่พลิกกลับกอง** สูตรโบกาฉิ เป็นการนำขยะอินทรีย์ประเภทเศษอาหารและเศษผักผลไม้จากตลาดและครัวเรือน และวัสดุเหลือใช้จากการเกษตรมาทำปุ๋ยหมักชีวภาพสำหรับใช้ในครัวเรือนและแจกจ่ายให้กับคนในชุมชน นอกจากนี้ ยังนำขยะอินทรีย์ไปใช้เลี้ยงสัตว์และทำน้ำหมักชีวภาพ
- ♻️ **ลดใช้พลาสติกและโฟม** เทศบาลร่วมกับคณะกรรมการตลาดสดเทศบาลออกกฎระเบียบให้พ่อค้าแม่ค้าในตลาดสดของเทศบาลและตลาดนัดอินทรีย์วิถีคนวังซึ่งจัดทุกวันพฤหัสบดีที่ 2 ของเดือน ต้องลดการใช้ถุงพลาสติกและโฟมและส่งเสริมให้ใช้วัสดุหรือบรรจุภัณฑ์ที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม
- ♻️ **ตะแกรงแยกขยะรีไซเคิล** เทศบาลจัดทำตะแกรงแยกขยะรีไซเคิลแจกจ่ายให้แต่ละครัวเรือน รวมทั้งพาไปศึกษาดูงานการจัดการขยะมูลฝอยในพื้นที่อื่น เพื่อส่งเสริมความรู้สำหรับนำไปปรับใช้ในชุมชนของตนเอง

- **สิ่งประดิษฐ์จากพลาสติก** โดยสนับสนุนให้กลุ่มอาชีพทำสิ่งประดิษฐ์ในชุมชนนำพลาสติกที่ไม่คุ้มค่าต่อการรีไซเคิล ประดิษฐ์เป็นผลิตภัณฑ์เพื่อเพิ่มมูลค่า เช่น ดอกไม้จากกล่องเครื่องดื่ม กระเป๋าจากบรรจุภัณฑ์พลาสติก โดยมี กลุ่มลูกค้าเป็นผู้ที่เข้ามาศึกษาดูงานในชุมชน
- **เมล็ดพันธุ์ผักแลกขยะอันตราย** เป็นการจูงใจและส่งเสริมให้ชุมชนคัดแยกและรวบรวมขยะอันตราย ซึ่งหลังจากที่ชุมชนคุ้นเคยและสามารถคัดแยกขยะอันตรายได้อย่างถูกต้องแล้ว เทศบาลได้ปรับเปลี่ยน เป็นการสนับสนุนจุดคัดแยกขยะอันตรายในชุมชน โดยนัดวันเวลาให้เจ้าหน้าที่เข้ามาเก็บทุกเดือน
- **ถนนปลอดถัง** เทศบาลลดถังขยะบริเวณริมแม่น้ำน่านและพื้นที่สาธารณะ เพื่อลดปัญหาการทิ้งขยะมูลฝอย โดยไม่มีการคัดแยกและปัญหาน้ำชะขยะไหลลงสู่แม่น้ำน่าน ซึ่งก่อนนำถังขยะออกได้จัดทำประชาคมติ และสร้างความเข้าใจให้เห็นถึงประโยชน์ โดยหลังจากเอาถังขยะออกแล้วได้กำหนดวันเก็บวันทิ้งร่วมกับชุมชน
- **ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง** เป็นแหล่งเรียนรู้ที่รวบรวมองค์ความรู้เกี่ยวกับการปลูกผักปลอดสาร การใช้พลังงานทดแทน และการใช้ประโยชน์จากขยะอินทรีย์ที่ได้จากการดำเนินกิจกรรมในชุมชน เพื่อเป็นศูนย์กลาง การเรียนรู้ระดับอำเภอและจังหวัด

ปัจจัยสู่ความสำเร็จ

- มีนโยบายที่ชัดเจน มีการขับเคลื่อนในระดับท้องถิ่นไปสู่หมู่บ้านต้นแบบ รวมทั้งจัดสรรงบประมาณและส่งเสริม การดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง
- ผู้นำชุมชนต้นแบบมีความเข้มแข็ง มีจิตอาสา และเสียสละเพื่อส่วนร่วม
- มีการอบรมให้ความรู้ พุดคุยชี้ให้เห็นถึงปัญหา และแสดงให้เห็นถึงประโยชน์จากการดำเนินงาน
- ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนด้วยการสร้างความรู้สึกรักความเป็นเจ้าของพื้นที่ร่วมกัน
- สร้างแรงจูงใจเชิงบวก ด้วยการให้รางวัลหรือแบ่งปันสิ่งของ สิทธิประโยชน์ การไม่เก็บค่าธรรมเนียม
- ใช้กฎหรือพลังทางสังคม ให้เกิดความร่วมมือในการดำเนินกิจกรรม

4 เทศบาลตำบลบางประมุง อำเภอโกรกพระ จังหวัดนครสวรรค์

- 📍 พื้นที่รับผิดชอบ 42 ตารางกิโลเมตร
- 👤 ประชากร 5,033 คน
- ♻️ ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม เข้าร่วมโครงการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการคัดแยกขยะที่ต้นทาง ชุดที่ 1 ภายใต้การสนับสนุนเงินจากกองทุนสิ่งแวดล้อม โดยได้รับงบประมาณจำนวน 284,900 บาท ระยะเวลาโครงการ 18 เดือน (1 พฤศจิกายน 2558 - 30 เมษายน 2560) ดำเนินงานใน 4 ชุมชน ได้แก่ บ้านหนองตายาย บ้านไร่ บ้านบางประมุง และบ้านช่องรวก

ผลงานเด่น

- ♻️ **ถังหมักรักษ์โลก** เป็นการนำขยะอินทรีย์ที่คัดแยกมาใส่ลงถังขนาด 20 ลิตร แบบมีฝาปิด ที่ตัดกันถึงและฝังลงไปในดิน เมื่อเต็มจะนำถังหมักออกและนำดินมากลบเพื่อให้เกิดการย่อยสลายเป็นปุ๋ย ส่วนเศษใบไม้และเศษอาหารนำมาทำปุ๋ยก้อนเค้กในบ่อซีเมนต์ ซึ่งเป็นปุ๋ยหมักที่ไม่จำเป็นต้องกลับกองทำให้ง่ายต่อการดูแลจัดการ
- ♻️ **งานรักษ์โลก** เทศบาลจัดซื้อเครื่องอัดขึ้นรูปงานใส่อาหารจากวัสดุธรรมชาติ โดยนำกาบไผ่แห้งที่มีปริมาณมากในพื้นที่มาใช้เป็นวัสดุ โดยจะนำไปผ่านกระบวนการอบฆ่าเชื้อก่อนนำไปใส่อาหารรับประทาน ซึ่งช่วยลดการใช้พลาสติกแบบใช้ครั้งเดียว โฟม และลดเชื้อเพลิงในพื้นที่ป่าใกล้ชุมชนที่เกิดไฟไหม้ทุกปี
- ♻️ **ไม้กวาดขวดพลาสติก** เทศบาลส่งเสริมให้ชุมชนคัดแยกขยะรีไซเคิลประเภทขวดพลาสติก PET ขนาดใหญ่หรือขวดลิตรส่งให้กลุ่มทำไม้กวาดภายในชุมชน โดยไม้กวาด 1 ด้าม ต้องใช้ขวดพลาสติกประมาณ 30 ขวด ซึ่งสามารถจำหน่ายได้ในราคาอันละ 70 บาท โดยมีกลุ่มลูกค้าเป็นคนที่ในพื้นที่และผู้ที่มาศึกษาดูงาน

- **Big Cleaning Day** เป็นการสร้างความตระหนักและแรงจูงใจให้ประชาชนในพื้นที่ดูแลรักษาความสะอาดบริเวณบ้าน แหล่งน้ำ และชุมชนโดยรอบ ผ่านกิจกรรมทำความสะอาดชุมชนโดยคณะกรรมการจิตอาสา ซึ่งมีการเก็บขยะมูลฝอย ตัดหญ้า และกิ่งไม้เป็นประจำเดือนละ 1 ครั้ง
- **สถานีคัดแยกขยะ 5 ประเภท** ได้แก่ ขยะอินทรีย์ ขยะรีไซเคิล ขยะทั่วไป ขยะอันตราย และขยะติดเชื้อ ทั้งในบริเวณเทศบาล โรงเรียน วัด และครัวเรือน “บ้านต้นแบบคัดแยกขยะที่ต้นทาง” รวมถึงได้นำถึงขยะในเส้นทางหลักออกเพื่อลดการทิ้งขยะมูลฝอยจากภายนอกและกำหนดวันเก็บวันทิ้งร่วมกับชุมชน อีกทั้งยังได้จัดทำจุดรองรับขยะอันตรายและประชาสัมพันธ์ให้ความรู้เกี่ยวกับการคัดแยกขยะอันตรายแต่ละประเภท ซึ่งเทศบาลจะเก็บรวบรวมขยะอันตรายจากชุมชนตามจุดรองรับขยะอันตรายทุกเดือน
- **คณะกรรมการด้านการบริหารจัดการขยะมูลฝอย** ซึ่งเป็นตัวแทนชุมชนที่เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดทำแผนขับเคลื่อนและติดตามผล โดยร่วมกับอาสาสมัครท้องถิ่นรักโลก (อถล.) ในการดำเนินกิจกรรมการจัดการขยะมูลฝอยร่วมกับเทศบาล อีกทั้งได้มีการปรับปรุงเทศบัญญัติการจัดการขยะมูลฝอยให้ครอบคลุมเรื่องการคัดแยกขยะที่ต้นทาง
- **แหล่งเรียนรู้ด้านการจัดการขยะมูลฝอย** มีจุดเรียนรู้ด้านการจัดการขยะมูลฝอยชุมชนทั้งหมด 19 แห่ง โดยดำเนินการร่วมกับอาสาสมัครท้องถิ่นรักโลก (อถล.) และชุมชนต้นแบบ เพื่อให้ชุมชนอื่นๆ ที่สนใจเข้ามาแลกเปลี่ยนเรียนรู้และเยี่ยมชมกิจกรรมตัวอย่าง ซึ่งรายได้ส่วนหนึ่งจะนำไปสมทบทุนการศึกษาให้กับโรงเรียน

ปัจจัยสู่ความสำเร็จ

- ผู้บริหารปฏิบัติแบบอย่างที่ดีและจัดสรรงบประมาณ กำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และมาตรการที่ชัดเจนในการเก็บขนและกำจัดขยะมูลฝอย
- รับฟังข้อเสนอแนะจากชุมชนและปรับเปลี่ยนรูปแบบการดำเนินงานให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตของชุมชน
- ภาครัฐเอื้อช่วยให้การสนับสนุนองค์ความรู้ งบประมาณ อำนวยความสะดวก และประชาสัมพันธ์กิจกรรมอย่างต่อเนื่อง

5 เทศบาลตำบลไผ่กองดิน อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี

📍 พื้นที่รับผิดชอบ 2,187.50 ไร่

♻️ เข้าร่วมโครงการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการคัดแยกขยะที่ต้นทาง ชุดที่ 1 ภายใต้การสนับสนุนเงินจากกองทุนสิ่งแวดล้อม โดยได้รับการงบประมาณ จำนวน 370,000 บาท ระยะเวลาโครงการ 18 เดือน (1 พฤศจิกายน 2558 - 30 เมษายน 2560) ดำเนินงานใน 3 ชุมชน โรงเรียน 1 แห่ง และหน่วยงานรัฐ 2 แห่ง

ผลงานเด่น

♻️ **น้ำหมัก/ปุ๋ยหมักชีวภาพ** ให้ความรู้เรื่องการทำปุ๋ยจากขยะอินทรีย์ในครัวเรือนและทำบ่อนที่กักขังคดกล (MOU) กับชุมชนที่สนใจก่อนสนับสนุนถึงน้ำหมักสำหรับดำเนินการ โดยมีการติดตามผลและเป็นพี่เลี้ยงให้กับครัวเรือนต้นแบบ อีกทั้งยังส่งเสริมการเลี้ยงไส้เดือนเพื่อช่วยกำจัดเศษอาหารและได้มูลไส้เดือนที่ใช้เป็นปุ๋ยช่วยสร้างรายได้จากการจำหน่ายปุ๋ย น้ำหมัก และตัวไส้เดือน

♻️ **ขยะรีไซเคิลแลกบุญ** ในระยะแรกจัดกิจกรรมทอดผ้าป่าขยะรีไซเคิลเพื่อส่งเสริมให้ชุมชนคัดแยกขยะรีไซเคิลและสร้างความตระหนักถึงคุณค่าของขยะรีไซเคิล ต่อมาได้เปลี่ยนรูปแบบเป็นกิจกรรมขยะรีไซเคิลแลกบุญ โดยติดตั้งตะแกรงคัดแยกขยะรีไซเคิลไว้ในบริเวณชุมชน โรงเรียน และวัด เพื่อเป็นจุดรองรับขยะรีไซเคิลที่ชุมชนนำมาบริจาค เพื่อนำรายได้ไปสร้างประโยชน์และทำบุญให้กับกลุ่มเปราะบาง

- **ขยะอันตรายแลกไข่** เป็นการสร้างความรู้ความเข้าใจในการคัดแยกขยะอันตราย โดยจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์ และนิทรรศการเรื่องขยะอันตราย และจัดกิจกรรมขยะอันตรายแลกไข่เพื่อสร้างแรงจูงใจและความตระหนัก ในการคัดแยกขยะอันตรายจากครัวเรือน
- **คณะกรรมการบริหารโครงการฯ** ที่มีผู้แทนชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วม โดยทำหน้าที่ วางแผน ควบคุมกำกับการทำงานให้มีประสิทธิภาพ และติดตามประเมินผล ทำให้ชุมชนเห็นว่าเป็นบทบาท หน้าที่ของสมาชิกในชุมชนทุกคนที่ต้องช่วยกันจัดการ
- **ฐานการเรียนรู้ชุมชน** เป็นการพัฒนาคู่มือต้นแบบจนเกิดเป็นชุมชนนาร่องในการจัดการขยะมูลฝอย และเป็นแหล่งเรียนรู้ให้กับชุมชนและผู้สนใจทั่วไปเข้ามาศึกษาเรียนรู้ ครอบคลุมทั้งด้านการจัดขยะอินทรีย์ และขยะรีไซเคิล
- **ธนาคารขยะรีไซเคิลโรงเรียนวัดช่องลม** เป็นการส่งเสริมให้นักเรียนและบุคลากรคัดแยกขยะรีไซเคิล โดยมีคุณครูพี่เลี้ยงและแกนนำนักเรียน 15 คน ทำหน้าที่ในการคัดแยก ชั่งน้ำหนัก และคำนวณเงินแล้ว บันทึกลงสมุดคู่ฝาก เปิดทำการทุกวันที 15 ของเดือน เมื่อมีปริมาณมากพอจะจำหน่ายให้กับผู้รับซื้อ

ปัจจัยสู่ความสำเร็จ

- ผู้บริหารตระหนักถึงปัญหาการจัดการขยะมูลฝอยในพื้นที่
- มีกลไกการบริหารจัดการที่ชัดเจนและเป็นรูปธรรม
- การสร้างความร่วมมือกับหลากหลายภาคส่วน โดยให้ความสำคัญการเชื่อมโยงภาคีเครือข่าย บ้าน-วัด-โรงเรียน และหน่วยงานอื่น ๆ

6 องค์การบริหารส่วนตำบลท่างาม อำเภออินทร์บุรี จังหวัดสิงห์บุรี

- 📍 พื้นที่รับผิดชอบ 19,806.25 ไร่
- 👤 ประชากร 5,253 คน 1,952 ครัวเรือน
- ♻️ ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ได้เข้าร่วมโครงการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการคัดแยกขยะที่ต้นทาง ชุดที่ 1 ภายใต้การสนับสนุนเงินจากกองทุนสิ่งแวดล้อม โดยได้รับการสนับสนุนเงินจากกองทุนสิ่งแวดล้อม โดยได้รับงบประมาณ 354,500 บาท ระยะเวลาโครงการ 18 เดือน (1 พฤศจิกายน 2558 - 30 เมษายน 2560) ดำเนินงานใน 2 หมู่บ้าน ได้แก่ บ้านเกาะแก้ว หมู่ที่ 5 และบ้านท่าช้อย หมู่ที่ 4

ผลงานเด่น

- ♻️ **น้ำหมัก/ปุ๋ยหมักชีวภาพ** โดยสนับสนุนถังรวบรวมขยะอินทรีย์แก่ชุมชนและสถานประกอบการ โดยมีพนักงานจัดเก็บทุกวันในช่วงเช้าเพื่อนำไปเลี้ยงสัตว์และทำน้ำหมัก/ปุ๋ยหมักชีวภาพสำหรับใช้ในชุมชนและจำหน่ายช่วยสร้างรายได้เพื่อนำไปเป็นค่าใช้จ่ายในการบริหารจัดการศูนย์รวบรวมและใช้ประโยชน์ขยะอินทรีย์อย่างครบวงจร (ศูนย์ทักษะทางอาชีพเกษตรกร Banana Solution)
- ♻️ **กองทุนขยะเพื่อจัดสวัสดิการชุมชน กรณีเสียชีวิต** โดยสมาชิกต้องมีเงินออมจากการขายขยะมูลฝอยทุกเดือน หากขาดการนำขยะมาขายเกิน 2 เดือน จะขาดจากสมาชิกภาพ ซึ่งดำเนินงานโดยยึดแนวคิด 4 สร้าง คือ สร้างรอยยิ้ม สร้างสวัสดิการ สร้างงาน และสร้างพลังพลเมือง ก่อให้เกิดกลไกการทำงานที่มีประสิทธิภาพ สร้างความมั่นคงให้กับคนในชุมชน

-
สิ่งประดิษฐ์จากของเหลือใช้ เป็นการนำขยะทั่วไปที่ไม่มีมูลค่ามาประดิษฐ์เป็นสิ่งของ เช่น ทำฟันทูปลาจากขวดพลาสติกหรือซองกาแฟมาประดับตกแต่งงานเทศกาลกินปลา สื่อการเรียนการสอนจากกล่องนมและซองบรรจุภัณฑ์ รวมทั้งประดิษฐ์ของใช้เพื่อการจำหน่าย เช่น กระเป๋าชองเครื่องดื่ม ผ้ากันเปื้อนและร่มจากถุงน้ำยาปรับผ้านุ่ม เป็นการสร้างรายได้เสริมให้กับครัวเรือนและชุมชน
-
การสร้างการรับรู้และอบรมศึกษาดูงาน โดยจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์ให้ความรู้เกี่ยวกับประเภทและการรับซื้อขยะรีไซเคิลที่มีตัวอย่างให้เห็นชัดเจน ใช้คำสื่อสารที่เข้าใจได้ง่ายและน่าสนใจ รวมทั้งมีการเก็บข้อมูลสถิติปริมาณขยะมูลฝอยในครัวเรือนที่เกิดขึ้นก่อน-หลังการดำเนินงาน และนำมาเผยแพร่เพื่อสร้างความตระหนักและความภาคภูมิใจให้แก่ครัวเรือน
-
ค่าธรรมเนียมเก็บขยะสำหรับสถานประกอบการ โดยสร้างความร่วมมือกับสถานประกอบการในพื้นที่ กำหนดค่าธรรมเนียมการจัดเก็บขยะมูลฝอยสำหรับผู้ประกอบการโดยเฉพาะ ซึ่งหากมีน้ำหนักขยะมูลฝอยเกิน 100 กิโลกรัม จะเก็บค่าธรรมเนียมอยู่ที่ 3,000 บาทต่อวัน แต่หากน้อยกว่าจะไม่เก็บค่าธรรมเนียมในวันนั้น ๆ
-
ศูนย์ทักษะทางอาชีพเกษตรกร (Banana Solution) เป็นแหล่งเรียนรู้ต้นแบบสำหรับชุมชนและบุคคลทั่วไป โดยในศูนย์ฯ มุ่งเน้นการจัดการขยะอินทรีย์อย่างครบวงจร มีการพัฒนาต่อยอดทำน้ำหมักชีวภาพจากเศษผลไม้ที่มีรสเปรี้ยวเป็นผลิตภัณฑ์ล้างจานหรือผลิตภัณฑ์ทำความสะอาด การทำสบู่ แชมพู ยาสีฟันจากกากกาแฟและสมุนไพร เป็นต้น โดยมีเจ้าหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลท่างามเป็นผู้บริหารจัดการและเป็นวิทยากรถ่ายทอดและแลกเปลี่ยนองค์ความรู้สู่การปฏิบัติและขยายผลไปยังครัวเรือน
-
กิจกรรม “บ้านน่านอน เมืองน่าอยู่” เป็นการคัดเลือกและมอบเกียรติบัตรเชิดชูเกียรติให้กับครัวเรือนที่สามารถทำให้บ้านตนเองเป็นบ้านที่น่าพักอาศัย มีการจัดการขยะมูลฝอย ลดการเกิดขยะจากต้นทาง เพื่อเป็นการสร้างขวัญกำลังใจและสร้างแรงจูงใจให้แก่แต่ละบ้านในชุมชน

ปัจจัยสู่ความสำเร็จ

- การกำหนดกฎระเบียบและข้อตกลงร่วมกันในการบริหารจัดการอย่างชัดเจน
- การสร้างแรงจูงใจเชิงบวก ด้วยการจัดประกวดและมอบรางวัล
- การใช้สื่อและการประชาสัมพันธ์สร้างการรับรู้และกระตุ้นการดำเนินงาน
- การทำงานด้วยจิตอาสาและสำนึกรักพื้นที่

7 องค์การบริหารส่วนตำบลบางลี่ อำเภอกำแพง จังหวัดลพบุรี

- 📍 พื้นที่รับผิดชอบ 45 ตารางกิโลเมตร
- 🏠 มี 16 หมู่บ้าน
- 👤 ประชากร 5,076 คน
- ♻️ ได้เข้าร่วมโครงการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการคัดแยกขยะที่ต้นทาง ชุดที่ 2 ภายใต้การสนับสนุนเงินจากกองทุนสิ่งแวดล้อม โดยได้รับงบประมาณ 400,000 บาท ระยะเวลาโครงการ 18 เดือน (1 มกราคม 2561 - 30 มิถุนายน 2562) ดำเนินงานใน 2 หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่ 15 และหมู่ 16

ผลงานเด่น

- ♻️ **น้ำหมัก/ปุ๋ยหมักชีวภาพ** โดยจัดฝึกอบรมและสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์ให้กับชุมชนต้นแบบ เช่น ถังหมักรักษีโลก วงซีเมนต์ เพื่อใช้ในการทำน้ำหมักหรือปุ๋ยหมักชีวภาพในครัวเรือน และส่งเสริมให้นำเศษอาหารมาเลี้ยงสัตว์ เพื่อช่วยลดต้นทุนค่าอาหารสัตว์
- ♻️ **กองทุนธนาคารขยะรีไซเคิล** โดยกำหนดให้สมาชิกกองทุนฯ นำขยะมูลฝอยมาขายที่จุดรับซื้อขยะรีไซเคิล ทุกเดือน ซึ่งต้องนำขยะมาขายติดต่อกันไม่น้อยกว่า 3 เดือน และมีมูลค่าของขยะรวมกันแล้วไม่น้อยกว่า 300 บาท ทั้งนี้ สมาชิกที่มีคุณสมบัติครบถ้วนจะได้เงินประกันชีวิตจำนวน 30 บาท คุณด้วยจำนวนสมาชิกทั้งหมด

- ♻️ **การให้ความรู้และจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์** จัดอบรมด้านการคัดแยกขยะและการจัดการขยะอินทรีย์ ณ ศาลากลางหมู่บ้านและจัดทำคู่มือ แผ่นพับ และป้ายประชาสัมพันธ์ รวมทั้งคัดเลือกผู้แทนจากชุมชนนำร่องมาร่วมเป็นวิทยากรและพี่เลี้ยงช่วยถ่ายทอดให้ความรู้
- ♻️ **สิ่งประดิษฐ์จากของเหลือใช้ เพื่อส่งเสริมให้เกิดการคัดแยกขยะ** เช่น ขวดน้ำพลาสติก ขวดแก้ว กระจาดขา เป็นต้น ประดิษฐ์เป็นแจกัน ดอกไม้จันทน์ ฯลฯ โดยมีกลุ่มลูกค้าเป็นชุมชนและคณะที่มาศึกษาดูงาน
- ♻️ **สารวัตรชุมชนจัดการขยะ** ชุมชนต้นแบบจัดตั้งสารวัตรชุมชน เพื่อทำหน้าที่เป็นพี่เลี้ยงคอยให้คำปรึกษา และดูแลครัวเรือนในชุมชน สารวัตร 1 คน ดูแล 10 ครัวเรือน ปัจจุบันมีสารวัตรชุมชนทั้งหมด 7 คน ซึ่งจะมีกำหนดนำความรู้และประสบการณ์มาพัฒนาถ่ายทอดให้กับชุมชนผ่านทางสารวัตรชุมชน

ปัจจัยสู่ความสำเร็จ

- ผู้บริหารให้ความสำคัญกับการจัดการขยะมูลฝอยที่ต้นทาง สนับสนุนการดำเนินงานของชุมชน รวมถึงมีการบันทึกจัดเก็บข้อมูล และมีการลงพื้นที่ติดตามการดำเนินงานอยู่เป็นระยะ
- แกนนำชุมชนมีความเข้มแข็ง ร่วมส่งเสริม และสนับสนุนให้เกิดกระบวนการมีส่วนร่วม
- การประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ประชาชนเกิดความรู้และความเข้าใจ

8 เทศบาลตำบลพระแท่น อำเภอกำมะกา จังหวัดกาญจนบุรี

- 📍 มีพื้นที่รับผิดชอบ 10.6 ตารางกิโลเมตร
- 🏠 มี 12 หมู่บ้าน
- 👤 ประชากร 6,211 คน
- ♻️ ได้เข้าร่วมโครงการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการคัดแยกขยะที่ต้นทาง ชุดที่ 1 ภายใต้การสนับสนุนเงินจากกองทุนสิ่งแวดล้อม โดยได้รับงบประมาณ จำนวน 389,000 บาท ระยะเวลาโครงการ 18 เดือน (1 พฤศจิกายน 2558 - 30 เมษายน 2560) ดำเนินงานใน 11 หมู่บ้าน โรงเรียน 4 แห่ง และตลาดสด 1 แห่ง

ผลงานเด่น

- ♻️ **นวัตกรรม Key Hole Garden** เป็นการปลูกพืชผักและหมักปุ๋ยในจุดเดียวบนฐานรองในลักษณะของก้อนเค้ก เส้นผ่าศูนย์กลาง 6 ฟุต ที่ถูกตัดออก 1 ชิ้น เพื่อให้สามารถใส่ขยะอินทรีย์จากแต่ละครัวเรือนตรงจุดศูนย์กลาง มีอากาศถ่ายเทจนสามารถย่อยสลายกลายเป็นปุ๋ยให้กับพืชผักที่ปลูกไว้รอบ ๆ
- ♻️ **กองทุนสวัสดิการสงเคราะห์ขยะรีไซเคิล** เพื่อรณรงค์และส่งเสริมให้แต่ละครัวเรือนมีการคัดแยกขยะรีไซเคิล โดยสมาชิกต้องนำรายได้จากการขายขยะรีไซเคิลหรือเงินสดฝากเข้ากองทุนฯ ซึ่งจะได้รับสวัสดิการจากกองทุนฯ ประกอบด้วย เงินฌาปนกิจสงเคราะห์กรณีเสียชีวิตทุกกรณี เงินรับขวัญเด็กแรกเกิด และเงินชดเชยเข้ารับการรักษากรณีแพทย์สั่งให้นอนโรงพยาบาล
- ♻️ **ผ้าป่าขยะรีไซเคิลและจัดประกวดขบวนพุ่มผ้าป่าขยะมูลฝอย** ในวันสำคัญต่าง ๆ ซึ่งขยะรีไซเคิลที่ใช้ประดับตกแต่งเมื่อเสร็จงานแล้วถูกนำไปขายและร่วมทำบุญมอบให้กับวัดในพื้นที่ต่อไป

- ♻️ **3 ท่วงทອງคำ** เป็นการนำอุปกรณ์ลักษณะเป็นถุงตาข่ายทรงกระบอกและมีเหล็กม้วนเป็นวงกลมลักษณะคล้ายห่วง เพื่อใช้ในการคัดแยกขยะมูลฝอยในครัวเรือน โดยมีการประชาสัมพันธ์และชี้ให้เห็นถึงประโยชน์ของการคัดแยกขยะมูลฝอย มูลค่าของขยะแต่ละชนิด สามารถเป็นรายได้เสริมให้แก่แต่ละครัวเรือน
- ♻️ **ถนนปลอดถัง** ด้วยการลดถังขยะในพื้นที่สาธารณะและริมถนน โดยเริ่มจากการลดขนาดถังขยะให้มีขนาดเล็กลงเหมาะสมกับปริมาณขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้นและสะดวกต่อการจัดเก็บ จากนั้นค่อย ๆ ลดจำนวนถังขยะจนสามารถเอากลังขยะออกได้ทั้งหมด
- ♻️ **สารวัตรขยะ** เป็นการมอบหมายหน้าที่ให้กับอาสาสมัครของชุมชนออกเดินตรวจตราดูแลพื้นที่ขยะมูลฝอยไม่เป็นที่และเก็บขยะจรตามพื้นที่สาธารณะของชุมชน นำมาคัดแยกและรวบรวมส่งไปขายให้กับร้านรับซื้อของเก่า เพื่อเป็นรายได้เสริมให้กับสารวัตรขยะ
- ♻️ **เครือข่าย Key Hole Farmer** ขยายผลการทำ Key Hole Garden ในพื้นที่ไปยังตำบลใกล้เคียงและเปิดตลาด Key Hole Farmer Market เพื่อเป็นจุดแลกเปลี่ยนสินค้าปลอดสารและปลอดภัยที่เป็นผลผลิตจากแปลง Key Hole Garden โดยเปิดให้คนภายในและภายนอกพื้นที่มาแลกเปลี่ยนและซื้อขายพืชผักอย่างต่อเนื่อง

ปัจจัยสู่ความสำเร็จ

- ผู้บริหารและเจ้าหน้าที่เทศบาลมีนโยบายและวิสัยทัศน์ที่ชัดเจน ให้ความสำคัญกับการดำเนินงานเพื่อประโยชน์ของชุมชน
- แกนนำชุมชนมีภาวะผู้นำ มีความรู้ มีจิตอาสา และมีความรับผิดชอบต่อนหน้าที่ได้มอบหมาย
- การพูดคุยและสื่อสารที่เข้าใจง่าย โดยชี้ให้เห็นถึงปัญหาและกระตุ้นด้วยการพูดปลุกจิตสำนึก
- การมีส่วนร่วมจากทุกกลุ่มและการสนับสนุนจากเครือข่ายก่อให้เกิดการระดมความคิด องค์กรความรู้ เพื่อใช้ในการแก้ไขปัญหาและดำเนินงาน
- การสร้างแรงจูงใจเชิงบวกในการจัดตั้งกองทุนสวัสดิการฯ การสร้างมูลค่าให้กับขยะมูลฝอย

กรณีภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

9 เทศบาลตำบลสังคม อำเภอสังคม จังหวัดหนองคาย

- 📍 มีพื้นที่รับผิดชอบ 2.1 ตารางกิโลเมตร
- 🏠 มี 4 หมู่บ้าน
- 👤 ประชากร 3,488 คน
- ♻️ ได้เข้าร่วมโครงการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชน ในการคัดแยกขยะที่ต้นทาง ชุดที่ 1 ภายใต้การสนับสนุนเงินจากกองทุนสิ่งแวดล้อม โดยได้รับงบประมาณ จำนวน 400,000 บาท ระยะเวลาโครงการ 18 เดือน (1 พฤศจิกายน 2558 - 30 เมษายน 2560) ดำเนินงานใน 4 หมู่บ้าน ได้แก่ บ้านสังคม 1 บ้านสังคม 2 บ้านแก้งไก่อ่ 3 และบ้านเจื่อง 4

ผลงานเด่น

- ♻️ **ถังหมักประสิทธิภาพสูง** ใช้ขยะอินทรีย์ประเภทเศษอาหาร ผัก และผลไม้ ที่รวบรวมจากโรงแรมและร้านค้า ในพื้นที่มากกว่า 10 แห่ง โดยทีมมือปราบขยะอินทรีย์ไปรับขยะเป็นประจำทุกวัน ก๊าซชีวภาพที่ได้จะถูกส่งต่อไปให้วิสาหกิจชุมชนแปรรูปผลิตภัณฑ์จากกล้วยบ้านสังคม ซึ่งช่วยลดต้นทุนการใช้ก๊าซหุงต้มของกลุ่มได้
- ♻️ **ปุ๋ยเทกองจากเครื่องกล้วย** โดยทีมมือปราบขยะอินทรีย์ช่วยขนส่งเศษเครื่องกล้วยที่เหลือจากการแปรรูปของกลุ่มกล้วยตากแม่อารักษ์ไปที่สวนยางของเกษตรกรเพื่อทำเป็นปุ๋ยเทกองในพื้นที่สวนยาง ซึ่งเครื่องกล้วยจะช่วยกักเก็บความชุ่มชื้นส่งผลให้ผลผลิตเพิ่มขึ้น

- ♻️ **กองทุนฌาปนกิจสงเคราะห์จากขยะรีไซเคิล** สมาชิกกองทุนฯ จะต้องคัดแยกขยะรีไซเคิลเพื่อนำมาขาย ณ ศาลากลางบ้าน ทุกวันที่ 15 ของเดือน โดยราคารับซื้อจะขึ้นอยู่กับร้านที่รับซื้อขยะ หากไม่มีการนำขยะมาขายติดต่อกันมากกว่า 3 เดือน จะพ้นการเป็นสมาชิกภาพ เมื่อสมาชิกเสียชีวิตจะได้รับเงินค่าฌาปนกิจศพ จำนวน 40 บาท คูณด้วยจำนวนสมาชิกปัจจุบัน
- ♻️ **แยกถุงพลาสติกแลกคูปอง** เป็นการสร้างแรงจูงใจให้ชุมชนคัดแยกถุงพลาสติกออกจากขยะทั่วไปเพื่อลดปริมาณขยะที่ต้องนำไปกำจัด โดยแจกคูปองให้กับครัวเรือนที่รวบรวมพลาสติก เช่น ถุงพลาสติกใส ถุงขนม พลาสติกหุ้มแพคเกจจิ้ง นำส่งให้เทศบาล โดยพลาสติกที่รวบรวมได้จะถูกอัดเป็นก้อนเพิ่มมูลค่าก่อนจำหน่ายให้ร้านรับซื้อภายในพื้นที่ ซึ่งรายได้จากการขายก้อนพลาสติกจะนำไปซื้อของรางวัลให้แต่ละครัวเรือนตามจำนวนคูปองที่สะสมได้ในช่วงสิ้นปี
- ♻️ **Matching Junk** หรือการจัดการขยะมูลฝอยแบบกระจายศูนย์ เป็นการจับคู่สร้างความร่วมมือในการจัดการขยะมูลฝอยเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการคัดแยกและส่งต่อขยะให้กับผู้ใช้ประโยชน์ เช่น ร้านอาหาร (ขยะอินทรีย์) กับผู้เลี้ยงสัตว์ ร้านค้าและโรงแรม (ขยะทั่วไป) กับกลุ่มประดิษฐ์กระเป๋าสาน เป็นต้น
- ♻️ **รถแห่ขยะ** โดยติดตั้งลำโพงที่รถเก็บขนขยะเพื่อเปิดเพลงเป็นสัญญาณแสดงถึงช่วงเวลาในการเก็บขนขยะมูลฝอยสำหรับประชาชนที่ยังไม่ทราบข้อมูลหรือประชาชนจากพื้นที่อื่น เพื่อให้สมาชิกในชุมชนนำขยะทั่วไปมาวางบริเวณหน้าบ้านหรือเส้นทางเก็บขนขยะมูลฝอยตามเวลาที่กำหนด
- ♻️ **ติดตามองค์ประกอบขยะมูลฝอย** โดยดำเนินการรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลองค์ประกอบขยะของชุมชนอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ปี 2559 จนถึงปัจจุบัน เพื่อนำมาใช้ประกอบการวางแผนงาน นโยบาย และกลยุทธ์การดำเนินงานในพื้นที่

ปัจจัยสู่ความสำเร็จ

- วิสัยทัศน์ของผู้บริหารที่ตระหนักถึงปัญหาและร่วมมือกับเจ้าหน้าที่วางแผนการแก้ไขปัญหาอย่างมีประสิทธิภาพ
- สร้างแรงจูงใจเชิงบวกในการคัดแยกขยะ
- ความร่วมมือของภาคีเครือข่ายภาคประชาชน ผู้ประกอบการ และเทศบาล

10 เทศบาลตำบลแดง อำเภोजตุรพัตร์พิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด

📍 พื้นที่รับผิดชอบ 41.64 ตารางกิโลเมตร

🏠 มี 16 หมู่บ้าน

👤 ประชากร 8,860 คน 2,362 ครัวเรือน

♻️ ได้เข้าร่วมโครงการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการคัดแยกขยะที่ต้นทาง ชุดที่ 2 ภายใต้การสนับสนุนเงินจากกองทุนสิ่งแวดล้อม โดยได้รับงบประมาณ จำนวน 400,000 บาท ระยะเวลาดำเนินงาน 18 เดือน (1 มกราคม 2561 - 30 มิถุนายน 2562) ดำเนินงานใน 2 หมู่บ้าน ได้แก่ ชุมชนบ้านหนองเพ็ญจันทร์ และชุมชนบ้านผือฮี หมู่ 11 และโรงเรียน 5 แห่ง

ผลงานเด่น

♻️ **น้ำหมัก/ปุ๋ยหมักชีวภาพ** ส่งเสริมให้ชุมชนกำจัดขยะอินทรีย์ในครัวเรือน 2 รูปแบบ ได้แก่ (1) ขยะอินทรีย์ประเภทที่ขผลทางการเกษตรจะนำไปทำน้ำหมัก เช่น น้ำหมักผลไม้ และน้ำหมักชีวภาพ เป็นต้น เพื่อฉีดพ่นหรือรดที่ขผลทางการเกษตร และ (2) ขยะอินทรีย์ประเภทเศษอาหารจะนำไปเป็นอาหารสัตว์ สำหรับเปลือกหน่อไม้และเปลือกถั่วนำไปฝังกลบเพื่อทำปุ๋ยหมักชีวภาพ ส่วนการจัดการขยะอินทรีย์ภายในบริเวณวัดจะใส่ในเสวียนที่ทำล่อมต้นไม้เพื่อให้ย่อยสลายเป็นปุ๋ยหมักต่อไป

♻️ **การเลิกใช้โฟมและลดใช้ถุงพลาสติก** ชุมชนลดการใช้ถุงพลาสติกด้วยการใช้ถุงผ้าหรือตะกร้าเวลาไปจ่ายตลาดหรือซื้อของ นำถุงพลาสติกที่ใช้แล้วกลับมาใช้ซ้ำและมีการนำถุงพลาสติกที่เปื้อนมาทำความสะอาดตากแห้ง รวมถึงปฏิเสธการรับถุงพลาสติกและโฟม นอกจากนี้ เมื่อถึงวันพระสมาชิกในชุมชนจะใช้ปิ่นโตใส่อาหารหรือขนมไปวัดซึ่งเป็นวิธีทำบุญให้เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม

 กองทุนสวัสดิการมาปณิกิจสงเคราะห์การคัดแยกขยะ จัดตั้งกองทุนฯ ให้กับชุมชนต้นแบบ เพื่อให้ชุมชนมีรายได้จากการขายขยะและมีการออมเงินภายในครัวเรือน โดยนำขยะรีไซเคิลมาขายในวันรับเบี้ยผู้สูงอายุประจำเดือน ซึ่งสมาชิกต้องมีเงินฝากขั้นต่ำ 300 บาท ส่วนกองทุนมาปณิกิจนั้นกรรมการหมู่บ้านจะหักเงินสงเคราะห์ เมื่อมีสมาชิกในกองทุนเสียชีวิต ซึ่งในปัจจุบันทุกชุมชนสามารถดำเนินการได้เอง มีเงินหมุนเวียนในกองทุนมากกว่า 100,000 บาท

 เพิ่มประสิทธิภาพการจัดการขยะที่ต้นทาง จัดอบรมให้ความรู้เรื่องการคัดแยกขยะมูลฝอยแต่ละประเภท ให้ถูกวิธี การทำปุ๋ยหมักเพื่อการเกษตร สนับสนุนถังพลาสติกให้ครัวเรือนได้นำเศษอาหารไปทำปุ๋ยหมัก และนำหมักชีวภาพ สนับสนุนถุงตาข่ายพร้อมโครงเหล็กสำหรับนำไปแยกขยะรีไซเคิลเพื่อนำไปขายให้กับธนาคารขยะ จัดทำกรงตาข่ายพร้อมมุงหลังคา เพื่อเป็นจุดรวบรวมขยะอันตราย และพาไปศึกษาดูงานชุมชนต้นแบบที่มีแนวทางการคัดแยกและจัดการได้อย่างเหมาะสม

ปัจจัยสู่ความสำเร็จ

- การจัดการขยะผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน ยึดหลักพึ่งพาตนเอง โดยเน้นใช้ทรัพยากรที่มีในแต่ละชุมชนเป็นต้นทุนสำหรับการดำเนินงาน
- คณะกรรมการมีความเข้มแข็ง และชุมชนไว้วางใจและเชื่อมั่นในการทำงานของคณะกรรมการ
- หน่วยงานในพื้นที่และภาคีเครือข่ายเข้มแข็ง พร้อมให้การส่งเสริมและสนับสนุนการดำเนินงาน
- ชุมชนต้นแบบเป็นแบบอย่างที่ดี พร้อมถ่ายทอดความรู้ให้นำไปปรับใช้ ทำให้ชุมชนอื่น ๆ ยอมรับ

11 เทศบาลตำบลกะเมนชัย อำเภอลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์

- 📍 พื้นที่รับผิดชอบ 7.2 ตารางกิโลเมตร
- 🏠 มี 8 ชุมชน
- 👤 ประชากร 4,306 คน 1,237 ครัวเรือน
- ♻️ ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ได้เข้าร่วมโครงการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการคัดแยกขยะที่ต้นทาง ชุดที่ 1 โดยได้รับงบประมาณสนับสนุนจากกองทุนสิ่งแวดล้อมจำนวน 400,000บาท ระยะเวลาดำเนินการ 18 เดือน (1 พฤศจิกายน 2558 - 30 เมษายน 2560) ดำเนินงานในชุมชนบ้านสวนครัว หมู่ที่ 8

ผลงานเด่น

- ♻️ **การทำน้ำหมักชีวภาพ** เป็นการอบรมให้ความรู้การใช้ประโยชน์จากขยะอินทรีย์และสนับสนุนอุปกรณ์ เช่น ถังหมัก กากน้ำตาล หัวเชื้อ EM รวมถึงส่งเสริมการทำปุ๋ยหมักจากเศษใบไม้โดยรวบรวมเศษใบไม้ไว้ที่คอกไต้หวันเมื่อเศษใบไม้ย่อยสลายจะนำมาผสมกับมูลสัตว์ ซึ่งช่วยลดค่าใช้จ่ายในการซื้อปุ๋ยเคมีและสร้างรายได้จากการจำหน่ายน้ำหมักชีวภาพและปุ๋ยหมัก
- ♻️ **เลิกใช้โฟมและลดใช้พลาสติก** รมรงค์ให้ทุกครัวเรือนเลิกใช้บรรจุภัณฑ์ประเภทโฟมและลดใช้พลาสติก และส่งเสริมให้ชุมชนใช้วัสดุอื่นทดแทน อาทิ การใช้ปิ่นโตใส่อาหารเมื่อไปวัดหรือตักบาตร ใช้ถุงผ้าหรือตระกร้าเมื่อไปตลาด หรืองดรับถุงพลาสติกจากร้านค้า นอกจากนี้ ยังรณรงค์ให้ร้านค้าในพื้นที่งดใช้โฟมและลดการใช้ถุงพลาสติกอีกด้วย เพื่อช่วยลดปริมาณขยะที่จะต้องกำจัดให้น้อยลง

- **กระป๋องแปรรูป** ถ่ายทอดความรู้ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์แปรรูปจากกระป๋องน้ำอัดลมและกระป๋องเบียร์ เป็นตะกร้า กล่องใส่กระดาษชำระ ฯลฯ และส่งเสริมให้ชุมชนและสถานศึกษามีการแปรรูปขยะเป็นกระเป๋าดอกไม้จากถุงพลาสติก ถูขนม และถุงผ้า เป็นต้น
- **ถนนปลอดถัง** ยกเลิกการวางถังขยะไว้หน้าบ้าน เพื่อแก้ปัญหาขยะตกค้างและลดค่าใช้จ่ายในการจัดหาถังขยะ โดยก่อนดำเนินการจะประชาสัมพันธ์ สร้างความเข้าใจกับชุมชนให้เห็นถึงปัญหาและส่งเสริมให้มีจัดการขยะจากครัวเรือน ทั้งการลด คัดแยก และนำขยะไปใช้ประโยชน์
- **ศาลาตู้แดง** จัดตั้งตู้แดงรองรับขยะอันตราย 1 จุดต่อ 1 หมู่บ้าน และกำหนดวันจัดเก็บเป็นทุกวันที่ 25 ของเดือน และในช่วงการแพร่ระบาดของโรคโควิด 19 ได้เพิ่มจุดทิ้งขยะติดเชื้อขึ้นในบริเวณใกล้เคียงกับจุดตั้งศาลาตู้แดง เพื่อรวบรวมนำไปกำจัดอย่างถูกต้อง
- **ศูนย์การเรียนรู้การจัดการขยะที่ต้นทาง** ประกอบไปด้วย 4 ฐานเรียนรู้ ได้แก่ (1) ฐานการขยะ 5 ผืนปิ่นปัก (2) ศูนย์การเรียนรู้ไส้เดือน (3) ศูนย์การทำน้ำหมักชีวภาพ และ (4) ศูนย์แปรรูปผลิตภัณฑ์จากขยะรีไซเคิล เพื่อให้เป็นแหล่งเรียนรู้ในการบริหารจัดการขยะ
- **กลุ่มต้นกล้าน้อย** เป็นการสร้างการมีส่วนร่วมของแกนนำเด็กและเยาวชนผ่านกิจกรรมด้านการจัดการขยะร่วมขับเคลื่อนกิจกรรมลด คัดแยก และจัดการขยะมูลฝอยทั้ง 4 ประเภท ร่วมเป็นวิทยากรสร้างการรับรู้และความตระหนักด้านการจัดการขยะมูลฝอยและสิ่งแวดล้อมให้กับโรงเรียนเครือข่ายทั้งภายในและภายนอกพื้นที่ ตลอดจนช่วยสอดส่องดูแลไม่ให้มีการทิ้งขยะจรรยาในที่สาธารณะของชุมชน

ปัจจัยสู่ความสำเร็จ

- จัดตั้งคณะกรรมการหมู่บ้านร่วมดำเนินงานกับเจ้าหน้าที่เทศบาลและแบ่งหน้าที่ชัดเจน
- มีภาคีเครือข่ายที่พร้อมให้การส่งเสริมและสนับสนุนองค์ความรู้ วัสดุอุปกรณ์ และงบประมาณเพื่อขับเคลื่อนการดำเนินงาน
- ส่งเสริมและสนับสนุนตามบริบทและความต้องการของชุมชน มุ่งเน้นความสำเร็จที่บริบทของชุมชน

12 เทศบาลเมืองพิบูลมังสาหาร อำเภอพิบูลมังสาหาร จังหวัดอุบลราชธานี

- 📍 มีพื้นที่รับผิดชอบ 6 ตารางกิโลเมตร
- 🏠 มี 17 ชุมชน
- 👤 ประชากร 11,309 คน 3,698 ครัวเรือน
- ♻️ ได้เข้าร่วมโครงการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการคัดแยกขยะที่ต้นทาง ชุดที่ 2 ภายใต้การสนับสนุนเงินจากกองทุนสิ่งแวดล้อม โดยได้รับงบประมาณ จำนวน 400,000 บาท ระยะเวลาการดำเนินโครงการ 18 เดือน (1 มกราคม 2561 - 30 มิถุนายน 2562) ดำเนินงานใน 4 หมู่บ้าน ได้แก่ ชุมชนโพธิ์ตาก 1-4

ผลงานเด่น

- ♻️ **ฟาร์มไส้เดือน** รองรับขยะอินทรีย์ที่ถูกคัดแยกจากตลาดสดและห้างสรรพสินค้าในพื้นที่ โดยส่วนใหญ่เป็นเศษอาหารและผัก ปัจจุบันมีโรงเรือนเลี้ยงไส้เดือน 2 สายพันธุ์ ได้แก่ พันธุ์ AF และพันธุ์ไทเกอร์ สามารถกำจัดขยะอินทรีย์ได้ประมาณ 1,000 กิโลกรัม/เดือน
- ♻️ **ถังหมักรักษ์โลก** ส่งเสริมให้ชุมชนนำถังที่มีอยู่ในครัวเรือน ตามขนาดที่เหมาะสมกับปริมาณขยะอินทรีย์ที่เกิดขึ้นในครัวเรือนมาเจาะกันถัง ตามรูปแบบของถังหมักรักษ์โลก ก่อนนำไปฝังลงดินประมาณครึ่งถัง จากนั้นนำขยะอินทรีย์ที่เกิดขึ้นมาใส่ลงถังหมักรักษ์โลกได้ทุกวัน
- ♻️ **ตลาดนัดขยะรีไซเคิล** เป็นพื้นที่ให้ผู้คัดแยกขยะรีไซเคิลและผู้รับซื้อได้เจอกันเพื่อซื้อขายขยะรีไซเคิล บริเวณศาลากลางบ้านโพธิ์ตาก โดยเทศบาลจะประสานกับร้านรับซื้อของเก่าให้เข้ามารับซื้อขยะ 1-2 ครั้ง/เดือน

- **ตะแกรงขยะอันตราย** จัดทำตะแกรงคัดแยกขยะอันตรายชุมชนตั้งไว้บริเวณศาลากลางบ้านและศูนย์การเรียนรู้ชุมชน โดยรวบรวมนำไปกำจัดร่วมกับองค์การบริหารส่วนจังหวัดปีละ 2 ครั้ง รวมทั้งมีการจัดตั้งจุดรองรับขยะติดเชื้อของชุมชน จากนั้นร่วมกับโรงพยาบาลในพื้นที่เพื่อนำไปกำจัดอย่างถูกต้อง
- **อบรมการคัดแยกขยะมูลฝอยชุมชน** เรื่องการคัดแยกขยะมูลฝอย 4 ประเภท ให้กับตัวแทนจากวิสาหกิจชุมชนและสมาชิกของชุมชนต้นแบบ โรงเรียน ตลาดสด และเครือข่าย พร้อมทั้งจัดทำแผ่นพับประชาสัมพันธ์ข้อมูลด้านการจัดการขยะมูลฝอยและป้ายไว้นิติตตตั้ง 3 จุดในชุมชนเป้าหมาย
- **เครือข่ายชุมชนดาวพิเศษ** เป็นกลไกในการบริหารจัดการขยะร่วมกับเทศบาล มีหน้าที่ร่วมติดตามตรวจสอบการเก็บขนขยะ นัดวันจัดกิจกรรมตลาดนัดขยะรีไซเคิล และรับแจ้งเรื่องร้องทุกข์ต่าง ๆ ในชุมชนผ่านกลุ่มไลน์
- **เครือข่ายการจัดการขยะมูลฝอยภายในโรงเรียน** สนับสนุนให้นักเรียนคัดแยกขยะรีไซเคิล โดยจัดตั้งธนาคารขยะ ซึ่งจะมีนักเรียนทำหน้าที่เป็นเจ้าหน้าที่ธนาคารขยะดำเนินการชั่งน้ำหนัก คัดแยกประเภทขยะคำนวณจำนวนเงิน และจดบันทึกลงสมุดเงินฝาก โดยใช้ราคาที่ทางโรงเรียนประสานกับร้านรับซื้อของเก่า เมื่อถึงสิ้นปีทางธนาคารขยะจะเปิดให้นักเรียนมาถอนเงินได้
- **ศูนย์เรียนรู้ชุมชนโพธิ์ตาก** โดยคัดเลือกหมู่บ้านต้นแบบในการคัดแยกขยะอินทรีย์มาทำเป็นปุ๋ยหมักชีวภาพใช้บำรุงพืชและเลี้ยงไส้เดือนหรือเลี้ยงสัตว์ การคัดแยกขยะรีไซเคิลเพื่อเสริมสร้างรายได้โดยการจำหน่ายที่ตลาดนัดรีไซเคิล และรวบรวมขยะอื่น ๆ เพื่อให้เทศบาลเก็บขน โดยมีกลุ่มอาสาสมัครท้องถิ่นรักโลกเป็นกลุ่มขับเคลื่อนกิจกรรมและขยายผลสู่ชุมชนอื่น ๆ อย่างต่อเนื่อง

ปัจจัยสู่ความสำเร็จ

- การร่วมมือของชุมชนกับเทศบาลในการดำเนินกิจกรรมด้านการคัดแยกขยะอย่างต่อเนื่อง
- วิสัยทัศน์ของผู้บริหารที่มีความตระหนักถึงความสำคัญของการคัดแยกขยะที่ต้นทาง
- แนวคิดในการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีเพื่ออำนวยความสะดวกในการดำเนินกิจกรรมของชุมชน
- ความร่วมมือของภาคีเครือข่ายในการขับเคลื่อนกิจกรรมคัดแยกขยะที่ต้นทางอย่างต่อเนื่อง

กรณีภาคตะวันออกและภาคใต้

13 เทศบาลตำบลปลิว อำเภอมะขาม จังหวัดจันทบุรี

- 📍 พื้นที่รับผิดชอบ 131,257 ไร่
- 🏠 มี 12 หมู่บ้าน
- 👤 ประชากร 7,700 คน 3,400 ครัวเรือน
- ♻️ ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ได้เข้าร่วมโครงการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการคัดแยกขยะที่ต้นทาง ชุดที่ 1 โดยได้รับงบประมาณสนับสนุนจากกองทุนสิ่งแวดล้อม จำนวน 398,400 บาท ระยะเวลาโครงการ 18 เดือน (1 พฤศจิกายน 2558 - 30 เมษายน 2560) ดำเนินงานในหมู่ที่ 2 บ้านปลิว

ผลงานเด่น

- ♻️ **น้ำยาอเนกประสงค์และสบู่** ซึ่งแปรรูปจากเศษผักและผลไม้ที่มีในท้องถิ่นเพื่อลดขยะอินทรีย์ และหลีกเลี่ยงการใช้สารเคมี นอกจากนี้ ยังแปรรูปเป็นแชมพูดอกอัญชัน สบู่สมุนไพรน้ำผึ้ง และอื่น ๆ สามารถจำหน่ายสร้างรายได้ให้กับชุมชนและยังให้สมาชิกชุมชนสามารถนำขยะอินทรีย์มาแลกผลิตภัณฑ์ได้
- ♻️ **ปุ๋ยสั่งตัดจากขยะอินทรีย์** เทศบาลจัดหาถังขนาด 200 ลิตรตัดครึ่ง รองรับขยะอินทรีย์ ณ ร้านรับซื้อผลไม้ และร้านค้าแผงลอย โดยรวบรวมทุกวันอังคารและพฤหัสบดี เพื่อนำไปผลิตปุ๋ยหมัก ณ ศูนย์เรียนรู้การจัดการขยะแบบครบวงจร ซึ่งเป็นการทำปุ๋ยหมักแบบไม่เติมอากาศและไม่พลิกกลับกอง
- ♻️ **ทางเดินกรูบกรอบ** ส่งเสริมการใช้ประโยชน์จากถุงพลาสติกหิ้วหู ถุงขนม ซองกาแฟ เพื่อมาผลิตเป็นอิฐตัวหนอน โดยจัดจุดรับพลาสติกสะอาด 2 จุด ก่อนนำไปตัดให้เป็นชิ้นเล็ก ๆ ผสมกับทราย 3 ส่วนและปูนซีเมนต์ 1 ส่วน นำมาปูเป็นทางเดินหรือทำฐานการเรียนรู้ต่าง ๆ

- ♻️ **ตู้ขยะอันตรายเคลื่อนที่** ติดตั้งไว้ในช่องด้านล่างของรถเก็บขยะ โดยชุมชนสามารถนำขยะอันตรายแยกใส่ถุงสีส้มนำมาวางไว้ข้างถังขยะทั่วไปเพื่อให้รถเก็บขยะนำไปรวบรวมไว้ ณ พื้นที่พักขยะอันตราย เพื่อนำส่งให้องค์การบริหารส่วนจังหวัดนำไปกำจัดตามหลักสุขาภิบาลต่อไป
- ♻️ **กำหนดค่าธรรมเนียมจัดเก็บขยะอัตราสูง** ใช้การกำหนดค่าธรรมเนียมจัดเก็บขยะ 45 บาท/เดือน/ครัวเรือน ในการสร้างความตระหนักการจัดการขยะต้นทางของชุมชน โดยมีการประชุมสร้างความเข้าใจต่อกระบวนการในการจัดการขยะมูลฝอย รวมถึงชี้แจงงบประมาณที่เทศบาลแบกรับ
- ♻️ **คณะกรรมการดำเนินงาน** ประกอบด้วยเจ้าหน้าที่เทศบาลและผู้แทนชุมชน ซึ่งจัดประชุมสรุปผลการดำเนินงานทุกวันศุกร์ โดยหากมีครัวเรือนใดที่จัดการขยะมูลฝอยไม่ถูกต้อง เจ้าหน้าที่จะเข้าไปพูดคุยสร้างความเข้าใจและติดตามการดำเนินการอย่างสม่ำเสมอ
- ♻️ **ศูนย์เรียนรู้การจัดการขยะแบบครบวงจร** ซึ่งมีฐานเรียนรู้ต่าง ๆ ที่เป็นแหล่งอบรมและศึกษาดูงานโดยประสานวิทยากรจากภาคีเครือข่าย ต่อมาจึงได้พัฒนาศักยภาพวิทยากรจากชุมชน
- ♻️ **ประกวดหมู่บ้านด้านการจัดการขยะ** จัดมอบรางวัลในวันสรุปผลงานประจำปีของเทศบาล ในวันที่ 25 ธันวาคมของทุกปี โดยมีรางวัลเป็นการพัฒนาพื้นที่ในหมู่บ้าน สำหรับการจัดการประกวดจะเป็นแรงจูงใจให้แต่ละหมู่บ้านรู้จักการจัดการขยะที่ถูกต้อง ลดปริมาณขยะที่ต้องนำไปกำจัด

ปัจจัยสู่ความสำเร็จ

- การบูรณาการความร่วมมือที่ให้ความสำคัญกับการจัดการขยะและการดำเนินการอย่างต่อเนื่อง
- ผู้บริหารท้องถิ่นให้ความสำคัญและกำหนดเป็นภารกิจสำคัญที่ต้องขับเคลื่อนและดำเนินการให้สำเร็จ
- กระบวนการติดตามและตรวจเยี่ยมพื้นที่อย่างต่อเนื่อง รวมถึงเทศบาลเป็นพี่เลี้ยงให้ความรู้และหนุนเสริมวัสดุอุปกรณ์ที่จำเป็น
- ยกกระดับองค์ความรู้การจัดการขยะอย่างครบวงจรสู่ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน

14 เทศบาลตำบลเมือง อำเภอเมืองพัทลุง จังหวัดพัทลุง

- 📍 พื้นที่รับผิดชอบ 17.51 ตารางกิโลเมตร
- 👤 ประชากร 5,202 คน 1,617 ครัวเรือน
- ♻️ ได้เข้าร่วมโครงการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการคัดแยกขยะที่ต้นทาง ชุดที่ 1 ภายใต้การสนับสนุนเงินอุดหนุนจากกองทุนสิ่งแวดล้อม โดยได้รับงบประมาณ 332,120 บาท ระยะเวลาดำเนินการโครงการ 18 เดือน (1 พฤศจิกายน 2558 - 30 เมษายน 2560) ดำเนินงานในหมู่ที่ 4 บ้านนาโอ้

ผลงานเด่น

- ♻️ **น้ำหมัก/ปุ๋ยหมักชีวภาพ** ซึ่งเป็นการส่งเสริมให้ทุกครัวเรือนนำขยะอินทรีย์มาแปรรูปเป็นน้ำหมัก/ปุ๋ยหมัก โดยมีการจัดอบรมและพาไปศึกษาดูงาน รวมถึงสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์ เช่น ถังสำหรับหมัก และกากน้ำตาล สามารถนำไปใช้ประโยชน์ในครัวเรือนและพื้นที่การเกษตร
- ♻️ **รถรับซื้อขยะรีไซเคิล** เพื่ออำนวยความสะดวกแก่ชุมชนจึงได้ประสานงานกับผู้รับซื้อขยะรีไซเคิลให้เข้าไปรับซื้อตามครัวเรือนและประชาสัมพันธ์ผ่านสายตรวจขยะ ซึ่งผู้รับซื้อใช้รถมอเตอร์ไซด์พ่วงข้างหรือ “รถรูน” เข้าไปรับซื้อขยะรีไซเคิลที่ชุมชนคัดแยกไว้ เช่น ขวดน้ำพลาสติก ขวดแก้ว กระดาษลัง

-
ทีมสายตรวจขยะ ช่วยสร้างความตื่นตัวให้กับประชาชนในหมู่บ้านและกระจายข่าวสารต่าง ๆ โดยทีมสายตรวจขยะจะเดินหรือใช้รถซาเล้งเก็บขยะในพื้นที่สาธารณะ ทุกวันที่ 15 และ 30 ของเดือน หมุนเวียนไปตามโซนพื้นที่ที่รับผิดชอบ ซึ่งเป็นการปลูกจิตสำนึกให้กับชุมชนไม่ให้ทิ้งขยะในพื้นที่สาธารณะ
-
จัดรวบรวมขยะอันตรายชุมชน จัดตั้งจุดรวบรวมขยะอันตราย โดยให้ทีมสายตรวจในแต่ละโซนเป็นผู้รวบรวมขยะอันตรายและประชาสัมพันธ์ให้ความรู้แก่ครัวเรือนผ่านระบบกระจายข่าว และระบบ M2M เพื่อให้ทราบถึงจุดรับขยะอันตรายจากแต่ละครัวเรือน
-
อบรมสร้างความเข้าใจและจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์ ในการคัดแยกขยะ 4 ประเภท ในครัวเรือน การนำขยะมาใช้ประโยชน์ เช่น การทำปุ๋ยหมัก น้ำหมัก การเลี้ยงไส้เดือน และการแปรรูปขยะนำมาประดิษฐ์เป็นชิ้นงานที่ใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวัน อาทิ การทำผ้ากันเปื้อนจากถุงน้ำยาปรับผ้านุ่ม หมวกจากกล่องกระดาษ และแจกันจากขวดน้ำ
-
คณะทำงานด้านการบริหารจัดการขยะมูลฝอย เทศบาลแต่งตั้งคณะทำงานฯ เพื่อเข้ามามีส่วนร่วมกำหนดนโยบายการคัดแยกขยะและการจัดการขยะที่ถูกต้อง และทำหน้าที่สร้างการรับรู้ ความตระหนักให้กับชุมชน โดยแบ่งเป็น 5 โซน ได้แก่ โซนต้นวา โซนบ้านกลาง โซนนาไ้อ้ โซนยางยายขลุ่ย และโซนหุนบ-ทอนมุด คณะทำงานแต่ละโซนมีจำนวนประมาณ 10-15 คน
-
ศึกษาและวิเคราะห์องค์ประกอบขยะมูลฝอย เทศบาลร่วมกับชุมชนศึกษาและสำรวจองค์ประกอบขยะมูลฝอยชุมชน เพื่อเปรียบเทียบข้อมูลปริมาณขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้นแต่ละช่วงเวลา และเป็นฐานข้อมูลในการวางแผนการพัฒนากิจกรรมและงบประมาณในการบริหารจัดการขยะมูลฝอย

ปัจจัยสู่ความสำเร็จ

- ความร่วมมือของภาคีเครือข่ายต่าง ๆ ที่พร้อมให้ความร่วมมือ ส่งเสริม และสนับสนุนโครงการฯ
- การมีแนวคิดเดียวกันทั้งผู้บริหารและเจ้าหน้าที่เทศบาลตำบลริมเมือ ภาคีเครือข่าย แกนนำชุมชน และสมาชิกชุมชนมีแนวคิดในการลดปริมาณขยะที่เกิดขึ้นและมีการจัดการขยะที่ถูกต้อง

15 เทศบาลตำบลสิเกา อำเภอสิเกา จังหวัดตรัง

- 📍 พื้นที่รับผิดชอบ 4.5 ตารางกิโลเมตร
- 🏠 มี 4 ชุมชน
- 👤 มีประชากร 1,405 คน 664 ครัวเรือน
- ♻️ ได้เข้าร่วมโครงการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการคัดแยกขยะที่ต้นทาง ชุดที่ 1 ภายใต้การสนับสนุนเงินอุดหนุนจากกองทุนสิ่งแวดล้อม โดยได้รับงบประมาณ 395,000 บาท ระยะเวลาโครงการ 18 เดือน (1 พฤศจิกายน 2558 - 30 เมษายน 2560) ดำเนินงานใน 4 ชุมชน ได้แก่ ชุมชนหน้าตลาด ชุมชนหลังตลาด ชุมชนประชาอุทิศ และชุมชนท่าเรือ

ผลงานเด่น

- ♻️ **รณรงค์รับขยะอินทรีย์** ส่งเสริมและสนับสนุนการคัดแยกและใช้ประโยชน์จากขยะอินทรีย์ตามบริบทและความต้องการของชุมชน อาทิ ชุมชนที่มีพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่เกษตรกรรมจะทำน้ำหมัก/ปุ๋ยหมักชีวภาพ ในขณะที่เศษอาหารบางส่วนเจ้าของฟาร์มเลี้ยงสัตว์เข้ามารับเพื่อนำไปเป็นอาหารสัตว์ในฟาร์ม
- ♻️ **ธนาคารขยะวันเดียว** โดยให้สมาชิกนำขยะรีไซเคิลมาฝากที่ธนาคารหรือสำหรับกลุ่มผู้สูงอายุจะมีเจ้าหน้าที่ไปรับถึงหน้าบ้าน ซึ่งมีเจ้าหน้าที่เทศบาลและอาสาสมัครจากชุมชนทำหน้าที่คัดแยก ชั่งน้ำหนักขยะ คำนวณเงินและบันทึกลงสมุดคู่ฝาก จากนั้นจะประสานให้ร้านรับซื้อของเก่าเข้ามารับซื้อในวันเดียวกับที่เปิดธนาคารเพื่อลดปัญหาการจัดหาสถานที่เก็บขยะมูลฝอย

 รถเก็บขยะเสียงเพลง เทศบาลนัดวันนัดเวลาเข้ามาเก็บขยะมูลฝอยในแต่ละชุมชน ซึ่งส่วนใหญ่เป็นขยะทั่วไป โดยใช้รถเก็บขยะที่มีเสียงเพลงเป็นสัญญาณแจ้งบอกชุมชนว่าถึงเวลาเก็บขยะทั่วไป

 อบรมสร้างความรู้ความเข้าใจและศึกษาดูงาน เทศบาลได้อบรมให้ความรู้เรื่องการคัดแยกขยะ โดยได้ประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและสถาบันการศึกษาในพื้นที่ร่วมเป็นวิทยากร สร้างความรู้ความเข้าใจถึงปัญหาในชุมชนและการจัดขยะที่ต้นทาง การคัดแยกขยะ 4 ประเภท มุ่งเน้นกระบวนการจัดการขยะโดยใช้หลัก 3Rs ตลอดจนการจัดทำชุดนิทรรศการ ป้ายไว้นิลให้กับครัวเรือนที่เข้าร่วมโครงการ เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจและเผยแพร่ประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับโครงการและการคัดแยกขยะต้นทาง

ปัจจัยสู่ความสำเร็จ

- ให้ความสำคัญกับการแก้ปัญหาตามบริบทและความต้องการของชุมชน สร้างความเข้าใจกับชุมชนก่อนการดำเนินกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง
- ผู้นำชุมชนมีความเข้มแข็ง มีความมุ่งมั่น มีความรู้ความสามารถในการสร้างความเข้าใจและกระตุ้นจิตสำนึกของชุมชน
- วิสัยทัศน์ของผู้บริหารที่ให้ความสำคัญกับการจัดการขยะทั้งขยะชุมชนและขยะทะเล
- ความร่วมมือของภาคีเครือข่ายที่พร้อมให้การสนับสนุนองค์ความรู้ วัสดุอุปกรณ์ ตลอดจนงบประมาณในการพัฒนา กลไกและพัฒนากิจกรรม

16 เทศบาลตำบลยุโป อำเภอเมือง จังหวัดยะลา

- 📍 พื้นที่รับผิดชอบ 33.77 ตารางกิโลเมตร
- 🏠 มี 6 หมู่บ้าน
- 👤 ประชากร 6,993 คน 1,728 ครัวเรือน
- ♻️ ได้เข้าร่วมโครงการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการคัดแยกขยะที่ต้นทาง ชุดที่ 1 โดยได้รับงบประมาณสนับสนุนจากกองทุนสิ่งแวดล้อม จำนวน 339,486 บาท ระยะเวลาโครงการ 18 เดือน (1 พฤศจิกายน 2558 - 30 เมษายน 2560) ดำเนินงานในบ้านทุ่งเหรียง หมู่ที่ 2

ผลงานเด่น

- ♻️ **น้ำหมัก/ปุ๋ยหมักชีวภาพ** ส่งเสริมให้ชุมชนนำขยะอินทรีย์ประเภทเศษผักผลไม้มาทำน้ำหมักชีวภาพและปุ๋ยหมักชีวภาพที่สามารถนำมาใช้ได้หลากหลาย นอกจากนี้ ชุมชนยังได้นำขยะอินทรีย์ไปผลิตเป็นก๊าซชีวภาพเพื่อใช้ในครัวเรือน โดยทำบ่อซีเมนต์ฝังลงดินขนาดปากกว้าง 1 เมตร สูง 3 เมตร ตั้งไว้ในที่ร่ม ไม้โดนแสงแดด ซึ่งมีอายุใช้งาน 5-6 ปี
- ♻️ **เปลี่ยนพลาสติกเป็นพลาสติกอิฐ (Eco-brick)** ส่งเสริมให้ชุมชนนำพลาสติกที่ไม่คุ้มค่าต่อการรีไซเคิลมาผลิตพลาสติกอิฐใช้ในครัวเรือน โดยนำพลาสติกมาล้างให้สะอาด ผึ่งให้แห้ง ตัดเป็นชิ้นเล็ก ๆ อัดลงขวดพลาสติกให้แน่น นำไปใช้แทนอิฐในการก่อสร้างและใช้ปูนซีเมนต์เป็นตัวประสานและช่วยให้แข็งแรงทนทาน

 อบรมสร้างความรู้ความเข้าใจ ในการคัดแยกขยะมูลฝอย รวมไปถึงการนำขยะมูลฝอยไปใช้ประโยชน์อย่างเหมาะสมและเกิดประโยชน์สูงสุด นอกจากนี้ ยังจัดกิจกรรมรณรงค์และประชาสัมพันธ์ โดยการใช้สื่อต่าง ๆ ในเรื่องการคัดแยกขยะมูลฝอยที่ต้นทางและเก็บขยะมูลฝอยในพื้นที่สาธารณะ

 คณะกรรมการและแผนชุมชน จัดตั้งคณะกรรมการ 3 ชุด ได้แก่ (1) คณะทำงานตามโครงการส่งเสริมการมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชนในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (2) คณะทำงานขับเคลื่อนโครงการท้องถิ่นน่าอยู่อย่างยั่งยืน ภายใต้กิจกรรมการคัดแยกขยะมูลฝอยจากต้นทาง และ (3) คณะทำงานโครงการท้องถิ่นน่าอยู่อย่างยั่งยืน โดยคณะทำงานแต่ละคณะประกอบด้วย ผู้บริหารเจ้าหน้าที่เทศบาล แกนนำชุมชน ปราชญ์ชาวบ้าน รวมทั้งกลุ่มเยาวชน และผู้สูงอายุ อย่างน้อยหมู่ละ 10 คน นอกจากนี้ ยังได้จัดทำธรรมนูญสุขภาพชุมชนที่ให้ความสำคัญกับการจัดการขยะมูลฝอยที่ถูกต้อง ลดการฝังและเผา ลดการใช้สารเคมี และการสร้างสิ่งแวดล้อมในครัวเรือนที่ถูกต้องสุขลักษณะ

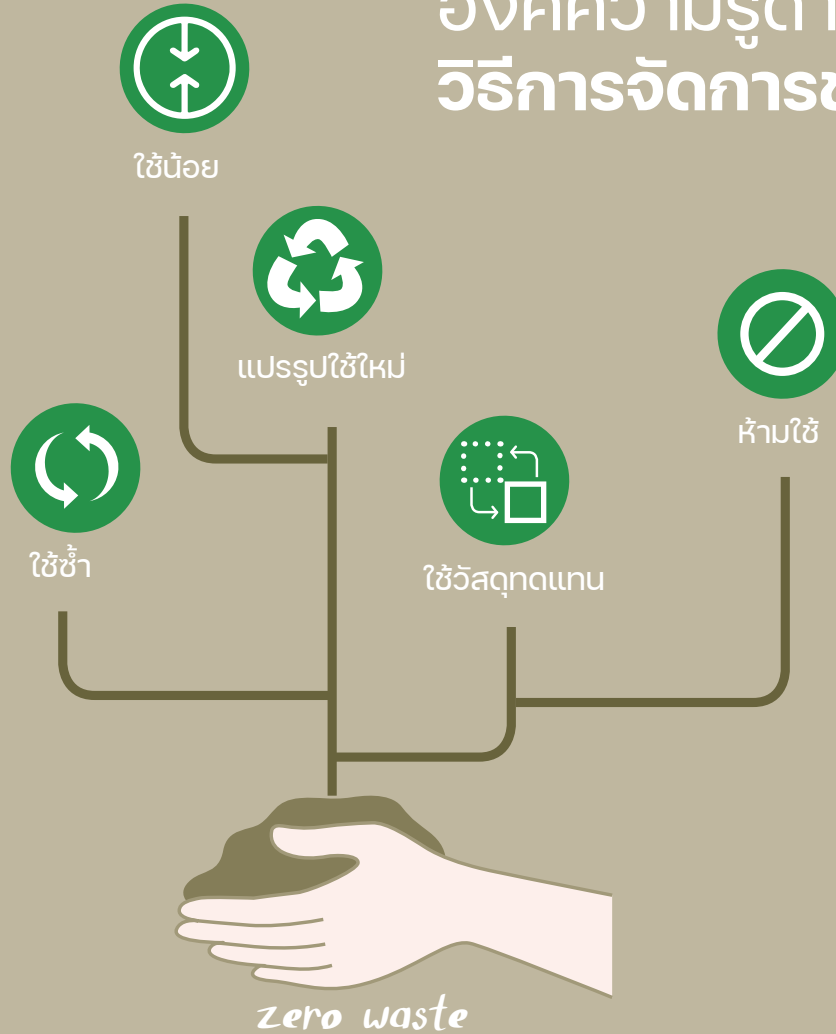
ปัจจัยสู่ความสำเร็จ

- ผู้บริหารให้ความสำคัญและมีแนวทางในการจัดการและแก้ไขปัญหาขยะที่ชัดเจน
- การให้ความสำคัญกับการสร้างการรับรู้และความตระหนัก สร้างความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้อง เพื่อให้เข้าใจถึงสถานการณ์ปัญหาของชุมชน
- มีกลไกการดำเนินงานตั้งแต่ระดับบริหารโครงการ ระดับคณะทำงานขับเคลื่อน และระดับคณะทำงานในท้องถิ่น
- การเชื่อมโยงประเด็นสิ่งแวดล้อมกับประเด็นสุขภาพ ด้วยการขับเคลื่อนธรรมนูญสุขภาพของชุมชน โดยเชื่อมโยงประเด็นทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเข้าไปในธรรมนูญสุขภาพของชุมชน

ส่วนที่ 3

องค์ความรู้ด้าน วิธีการจัดการขยะมูลฝอย

≈ องค์ความรู้ด้านรูปแบบการจัดการขยะมูลฝอย จากการดำเนินโครงการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชน ในการคัดแยกขยะที่ต้นทาง สามารถรวบรวม วิเคราะห์ และสังเคราะห์ได้หลากหลาย ซึ่งจำแนกได้ทั้งหมด 7 ประเด็น ครอบคลุมตั้งแต่การลด การคัดแยก และการใช้ประโยชน์จากขยะมูลฝอย ดังนี้

การลดขยะมูลฝอย

- 1) การลดการเกิดขยะมูลฝอย
- 2) การลดการใช้พลาสติกแบบใช้ครั้งเดียว

การคัดแยกขยะมูลฝอย

- 3) การเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการขยะรีไซเคิล
- 4) การเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการขยะทั่วไป
- 5) การเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการขยะอันตราย
- 6) การเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการขยะที่ต้นทาง

การใช้ประโยชน์จากขยะมูลฝอย

- 7) การใช้ประโยชน์จากขยะอินทรีย์

การลดขยะมูลฝอย

การลดการเกิดขยะมูลฝอย

≈ การจัดการขยะมูลฝอยที่ดีเริ่มได้จากการลดปริมาณขยะมูลฝอยจากแหล่งกำเนิดและคัดแยกขยะมูลฝอย เพื่อสะดวกต่อการหมุนเวียนกลับมาใช้ใหม่ แนวทางการลดขยะมูลฝอยระดับครัวเรือน ทำได้โดยการใช้หลักการ 3R ได้แก่ ลดการใช้ (Reduce) ใช้ซ้ำ (Reuse) และแปรรูปเพื่อใช้ใหม่ (Recycle) เพื่อใช้ประโยชน์จากขยะมูลฝอยให้ได้สูงสุดและลดปริมาณขยะมูลฝอยในชุมชนลง

การลดการใช้ (Reduce) เป็นแนวทางการจัดการขยะมูลฝอยจากต้นทางที่สำคัญและควรเป็นจุดเริ่มต้นของการสื่อสาร อบรม และขับเคลื่อนการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน เพื่อลดจากการเกิดหรือเกิดน้อยที่สุด ลดการขนขยะมูลฝอยเข้าบ้าน ไม่ว่าจะเป็นถุงพลาสติก ถูกระดาษ ขวดพลาสติก ลดปริมาณขยะมูลฝอยอันตรายในบ้าน เช่น น้ำยาทำความสะอาดต่าง ๆ แล้วไปใช้วิธีทางธรรมชาติ เช่น ใช้ผลมะนาวดับกลิ่นภายในห้องน้ำ เป็นต้น หลีกเลี่ยงการใช้สารเคมีภายในบ้าน หลีกเลี่ยงการใช้ผลิตภัณฑ์ที่ย่อยสลายยากหรือจัดการยาก

...ลด! เริ่มที่ตัวเรา ลดการขนขยะเข้าบ้านโดยไม่จำเป็น ลดการกินทิ้งกินขว้าง
หันมาใช้ผลิตภัณฑ์อุปโภค-บริโภค แบบถูกเติม ปฏิเสธบรรจุภัณฑ์ที่สร้างมลพิษ
เชยโบนกกล่องโฟม และพลาสติกที่ใช้แล้วทิ้ง...

การดำเนินงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในการลดการเกิดขยะมูลฝอยส่วนใหญ่เน้นการรณรงค์ ประชาสัมพันธ์และขอความร่วมมือลดการสร้างขยะจากต้นทาง ผลลัพธ์การดำเนินงานที่เป็นองค์ความรู้และกิจกรรมเด่น คือ การจัดทำแผนพัฒนาหรือเทศบัญญัติท้องถิ่นที่ครอบคลุมการลดการเกิดขยะ การจัดการขยะจากต้นทาง สนับสนุนชุมชนลดการสร้างขยะในครัวเรือนและลดการนำขยะเข้าบ้าน ซึ่งเกิดจากการร่วมมือของท้องถิ่นและภาคเอกชนในพื้นที่เทศบาลตำบลปลั้วจังหวัดจันทบุรี เช่นเดียวกับเทศบาลตำบลบ้านเหล่า จังหวัดพะเยาที่มีการจัดทำข้อตกลงร่วมกันในการจัดการขยะมูลฝอยโดยชุมชนเน้นการลดการเกิดขยะจากต้นทาง เชื่อมการดำเนินงานร่วมของบ้าน วัด โรงเรียน และท้องถิ่นอย่างยั่งยืน

การลดปริมาณขยะอันตรายในครัวเรือน การส่งเสริมและสนับสนุนให้ชุมชนใช้น้ำยาอเนกประสงค์ที่ผลิตจากวัสดุธรรมชาติแทนน้ำยาทำความสะอาดและน้ำยาล้างห้องน้ำที่ผลิตจากสารเคมี จุดเริ่มต้นจากกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ของเยาวชนในโรงเรียน พัฒนาสู่ต้นแบบการหลีกเลี่ยงการใช้สารเคมี ลดปริมาณขยะอันตรายในครัวเรือน ลดค่าใช้จ่ายในการซื้อน้ำยาทำความสะอาดต่าง ๆ และสร้างรายได้ให้กับครัวเรือนตามหลักแนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียนของโรงเรียนวัดมะทวยและชุมชนในเขตเทศบาลตำบลปลั้ว จังหวัดจันทบุรี รวมทั้งการส่งเสริมให้ใช้ถุง/กระเป๋ผ้าและหรือตะกร้าไปจ่ายตลาดแทนการรับถุงพลาสติก ถุงกระดาษจากร้านค้า เพื่อลดการนำขยะเข้าบ้าน

♻️ การลดการใช้พลาสติกแบบใช้ครั้งเดียว

≈ การลดการใช้พลาสติกเป็นวาระแห่งชาติที่ทุกภาคส่วนต่างให้ความสำคัญ ภาครัฐเองได้จัดทำแผน Roadmap การจัดการขยะพลาสติก โดยมีเป้าหมายเพื่อลดและเลิกใช้พลาสติกแบบใช้ครั้งเดียว แต่เป็นเรื่องที่ท้าทายขึ้นเรื่อย ๆ ด้วยสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ซึ่งจะให้ความสำคัญเรื่องของการความปลอดภัยลดการปนเปื้อน และสัมผัสโดยตรง พลาสติกแบบใช้ครั้งเดียวจึงถูกนำมาเป็นตัวเลือกในการใช้เป็นบรรจุภัณฑ์เพิ่มขึ้น

อย่างไรก็ตาม การดำเนินงานภายใต้โครงการฯ มีหลายองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ให้ความสำคัญและพยายามขับเคลื่อนกิจกรรมเพื่อลดการใช้พลาสติกแบบครั้งเดียวทิ้งแบบค่อยเป็นค่อยไปและสนับสนุนให้มีวัสดุทดแทนพลาสติกที่สามารถใช้ได้หลายครั้งและเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม เช่น ถุง/กระเป๋าผ้า งานรักษ์โลกจากกาบไผ่ กระบอกน้ำ เป็นต้น จนสามารถลดการใช้พลาสติกได้อย่างเป็นรูปธรรม ลดปริมาณขยะพลาสติกในการกำจัด ณ ปลายทาง โดยการดำเนินงานเริ่มขับเคลื่อนในระดับชุมชน ตลาด โรงเรียน วัด และหน่วยงานราชการ

กรณีที่น่าสนใจ ได้แก่ โรงครัวปลอดถุง เทศบาลตำบลบ้านเหล่า จังหวัดพะเยา กำหนดกติกาและกฎระเบียบในการเข้าใช้บริการและยืมอุปกรณ์ในโรงครัวชุมชน (หม้อ งาน ชาม ช้อน ฯลฯ) โดยผู้ใช้บริการจะต้องลดการใช้พลาสติก อุปกรณ์ทุกชิ้นในโรงครัวจะไม่ใช้ถุงพลาสติกในการจัดเก็บ โดยจะมีถุงผ้าที่ตัดเย็บโดยชุมชนใส่อุปกรณ์ในโรงครัวไว้ หากผู้ใช้บริการทำถุงผ้าหายจะต้องจัดหามาให้ใหม่เป็นถุงผ้าเท่านั้น จะไม่รับถุงพลาสติก รวมทั้งงานบุญบ้านใดที่ใช้อุปกรณ์จากโรงครัวปลอดถุง จะขอความร่วมมือให้จัดงานที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมและลดการใช้พลาสติกแบบใช้ครั้งเดียวในงาน

... ก่อนหน้านี้ที่มายืมอุปกรณ์ในโรงครัวจะเปลี่ยนถุงพลาสติกใส่อุปกรณ์ทุกครั้งไม่มีการใช้ซ้ำ ทำให้มีขยะพลาสติกจำนวนมากและก็ต้องเสียค่าใช้จ่ายซื้อทุกครั้ง เมื่อมีโครงการโรงครัวปลอดถุง เปลี่ยนจากถุงพลาสติกมาเป็นถุงผ้า ทำให้ถุงพลาสติกลดลงเยอะมาก...

ปานิสรา ก่อนคำ แม่หลวงบ้านดงอินตา

การใช้ซ้ำ เป็นการสนับสนุนการนำพลาสติกที่ใช้แล้วกลับมาใช้ใหม่ เช่น ถูพลาสติกที่ไม่เปรอะเปื้อนก็นำมาเป็นถูขยาะใช้ในบ้าน นำมาใส่ผักและผลไม้ตามฤดูกาลเพื่อขายให้กับแม่ค้าที่เข้ามาจับซื้อผักภายในชุมชนเทศบาลตำบลงิ้ว จังหวัดร้อยเอ็ด

วัสดุทดแทนพลาสติก โดยส่งเสริมการใช้ถุงผ้า ปิ่นโต ที่สามารถใช้ได้หลายครั้งในการซื้อสินค้าในตลาด และร้านค้า ตลอดจนส่งเสริมให้พ่อค้าแม่ค้าใช้บรรจุภัณฑ์จากธรรมชาติ เช่น ใบตอง ใบบัว เป็นต้น ลดการรับและใช้พลาสติกครั้งเดียวทิ้ง จุดเริ่มต้นตลาดสีเขียวของเทศบาลตำบลตรอน จังหวัดอุดรธานี รวมถึงการผลิตวัสดุทดแทนพลาสติก อย่างเช่นกรณีเทศบาลตำบลปางมะม่วง จังหวัดนครสวรรค์ ที่สนับสนุนการผลิตจานรักษ์โลก โดยใช้กาบไผ่แห่งที่มีปริมาณมากในพื้นที่มาขึ้นรูปเป็นจานรักษ์โลก และนำไปผ่านกระบวนการอบลดความชื้น ฆ่าเชื้อก่อนไปใส่อาหารรับประทาน ซึ่งนอกจากจะช่วยลดการใช้พลาสติกและการใช้โฟมลดปริมาณขยะทั่วไปในชุมชน ยังเป็นการลดปริมาณวัสดุเชื้อเพลิงในพื้นที่เขาหลวงหรือพื้นที่ป่าใกล้ชุมชนที่มักเกิดไฟไหม้ทุกปี

ข้อค้นพบ

จากการลดขยะของกรณีต่าง ๆ เริ่มจากการชักชวน ประชาสัมพันธ์ และขอความร่วมมือ จากผู้นำชุมชน ผู้นำท้องถิ่น และเจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ที่มีความน่าเชื่อถือและได้รับการยอมรับ ด้วยการพูดคุย แลกเปลี่ยน สร้างความเข้าใจ สร้างแรงจูงใจเชิงบวก แทนการสั่งการหรือการบังคับ ทำให้เกิดการมีส่วนร่วมในการลดและจัดการขยะมูลฝอย นำไปสู่การดำเนินงานซึ่งมีประโยชน์เกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรม ทั้งในด้านรายได้เสริม ลดค่าใช้จ่าย

ปริมาณขยะมูลฝอยลดลง โดยมีการสนับสนุนและความร่วมมือระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สำนักงานสิ่งแวดล้อมภาค สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัด และภาคีความร่วมมือภายนอก ทั้งนี้ การปรับใช้องค์ความรู้และรูปแบบการดำเนินงานซึ่งส่งผลให้ประสบความสำเร็จ ได้แก่

- **การลดการใช้** ซึ่งเกิดจากการคิดไตร่ตรองก่อนใช้ ตัดสินใจจากข้อมูลและความตระหนักถึงปัญหาขยะมูลฝอย ทำให้ลดปริมาณการใช้จากปัจจุบันลง ควบคุมปริมาณการใช้ให้อยู่ในสัดส่วนที่เหมาะสม โดยลดการใช้และบริโภคทรัพยากรที่ไม่จำเป็นลง
- **การใช้ซ้ำ** เพื่อใช้ทรัพยากรให้คุ้มค่าที่สุด โดยนำพลาสติกมาใช้ซ้ำแทนการใช้ครั้งเดียวแล้วทิ้ง ซึ่งนอกจากช่วยลดการเกิดขยะมูลฝอยแล้ว ยังช่วยลดพลังงานในการผลิตพลาสติกขึ้นมาใหม่และผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม
- **การมีวัสดุทางเลือก** หรือผลิตภัณฑ์ทดแทนพลาสติก ซึ่งมีทั้งวัสดุจากธรรมชาติหรือวัสดุที่ย่อยสลายได้ง่าย เพื่อให้ง่ายต่อการบริหารจัดการ และเป็นการสนับสนุนการใช้วัสดุที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม รวมทั้งการใช้วัสดุที่สามารถใช้ซ้ำ ๆ ได้หลายครั้ง อย่างเช่น ถุงผ้า ปิ่นโต กล่องพลาสติกใส่อาหาร
- **การจัดทำแผนพัฒนา** เทศบัญญัติ ข้อตกลงร่วม แนวปฏิบัติที่ดีหรือมาตรการที่สนับสนุนการลดขยะมูลฝอย ซึ่งให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน สนับสนุนการบริหารจัดการโดยชุมชน ท้องถิ่น และเอกชน

ปัจจัยสู่ความสำเร็จ

- การชักชวน ประชาสัมพันธ์ และขอความร่วมมือของผู้นำชุมชน ผู้นำท้องถิ่น และเจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ที่มีความน่าเชื่อถือและได้รับการยอมรับ ทำให้ได้รับความร่วมมือในการลดและจัดการขยะ
- ประโยชน์ที่ได้รับเกิดขึ้นทันทีอย่างเป็นรูปธรรม ทั้งในด้านรายได้เสริม ลดค่าใช้จ่าย ปริมาณขยะลดลง
- การใช้กระบวนการพูดคุย แลกเปลี่ยน สร้างความเข้าใจ สร้างแรงจูงใจเชิงบวก แทนการสั่งการหรือการบังคับใช้เพียงอย่างเดียว
- วิสัยทัศน์ การสนับสนุน และความร่วมมือที่เหมาะสม ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สำนักงานสิ่งแวดล้อมภาค สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัด และภาคีความร่วมมือภายนอก

การคัดแยกขยะมูลฝอย

การเพิ่มประสิทธิภาพการคัดแยกขยะรีไซเคิล

≈ ขยะรีไซเคิล หมายถึง ขยะมูลฝอย ของเสีย หรือวัสดุเหลือใช้ ที่สามารถนำกลับมาใช้ใหม่ได้ โดยนำมาแปรรูปเป็นวัตถุดิบในกระบวนการผลิต เช่น ขวดพลาสติก แก้ว กระดาษ กระจก เครื่องดื่ม โลหะ เหล็ก เป็นต้น หรือส่วนใหญ่ก็คือขยะมูลฝอยที่ขายได้ ซึ่งสามารถนำไปผลิตใช้ใหม่ได้ไม่รู้จักจบ มีมูลค่า ส่วนใหญ่จึงเป็นการเก็บรวบรวม คัดแยก และจำหน่ายสร้างรายได้เสริมในครัวเรือน

การดำเนินการเพิ่มประสิทธิภาพในการคัดแยกขยะรีไซเคิลแต่ละองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีหลากหลายรูปแบบตามบริบทและความต้องการของพื้นที่ ซึ่งมีทั้งธนาคารขยะ ตลาดนัดขยะ ฝาปาขยะรีไซเคิล ศูนย์รวบรวมขยะรีไซเคิล และบริจาค เป็นต้น การดำเนินงานมุ่งเน้นการสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชน สนับสนุนให้ชุมชนรวบรวมและคัดแยกขยะรีไซเคิลอย่างถูกวิธีและเพิ่มมูลค่าให้ได้มากที่สุด ผ่านกระบวนการฝึกอบรมสร้างความรู้ความเข้าใจ การสื่อสารประชาสัมพันธ์ ตลอดจนการพัฒนาคู่มือ/เอกสารสำหรับมอบให้ชุมชนไว้เป็นแนวทางในการจัดการขยะมูลฝอยอย่างเหมาะสม

องค์ความรู้สำคัญในการเพิ่มประสิทธิภาพการคัดแยกขยะรีไซเคิล เช่นกรณีธนาคารขยะวันเดียว ซึ่งมีหลายพื้นที่ดำเนินการ ทั้งรูปแบบธนาคารขยะชุมชน ธนาคารขยะโรงเรียน และกองทุนขยะรีไซเคิล โดยธนาคารขยะวันเดียว บริหารจัดการเหมือนกับธนาคารขยะทั่วไป คือ ให้สมาชิกชุมชนสมัครเป็นสมาชิกของธนาคารฯ และนำขยะมาฝาก โดยมีเจ้าหน้าที่เทศบาลร่วมกับอาสาสมัครจากชุมชนทำการคัดแยก ชั่งน้ำหนักขยะ และคำนวณเป็นเงิน แล้วบันทึกลงสมุดคู่ฝาก แต่จะแตกต่างจากธนาคารขยะทั่วไปคือ จะประสานให้ร้านรับซื้อของเก่ามารับซื้อในวันเดียวกันเลย คล้ายกับตลาดนัดขยะ ซึ่งเป็นการแก้ไขปัญหาสถานที่พักขยะของเทศบาลตำบลสิเกา จังหวัดตรัง

... ธนาคารขยะช่วยให้คนในชุมชนมีเงินเก็บ โดยเฉพาะผู้สูงอายุไม่ต้องขอเงินลูกหลาน มีเงินไปพบหมอ จ่ายค่ายา อย่างเช่นคุณยาย (คุณแม่) ก็เอาขยะมาฝากทุกครั้ง และมีเงินเก็บ ไม่ต้องขอเงินลูกหลาน ...

ปิยะวรรณ คนเที่ยง ผู้นำชุมชนประชาอุทิศ

ส่วนกลวิธีและเครื่องมือสนับสนุนชุมชนคัดแยกขยะมูลฝอย ได้แก่ อุปกรณ์คัดแยก เช่น ตะแกรงแยกขยะรีไซเคิล รถรูนรับซื้อขยะรีไซเคิล เป็นต้น โดยมีนวัตกรรมน่าสนใจ คือ **นวัตกรรม 3 ห่วงทองคำ** เป็นอุปกรณ์คัดแยกขยะรีไซเคิลของเทศบาลตำบลพระแท่น จังหวัดกาญจนบุรี ลักษณะเป็นถุงตาข่ายทรงกระบอก และมีเหล็กม้วนเป็นวงกลมลักษณะคล้ายห่วงใช้ในการคัดแยกขยะรีไซเคิลในครัวเรือน และการสร้างแรงจูงใจเชิงบวกส่งเสริมให้ชุมชนคัดแยกขยะมูลฝอยเห็นประโยชน์และคุณค่าของขยะรีไซเคิล

รวมทั้งเพิ่มความมั่นคงในการดำรงชีวิต เช่น กองทุนธนาคารขยะรีไซเคิล กองทุนฌาปนกิจสงเคราะห์ ขยะรีไซเคิล แลกไข่ แลกข้าวสาร ขยะแลกบุญ เป็นต้น กรณีที่น่าสนใจ คือ **กองทุนฌาปนกิจสงเคราะห์จากขยะรีไซเคิล** ในการสมัครสมาชิกกองทุนครั้งแรกจะมีค่าสมัคร 300 บาท หลังจากนั้นสมาชิกจะต้องคัดแยกขยะรีไซเคิลมาขายให้กับกองทุน ทุกวันที่ 15 ของเดือน หากสมาชิกไม่ได้นำขยะรีไซเคิลมาขายเกิน 3 เดือนติดกันจะเสียสิทธิในการคุ้มครอง เป็นต้น ซึ่งมีองค์การบริหารส่วนตำบลท่างาม จังหวัดสิงห์บุรี องค์การบริหารส่วนตำบลบางลี่ จังหวัดลพบุรี เทศบาลตำบลพระแท่น จังหวัดกาญจนบุรี เทศบาลตำบลสังคม จังหวัดหนองคาย เทศบาลตำบลดงแดง จังหวัดร้อยเอ็ด ที่สร้างแรงจูงใจในการคัดแยกขยะรีไซเคิลโดยการจัดตั้งกองทุนขึ้น

นอกจากนั้น ยังมีการส่งเสริมการนำมาใช้ใหม่โดยการแปรรูปสร้างสรรค์เป็นสิ่งใหม่ เช่น **นวัตกรรมไม้กวาดขวดพลาสติก** การนำขยะรีไซเคิลมาสร้างสรรค์สิ่งใหม่ใช้ได้จริงและขายได้ โดยชุมชนในเทศบาลตำบลบางประมุข จังหวัดนครสวรรค์ นำพลาสติกประเภทบรรจุภัณฑ์ขวดน้ำหรือพลาสติก PET ขนาดขวดลิตร มาตัดเป็นเส้นๆ ทำเป็นไม้กวาดพลาสติก สร้างรายได้ให้กับชุมชนและลดปริมาณขยะมูลฝอย

♻️ การเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการขยะทั่วไป

🌿 ขยะทั่วไป หมายถึง ขยะมูลฝอย ของเสียประเภทอื่น ๆ นอกเหนือจากขยะอินทรีย์ ขยะรีไซเคิล ขยะอันตราย มีลักษณะที่ย่อยสลายยากและไม่คุ้มค่าสำหรับการนำมาใช้ใหม่ เช่น ห่อพลาสติกใส่ขนม เปลือกลูกอม ถูขนม ถูพลาสติกของหรือบรรจุภัณฑ์อาหาร เครื่องอุปโภคบริโภค ของบะหมี่กึ่งสำเร็จรูป หลอดเครื่องดื่ม เป็นต้น

ปัจจุบันการจัดการขยะทั่วไปสามารถทำได้มากขึ้น จากเดิมจะต้องเอาไปฝังกลบเท่านั้น ปัจจุบันสามารถนำขยะทั่วไปหรือขยะพลาสติกที่ยากต่อการกำจัดผ่านกระบวนการแปรรูปเป็นเชื้อเพลิง RDF พลังงานไฟฟ้า น้ำมันเชื้อเพลิง นวัตกรรม Upcycling ฯลฯ แต่ต้องมีการคัดแยกออกจากขยะมูลฝอยประเภทอื่น ๆ โดยเฉพาะขยะอินทรีย์ เพื่อไม่ให้มีความชื้นและต้องผ่านการทำความสะอาดระดับหนึ่ง ตลอดจนจะต้องรวบรวมให้ได้ปริมาณมากพอสมควร เพื่อให้คุ้มค่ากับการขนส่งและการจัดการ การจัดการขยะทั่วไปจึงต้องอาศัยความร่วมมือระหว่างรัฐ ท้องถิ่น ชุมชน และเอกชนเพื่อให้สามารถจัดการได้ครบวงจรและคุ้มค่าต่อการขนส่งและบริการ การดำเนินงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจึงเน้นการจัดเก็บรวบรวม ส่งเสริมการลดการเกิดขยะมูลฝอย ตลอดจนสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์ในการคัดแยกและเก็บขน

กรณีที่น่าสนใจ คือ การนำขยะทั่วไปประเภทถุงพลาสติก ถูขนม ถูเคลือบเงาต่าง ๆ (ถูขนม ถูน้ำยาปรับผ้านุ่ม ฯลฯ) เปลือกลูกอม หลอดเครื่องดื่ม ฯลฯ ในพื้นที่เทศบาลตำบลยุโป จังหวัดยะลา มาเพิ่มคุณค่าโดยทำเป็นพลาสติกอิฐ (Eco-brick) โดยล้างให้สะอาด ผึ่งให้แห้ง ตัดเป็นชิ้นเล็ก ๆ อัดลงขวดพลาสติกให้แน่นนำไปใช้แทนอิฐในการก่อสร้างโดยใช้ปูนซีเมนต์เป็นตัวประสานและเพิ่มความแข็งแรง หรือทางเดินกรูบกรอบ (อิฐตัวหนอน) ของเทศบาลตำบลปัลลิว จังหวัดจันทบุรี เริ่มจากทำความสะอาดพลาสติกให้เรียบร้อยจากนั้นนำไปตัดให้เป็นชิ้นเล็ก ๆ ขนาดประมาณ 1 เซนติเมตร ผสมกับทราย 3 ส่วน และปูนซีเมนต์ 1 ส่วน ผสมคลุกเคล้าให้เข้ากัน จากนั้นเทลงแบบพิมพ์ เอาไปตากแดดให้แห้ง สามารถนำมาใช้แทนอิฐทางเดินที่มีความสวยงาม ราคาถูก และมีน้ำหนักเบา เพราะมีส่วนผสมของพลาสติก

Upcycling ใตเดียรักย์โลกที่หลายประเทศให้ความสำคัญ ซึ่งเป็นการนำของเหลือใช้ที่ก่อนจะถูกทิ้งให้เป็นขยะมาแปลงให้เป็นผลิตภัณฑ์ใหม่ที่มีคุณภาพดีขึ้น ลดการผลิตของใหม่ และใช้ทรัพยากรเดิมให้คุ้มค่ามากที่สุด...

นอกจากการ Upcycling นำขยะมูลฝอยมาแปลงให้เป็นผลิตภัณฑ์ใหม่ที่มีคุณภาพดีขึ้น การนำของเหลือใช้หรือของที่ทิ้งเป็นขยะมาประดิษฐ์เป็นผลิตภัณฑ์ใหม่ก็ยิ่งได้รับความนิยมและใช้ได้จริง อย่างเช่นนวัตกรรมร่มจากถุงผลิตภัณฑ์ของครัวเรือนต้นแบบองค์การบริหารส่วนตำบลท่างาม จังหวัดสิงห์บุรี ที่ได้นำถุงผลิตภัณฑ์น้ำยาปรับผ้านุ่ม ซึ่งปกติจะต้องถูกทิ้งเป็นขยะทั่วไป ด้วยไม่คุ้มค่าต่อการรีไซเคิล รวบรวมมาล้างทำความสะอาดและตัดให้เป็นแผ่นสี่เหลี่ยม เย็บเป็นผืน ประกอบทำเป็นร่มกันแดด กันฝน มีลวดลายที่สวยงามและกลิ่นหอมจากน้ำหอมในผลิตภัณฑ์ รวมทั้งการส่งเสริมการทำหุ่นปลาจากขวดพลาสติกหรือของกาแพใช้ตกแต่งในงานเทศกาลกินปลาประจำปีจังหวัดสิงห์บุรี เพื่อสร้างการรับรู้และความตระหนักให้แก่นักท่องเที่ยวและประชาชนในพื้นที่ และการผลิตสื่อการเรียนการสอนจากกล่องนมและของบรรจุภัณฑ์ในโรงเรียน ซึ่งนอกจากจะเป็นสื่อการเรียนการสอนสำหรับเด็กนักเรียน ยังเป็นการสื่อสารให้นักเรียนได้เห็นคุณค่าและประโยชน์ของขยะมูลฝอย

รวมทั้งได้มีการรวบรวมขยะทั่วไป เช่นเดียวกับกรณีเทศบาลตำบลสังคม จังหวัดหนองคาย ได้สร้างแรงจูงใจเชิงบวกให้ชุมชนคัดแยกและล้างถุงพลาสติก พลาสติกหุ้มแพ้น้ำแข็ง ถุงขนม และอื่น ๆ แลกกับคูปองของรางวัลต่าง ๆ ส่งให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อนำเข้าเครื่องอัดก้อนพลาสติกส่งจำหน่ายให้กับร้านรับซื้อของเก่าต่อไป แต่การจำหน่ายในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด 19 ทำให้หลายท้องถิ่นประสบปัญหาร้านรับซื้อปิดตัวหรือหยุดรับซื้อ จึงมีการแก้ปัญหาโดยนำก้อนพลาสติกมาใช้ประโยชน์แทน เช่น โรงเรียนบ้านดงบุญนาคน ในพื้นที่เทศบาลตำบลบ้านเหล่า จังหวัดพะเยา ได้นำก้อนพลาสติกที่ตกค้างอยู่ในเทศบาล มาเป็นส่วนประกอบหลักในการทำที่นั่งพักผ่อน จุดแลนด์มาร์ก และแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียน โดยใช้ปูนซีเมนต์ฉาบห่อก้อนพลาสติกเพิ่มความแข็งแรงและทำเป็นรูปทรงต่าง ๆ ที่สวยงามน่าใช้ เป็นต้น

การเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการขยะอันตราย

☞ ขยะอันตรายหรือที่เรียกว่าขยะพิษ เป็นขยะมูลฝอยที่สร้างปัญหาและผลกระทบต่อระบบนิเวศและสิ่งแวดล้อมมากที่สุด ซึ่งมีอยู่ทั้งในบ้านเรือน ที่พักอาศัย อาคารสำนักงาน ร้านอาหาร และร้านค้าต่าง ๆ ได้แก่ บรรจุกัมมันต์ที่ปนเปื้อนวัตถุหรือสารเคมีอันตรายชนิดต่าง ๆ เช่น กระจกสเปรย์ ขวดน้ำมันเครื่อง ขวดน้ำยาล้างห้องน้ำ ขวดน้ำยาทาเล็บ ฯลฯ และผลิตภัณฑ์ที่เสื่อมสภาพแล้ว เช่น แบตเตอรี่หมตอายุ หลอดไฟ ยาหมตอายุ เป็นต้น

การจัดการขยะอันตรายจำเป็นต้องมีระบบการจัดการอย่างถูกวิธี เพื่อไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสุขภาพอนามัยของประชาชนทั้งในระยะสั้นและระยะยาวและเป็นมลพิษต่อสิ่งแวดล้อม อาทิ มลพิษต่อแหล่งน้ำ พื้นดิน และอากาศ การบริหารจัดการขยะอันตรายชุมชนมุ่งเน้นการคัดแยกออกจากขยะมูลฝอยประเภทอื่น ๆ แล้วรวบรวมไว้ในจุดที่เหมาะสม รอการเก็บรวบรวมจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น แล้วส่งบริษัทเอกชนกำจัดอย่างถูกต้อง

การดำเนินงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นภายใต้โครงการ จึงเน้นการสนับสนุนจุดรวบรวมและคัดแยกขยะอันตราย เช่น จุดรวบรวมขยะอันตรายชุมชน ศาลาผู้แดง ตะแกรงขยะอันตราย ตู้ขยะอันตรายเคลื่อนที่ เป็นต้น กรณีที่น่าสนใจ ได้แก่ ตู้ขยะอันตรายเคลื่อนที่ของเทศบาลตำบลปัว จังหวัดจันทบุรี เป็นการแก้ปัญหาให้กับสมาชิกชุมชนที่อยู่ห่างไกลจากจุดทิ้งขยะอันตรายที่เดิมตั้งไว้ที่สำนักงานเทศบาล เทศบาลจึงติดตั้งตู้ขยะอันตรายเคลื่อนที่ไว้ในช่องด้านล่างของรถเก็บขยะ ชุมชนสามารถนำขยะอันตรายทิ้งใส่ถุงสีส้ม นำมาวางไว้ข้างถังขยะทั่วไปเพื่อให้รถเก็บขยะนำไปรวบรวมไว้ ณ พื้นที่พักขยะอันตรายต่อไป

รวมทั้งการอบรมสร้างความรู้ความเข้าใจ การสื่อสารประชาสัมพันธ์ ผ่านเสียงตามสาย ผู้นำชุมชน เพื่อให้ชุมชนสามารถคัดแยกขยะอันตรายได้อย่างถูกวิธี ตลอดจนการสร้างแรงจูงใจเชิงบวก สนับสนุนชุมชนคัดแยกขยะอันตรายออกจากขยะมูลฝอยประเภทอื่น ๆ แล้วนำมาส่งให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้แก่ ขยะอันตรายแลกไข่ แลกเมล็ดพันธุ์ผัก ทั้งนี้ พบว่า การนำขยะอันตรายมาแลกไข่หรือสิ่งของต่าง ๆ เป็นข้อจำกัดในการดำเนินงานให้เกิดความต่อเนื่องของหลายพื้นที่ ด้วยขยะอันตรายไม่มีมูลค่า ทำให้ไม่มีงบประมาณหมุนเวียนมาจัดซื้อไข่หรือสิ่งของให้ชุมชนเอามาแลกได้ หลายพื้นที่มีการยกเลิกกิจกรรมนี้หรือแก้ไขโดยเปลี่ยนเป็นขยะรีไซเคิลแลกไข่หรือสิ่งของต่าง ๆ แทน เช่น เทศบาลตำบลเสนา จังหวัดตรัง ได้มีการนำขยะรีไซเคิลมาแลกข้าวสาร เป็นต้น

... ถึงแม้ขยะอันตรายแลกไข่จะยกเลิกไปแล้ว แต่พวกเราเห็นว่ากิจกรรมนี้เป็นจุดเริ่มต้นให้เราแยกขยะอันตรายได้ถูกต้องเพราะขยะอันตรายนั้นมีสารพิษ สารเคมี หากเราไม่แยกออกมาและทิ้งปะปนในธรรมชาติ จะเป็นอันตรายต่อสิ่งแวดล้อมและชีวิตเรา ...

อุบลรัตน์ วุฒิโกศา ผู้แทนชุมชน

การเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการขยะที่ต้นทาง

 การคัดแยกขยะมูลฝอยต้นทาง เป็นจุดเริ่มต้นวงจรการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน ซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รวมทั้งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการขยะมูลฝอยจำเป็นต้องมีการจัดการและส่งเสริมให้เกิดการคัดแยกขยะมูลฝอยอย่างถูกวิธีตั้งแต่ต้นทางเพื่อให้ง่ายสำหรับการนำไปผ่านกระบวนการต่าง ๆ และสร้างมูลค่าเพิ่ม

การดำเนินงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต่าง ๆ เป็นการส่งเสริมและสนับสนุนให้ชุมชนมีการคัดแยกขยะมูลฝอยในครัวเรือน เพื่อนำไปใช้ประโยชน์ต่อ เช่น การคัดแยกขยะอินทรีย์นำไปทำน้ำหมัก/ปุ๋ยหมักชีวภาพ ใช้เลี้ยงสัตว์ คัดแยกขยะรีไซเคิลนำไปจำหน่ายสร้างรายได้และ/หรือนำไปประดิษฐ์เป็นตะกร้า กระเป๋า หมวก เพิ่มมูลค่าให้เศษขยะมูลฝอยคัดแยกขยะอันตราย นำไปแลกไข่ ข้าวสาร เป็นต้น เมื่อคัดแยกขยะมูลฝอยทั้ง 3 ประเภทนี้ออกมาแล้วก็จะเหลือเฉพาะขยะทั่วไป ทำให้การจัดการสะดวกและง่ายขึ้น โดยใช้เทคนิคการลดถึงขยะมูลฝอย กำหนดเป็นถนน/ชุมชนปลอดถัง จากนั้นนัดวันนัดเวลาเพื่อเก็บขนขยะมูลฝอย ตลอดจนสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์เพื่อรองรับการคัดแยกขยะมูลฝอย ตะแกรงแยกขยะ สถานีคัดแยกขยะ รวมทั้งการจัดอบรมสร้างความรู้ความเข้าใจและแรงจูงใจให้ชุมชนคัดแยกขยะมูลฝอยจากต้นทาง

การเพิ่มอัตราค่าธรรมเนียมเก็บขยะ ให้เหมาะสมและสะท้อนต้นทุนการจัดการขยะมูลฝอยจริง นโยบายการจัดการขยะทั่วไปของเทศบาลตำบลปดิวี จังหวัดจันทบุรี โดยกำหนดอัตราค่าธรรมเนียมเก็บขยะมูลฝอยที่สูงกว่าพื้นที่อื่น ๆ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดการขยะมูลฝอยและเป็นกลยุทธิ์ให้ชุมชนตระหนักถึงปัญหา หากไม่มีการลดและคัดแยกขยะมูลฝอยให้ง่ายและสะดวกต่อการจัดการ ก็จะต้องจ่ายค่าธรรมเนียมในอัตราที่สูงเพื่อบริหารจัดการขยะมูลฝอยที่ชุมชนช่วยกันสร้างขึ้น

... ช่วงแรกที่มีการปรับค่าธรรมเนียม จะมีเสียงต่อต้านจากชุมชน แต่ทางเทศบาลก็ได้สร้างความเข้าใจชุมชน โดยการทำประชาพิจารณ์ แจกข้อมูลให้ชุมชนได้รับทราบและเข้าใจกระบวนการในการจัดการขยะมูลฝอย รวมถึงชี้แจงงบประมาณที่เทศบาลจะต้องแบกรับในการบริหารจัดการขยะมูลฝอย ...

อริญ พงศ์ศักดิ์ นายกเทศมนตรีตำบลปดิวี

การจัดการขยะมูลฝอยแบบกระจายศูนย์ ผ่านกระบวนการ Matching Junk หรือการจับคู่ผู้สร้างขยะมูลฝอยกับผู้ใช้ประโยชน์ต่อจากขยะมูลฝอย เช่น ร้านอาหาร ซึ่งเป็นผู้สร้างขยะอินทรีย์จับคู่กับเกษตรกรผู้เลี้ยงสัตว์ ผู้ประกอบการโรงแรม ซึ่งเป็นผู้สร้างขยะทั่วไปประเภทของกาแฟ โอวัลติน จับคู่กับกลุ่มสตรีและผู้สูงอายุ (กลุ่มประดิษฐ์กระเป๋าสาน) เป็นต้น เพื่อเป็นการสนับสนุนให้ผู้สร้างขยะมูลฝอยส่งต่อขยะมูลฝอยโดยตรงกับผู้ใช้ประโยชน์

ข้อค้นพบ

จากการคัดแยกขยะมูลฝอยประเภทต่าง ๆ มีการสร้างแรงจูงใจหลากหลายรูปแบบเพื่อส่งเสริมให้ชุมชนคัดแยกขยะมูลฝอย ทั้งในรูปแบบกองทุนเพิ่มความมั่นคงให้คุณภาพชีวิตของประชาชนในชุมชน การให้รางวัลหรือสิ่งตอบแทน จูงใจให้เอาขยะมูลฝอยมาแลก นอกจากนี้ หลายพื้นที่ยังมีมาตรการเชิงบังคับและควบคุม เช่น การเพิ่มอัตราค่าธรรมเนียม การกำหนดกติกาและแนวปฏิบัติเพื่อให้เกิดการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของประชาชน โดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วมและการดำเนินงานอย่างค่อยเป็นค่อยไป ไม่ถึงกับบังคับอย่างเด็ดขาด เป็นเพียงเชิงบังคับให้ปฏิบัติตามเสียงส่วนใหญ่ จนกลายเป็นแนวปฏิบัติที่ทุกคนต้องปฏิบัติตาม เพื่อให้การบริหารจัดการมีประสิทธิภาพและประสบผลสำเร็จ ทั้งนี้ การปรับใช้องค์ความรู้และรูปแบบการดำเนินงานซึ่งส่งผลให้ประสบความสำเร็จ ได้แก่

- 🔄 **การสร้างความรู้ความเข้าใจ** ไปพร้อม ๆ กับการดำเนินกิจกรรม ซึ่งทุกพื้นที่ที่มีการใช้ข้อมูลและปัญหาในพื้นที่มานำเสนอแก่ประชาชนอย่างต่อเนื่อง ด้วยการสื่อสารที่เข้าใจง่าย ผู้นำชุมชนและคณะกรรมการเป็นที่ยอมรับจากชุมชนและท้องถิ่น ทำให้ให้ชุมชนเข้าใจและตระหนักถึงคุณค่าและประโยชน์ของการคัดแยกขยะมูลฝอย และยินดีปฏิบัติหรือร่วมกิจกรรมด้วยความสมัคร

- **การสร้างแรงจูงใจเชิงบวก** ควบคู่กับการใช้มาตรการเชิงบังคับ เพื่อผลักดันให้ชุมชนคัดแยกขยะมูลฝอย ขณะเดียวกันก็มีกลวิธีในการจัดการขยะมูลฝอย เพื่อควบคุมให้เกิดการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของประชาชน รวมทั้งมาตรการทางสังคมที่ต้องปฏิบัติตามคนส่วนใหญ่
- **การเก็บรวบรวมข้อมูลและกำหนดเป้าหมายร่วมกัน** เพื่อเป็นแนวทางในการจัดการและวางแผนงบประมาณ อย่างเหมาะสม รวมถึงการติดตามความก้าวหน้าและทบทวนการดำเนินงานในการบริหารจัดการขยะ และสิ่งแวดล้อมในชุมชนและท้องถิ่นเป็นระยะ ๆ

ปัจจัยสู่ความสำเร็จ

- การสร้างแรงจูงใจเชิงบวกให้ชุมชนคัดแยกขยะมูลฝอยอย่างถูกวิธี ช่วยเพิ่มมูลค่าและทำให้เกิดการนำไปใช้ประโยชน์ ได้อย่างเหมาะสม
- การสื่อสารที่เข้าใจง่าย ทำให้ชุมชนเข้าใจและตระหนักถึงคุณค่าและประโยชน์ของการคัดแยกขยะมูลฝอย
- การเก็บรวบรวมและพัฒนาฐานข้อมูล เพื่อใช้ในการกำหนดแนวทางการจัดการและวางแผนงบประมาณอย่างเหมาะสม
- การมีเป้าหมายร่วมกันในการบริหารจัดการขยะและสิ่งแวดล้อมในชุมชนและท้องถิ่น
- ผู้นำชุมชนและคณะกรรมการเป็นที่ยอมรับจากชุมชนและท้องถิ่น มีการติดตามข้อมูลข่าวสารด้านสถานการณ์ และนโยบายการจัดการขยะมูลฝอยของท้องถิ่น เรียนรู้ และนำนวัตกรรมใหม่มาปรับใช้

การใช้ประโยชน์จากขยะมูลฝอย

การใช้ประโยชน์จากขยะอินทรีย์

≈ การใช้ประโยชน์จากขยะอินทรีย์เป็นกิจกรรมที่มุ่งเน้นการลดปริมาณขยะมูลฝอยที่จะนำไปกำจัด ณ ปลายทาง ด้วยขยะอินทรีย์มีปริมาณมากกว่าร้อยละ 50 ของปริมาณขยะมูลฝอยทั้งหมด การใช้ประโยชน์จากขยะอินทรีย์สามารถทำได้ทั้งการใช้ประโยชน์โดยตรง เช่น ใช้เลี้ยงสัตว์หรือถั่วหมัก ใช้เลี้ยงไส้เดือน เป็นต้น และการใช้ประโยชน์โดยอ้อมผ่านการแปรรูป เช่น ปุ๋ยหมัก น้ำหมักชีวภาพ ก๊าซชีวภาพ เป็นต้น ซึ่งจะต้องมีภาชนะรองรับหรือสถานที่รองรับ ได้แก่ เสวียน ตะแกรง วงซีเมนต์ ถึง

การดำเนินงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต่าง ๆ มีทั้งการใช้ประโยชน์โดยตรง นำไปเลี้ยงสัตว์ (สุกร เป็ด ไก่ สุนัข ฯลฯ) ในครัวเรือน ส่งให้กับกลุ่มเกษตรกรที่ประกอบอาชีพเลี้ยงสัตว์ เช่น ฟาร์มไก่/สุกร บ่อเลี้ยงปลา เป็นต้น ซึ่งส่วนใหญ่เป็นขยะอินทรีย์ประเภทเศษอาหาร เศษเนื้อสัตว์จากครัวเรือน ตลาดสด ร้านอาหาร เป็นต้น และเลี้ยงไส้เดือน ซึ่งมีทั้งระดับครัวเรือนและโรงเรือนขนาดใหญ่ โดยเป็นขยะอินทรีย์ประเภทเปลือกผลไม้ เศษผัก และเศษอาหารที่ไม่มีรสจัดจากครัวเรือน ตลาดสด ร้านอาหาร ฯลฯ

กรณีน่าสนใจ ได้แก่ ฟาร์มไส้เดือน เทศบาลเมืองพิบูลมังสาหาร จังหวัดอุบลราชธานี ที่นำขยะอินทรีย์จากตลาดสด ห้างสรรพสินค้า ซึ่งส่วนใหญ่เป็นเศษผักและผลไม้มาเลี้ยงไส้เดือน การดำเนินงานดังกล่าวสามารถกำจัดเศษอาหารจากผู้ประกอบรายใหญ่ในเขตเทศบาลได้ ประมาณ 1,000 กิโลกรัม/เดือน หรือการเลี้ยงไส้เดือนในครัวเรือนของครัวเรือนนำร่องเทศบาลตำบลไผ่กองดิน จังหวัดสุพรรณบุรี ซึ่งปุ๋ยไส้เดือนที่ได้จากการเลี้ยงไส้เดือนสามารถใช้เป็นปุ๋ยใส่ต้นไม้ที่ปลูกในบ้าน หรือจำหน่ายปุ๋ยมูลไส้เดือน หรือหมักเป็นน้ำหมักมูลไส้เดือนได้ หรือถ้านำไส้เดือนไปขยายพันธุ์ก็สามารถนำไปใช้เลี้ยงในภาชนะอื่น จำหน่ายให้กับบ่อตกปลา หรือฟาร์มเลี้ยงไก่ ต่อยอดเป็นรายได้เสริมให้กับครัวเรือน

... ไล่เดือนที่ลุงเลียง เริ่มต้นมาจากโครงการสนับสนุนจากนั้นก็ขยายพันธุ์ไปเรื่อย ๆ การไล่
ไล่เดือนจะต้องดูแลและเอาใจใส่เป็นพิเศษ เศษผักเศษอาหารที่เอาให้กินจะต้องไม่ขาดและจะต้อง
ไม่มีรสจัด เพราะถ้ามีรสจัดไล่เดือนกินไปแล้วจะตาย ...

ประจวบ กลั่นศรี ผู้แทนชุมชน

การใช้ประโยชน์โดยอ้อมเป็นการนำเอาขยะที่ย่อยสลายได้มา
แปรสภาพโดยวิธีการหมัก อาศัยกระบวนการทางชีววิทยา
ของจุลินทรีย์ในการย่อยสลายอินทรีย์วัตถุ กลายเป็นปุ๋ยหมัก
น้ำหมักชีวภาพ ก๊าซชีวภาพ ขยะอินทรีย์ที่นำมาใช้มีทั้งประเภท
เศษอาหาร เปลือกผลไม้ เศษผัก เศษเนื้อสัตว์ เศษใบไม้ กิ่งไม้
จากครัวเรือน สถานประกอบการ ตลาดสด ร้านอาหาร ฯลฯ
เช่น นวัตกรรม Key Hole Garden นวัตกรรมของชุมชนในพื้นที่
เทศบาลตำบลพระแท่น จังหวัดกาญจนบุรี เป็นการปลูกพืชผัก
และหมักปุ๋ย ในจุดเดียวบนฐานรองที่เป็นลักษณะของก้อนเค้ก
ที่ตัดออก 1 ชิ้น เพื่อให้สามารถใส่เศษอาหารตรงจุดศูนย์กลาง
และอากาศถ่ายเทจนสามารถย่อยสลายกลายเป็นปุ๋ยตามธรรมชาติ
ให้กับพืชผักที่ปลูกไว้โดยรอบ เป็นต้น

ปุ๋ยเทกองจากเครื่องถ้วย เทศบาลตำบลสังคม จังหวัดหนองคาย
ได้ร่วมกับกลุ่มกล้วยตากแม่อาภรณ์นำเศษเครื่องถ้วยมาทำเป็นปุ๋ย
เทกองในพื้นที่สวนยาง โดยเครื่องถ้วยจะช่วยกักเก็บความชุ่มชื้น
ให้กับสวนยาง ช่วยเพิ่มผลผลิต รวมทั้งเป็นอาหารให้ไก่และสัตว์เลี้ยง
ที่เกษตรกรเลี้ยงในพื้นที่สวนยาง

ทั้งนี้ การใช้ประโยชน์จากขยะอินทรีย์ องค์กรปกครองท้องถิ่นต่างให้ความสำคัญด้วยตระหนักดีว่าหากสามารถคัดแยกขยะอินทรีย์ออกจากขยะมูลฝอยประเภทอื่นได้แล้ว การจัดการขยะมูลฝอยที่เหลือไม่ว่าจะเป็นขยะรีไซเคิลขยะทั่วไป และขยะอันตรายก็ทำได้ง่ายขึ้นและปริมาณขยะมูลฝอยก็จะลดลงไปด้วย ฉะนั้น ประเด็นองค์ความรู้ในการใช้ประโยชน์จากขยะอินทรีย์จึงเป็นประเด็นที่ทุกพื้นที่ที่มีการดำเนินงานที่ประสบผลสำเร็จและเป็นแบบอย่างที่ดี สามารถลดปริมาณขยะชุมชนก่อนนำไปกำจัด ณ ปลายทางได้อย่างเป็นรูปธรรม โดยกิจกรรมหลักๆ ที่ทุกท้องถิ่นนำขยะอินทรีย์ไปใช้ประโยชน์ก็จะเป็นการทำปุ๋ยหมักชีวภาพ ปุ๋ยไม่กลับกอง รวมทั้งการแปรรูปเป็นปุ๋ยอัดเม็ด เพิ่มมูลค่าและสามารถใช้ประโยชน์ได้สะดวกขึ้นของชุมชนในเขตเทศบาลตำบลตรอน จังหวัดอุดรธานี หรือจะเป็นน้ำหมักชีวภาพ ถังหมักก๊าซโลก ถังกรีนโคน นอกจากนี้ ยังได้มีการพัฒนาต้นแบบก๊าซชีวภาพจากเศษอาหารในครัวเรือน ซึ่งเป็นความร่วมมือของเทศบาลตำบลสังคม จังหวัดหนองคาย กับสำนักงานเกษตรอำเภอสังคม ในการเก็บรวบรวมเศษอาหารจากสถานประกอบการที่พัก/โรงแรมและร้านค้าในพื้นที่ ซึ่งไม่มีพื้นที่ในการจัดการขยะอินทรีย์ จึงให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนำมาบริหารจัดการต่อ

...ปัจจัยสำคัญสำหรับทำปุ๋ยหมักจากขยะอินทรีย์ คือ การเลือกสถานที่ให้เหมาะสมกับวิธีการทำปุ๋ยหมัก หากกำจัดขยะอินทรีย์ด้วยวิธีการหมักจำนวนมากควรเป็นชุมชนที่มีพื้นที่ว่าง แต่หากเป็นชุมชนที่มีความหนาแน่นหรือเป็นสังคมเมือง ควรเลือกทำในครัวเรือนตนเองและใช้อุปกรณ์ที่มีฝาปิดมิดชิด หรือทำในลักษณะของการรับบริจาคและนำไปรวมกันหมัก ณ พื้นที่ว่างอื่น ๆ ทั้งนี้ ต้องระวังการรบกวนจากสัตว์เลี้ยงและแมลงพาหะนำโรคด้วย...

ข้อค้นพบ

จากการคัดแยกขยะมูลฝอยประเภทต่าง ๆ มีการสร้างแรงจูงใจหลากหลายรูปแบบเพื่อส่งเสริมให้ชุมชนคัดแยกขยะ ซึ่งขยะอินทรีย์เกิดขึ้นในทุกที่และทุกวันทำให้มีปริมาณมากในแต่ละวัน โดยส่วนใหญ่เป็นเศษอาหาร เศษผักผลไม้ และกิ่งไม้ใบไม้ หากไม่ทำการคัดแยกไปใช้ประโยชน์จะทำให้ขยะรีไซเคิลมีการปนเปื้อนและไม่ถูกนำไปใช้ประโยชน์ด้วย รวมถึงสร้างความรำคาญและเป็นแหล่งพาหะนำโรค หากปนเปื้อนลงสู่แหล่งน้ำทำให้น้ำเน่าเสีย การดำเนินงานในพื้นที่ต่าง ๆ จึงมีการคัดแยกและใช้ประโยชน์ขยะอินทรีย์ตามความต้องการของชุมชน ทั้งนี้ การปรับใช้องค์ความรู้และรูปแบบการดำเนินงานซึ่งส่งผลให้ประสบความสำเร็จ ได้แก่

- **การคัดแยกและรวบรวมขยะอินทรีย์สำหรับเป็นอาหารสัตว์** เนื่องจากขยะอินทรีย์ส่วนใหญ่เป็นเศษอาหารที่สัตว์กินได้ ดังนั้นพื้นที่หรือสถานประกอบการที่มีปริมาณขยะอินทรีย์จำนวนมากและไม่สามารถจัดการได้เอง จึงมีการประสานงานกับหน่วยงานที่รับผิดชอบหรือผู้ที่ต้องการเศษอาหารไปเลี้ยงสัตว์ เช่น หมู ไก่ ปลา เป็นต้น โดยทำการคัดแยกและรวบรวมไว้ให้
- **การแปรรูปขยะอินทรีย์ให้สะดวกกับการใช้งาน** และเป็นการเพิ่มมูลค่าในการจำหน่าย ซึ่งช่วยสร้างรายได้เสริมให้กับครัวเรือน เช่น การนำปุ๋ยหมัก ที่ได้จากการหมักโดยไม่พลิกกลับกอง นำมาทำเป็นปุ๋ยอัดเม็ดส่งขายสร้างรายได้
- **การตั้งกฎกติกาในการคัดแยกและใช้ประโยชน์ขยะอินทรีย์** เพื่อควบคุมปริมาณขยะอินทรีย์และลดปัญหาการบริหารจัดการ เช่น การเพิ่มอัตราค่าเก็บและกำจัดขยะอินทรีย์กับกลุ่มผู้ประกอบการเอกชนในพื้นที่หรือการกำหนดเงื่อนไขการบริหารจัดการ ซึ่งหากไม่มีการบริหารจัดการก็จะมีบทลงโทษ
- **การมีข้อมูลและกำหนดเป้าหมายในการลดขยะอินทรีย์** แม้ยังดำเนินการเพียงไม่กี่พื้นที่ แต่เห็นผลจากการลดลงของขยะอินทรีย์ที่ชัดเจน สามารถวัดผลได้ โดยการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะอินทรีย์ โดยให้ความสำคัญกับการบริหารจัดการโดยชุมชนเป็นฐาน ส่งเสริมให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการเป็นคณะกรรมการและคณะทำงาน ขณะที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นคอยให้การสนับสนุน

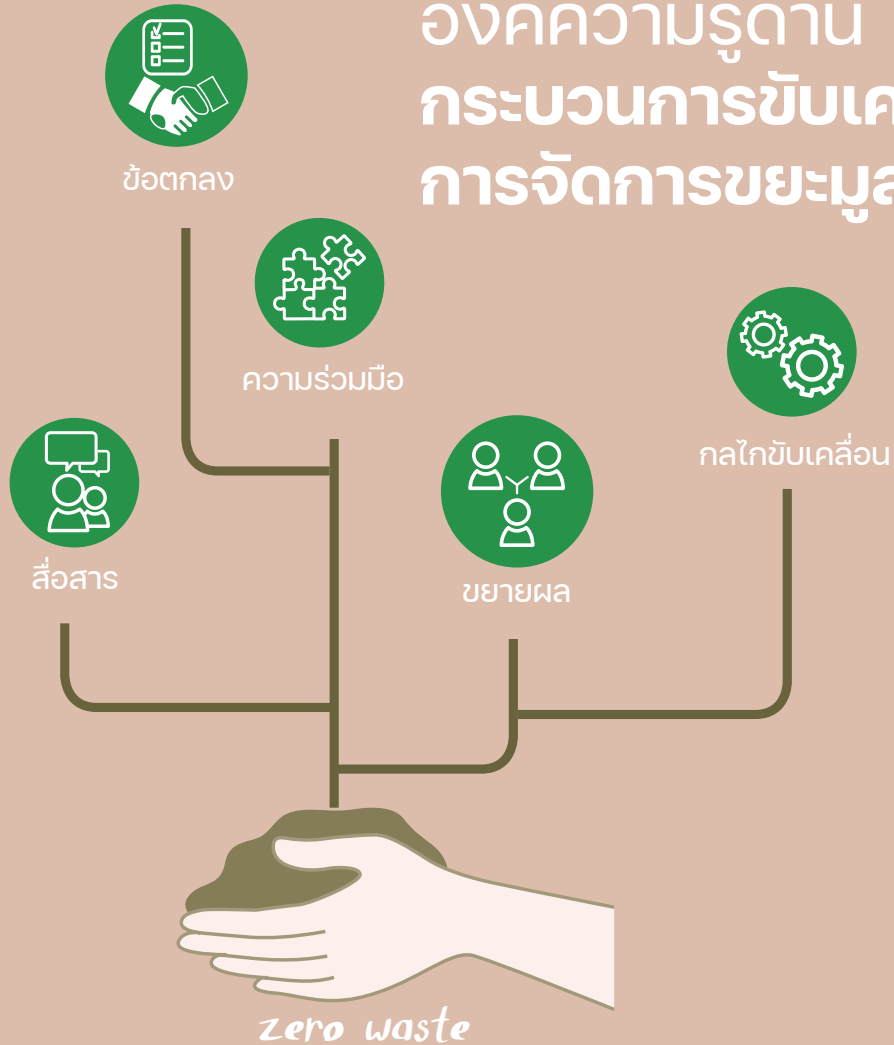
ปัจจัยสู่ความสำเร็จ

- รูปแบบกิจกรรมที่เหมาะสมกับบริบทในพื้นที่ สอดคล้องกับสถานการณ์และปัญหาในชุมชน
- การนำผลิตภัณฑ์ (น้ำหมัก ปุ๋ยหมักและก๊าซชีวภาพ) ที่ได้ไปใช้ประโยชน์อย่างเหมาะสมกับบริบทพื้นที่ และความต้องการของชุมชน
- การมีส่วนร่วมของชุมชน ให้ความสำคัญกับการบริหารจัดการโดยชุมชนเป็นฐาน ส่งเสริมให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการเป็นคณะกรรมการและคณะทำงาน
- นโยบาย ทัศนคติ ของผู้บริหารท้องถิ่น ที่ให้ความสำคัญกับการจัดการขยะมูลฝอยเป็นภารกิจสำคัญ ตั้งเป้าหมายชัดเจนในการบริหารจัดการ

ส่วนที่ 4

องค์ความรู้ด้าน กระบวนการขับเคลื่อน การจัดการขยะมูลฝอย

≈ จากการทำนโครงการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการคัดแยกขยะที่ต้นทาง สามารถรวบรวม วิเคราะห์ และสังเคราะห์ได้หลากหลาย ซึ่งจำแนกได้ทั้งหมด 8 ประเด็น ครอบคลุมตั้งแต่การสื่อสาร การบริหารจัดการ และกลไกความร่วมมือ ดังนี้

การสื่อสาร

- 1) การสื่อสารเพื่อสร้างการรับรู้และความตระหนัก

การบริหารจัดการ

- 2) การพัฒนาต้นแบบและแหล่งเรียนรู้
- 3) การรวบรวมองค์ความรู้และพัฒนาฐานข้อมูล
- 4) การสร้างแรงจูงใจในการคัดแยกขยะที่ต้นทาง
- 5) การขยายผลต้นแบบการคัดแยกขยะที่ต้นทาง

กลไกและความร่วมมือ

- 6) การพัฒนาความร่วมมือชุมชน รัฐ และเอกชน
- 7) การพัฒนากฎระเบียบและกลไกการบริหารจัดการ
- 8) การส่งเสริมบทบาทเยาวชนในการคัดแยกขยะมูลฝอย

การสื่อสาร

การสื่อสารเพื่อสร้างการรับรู้และความตระหนัก

≈ การสื่อสารช่วยให้รับรู้และแลกเปลี่ยนข้อมูล การสื่อสารที่ดีต้องอาศัยผู้ส่งสารต้องมีทักษะในการสื่อสาร มีความรู้ในเรื่องนั้น ๆ สารหรือข้อมูลต้องมีความชัดเจน ถูกต้อง และเชื่อถือได้ เลือกช่องทางในการสื่อสารที่เข้าถึงผู้รับสารได้โดยง่าย ชัดเจน และผู้รับสารเองต้องพร้อมที่จะรับรู้ และไม่อคติต่อผู้ส่งสารหรือข้อมูล

การสื่อสารที่เกิดขึ้นภายใต้การดำเนินงานโครงการฯ ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ส่วนใหญ่เป็นการอบรมสร้างความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอย ตลอดจนการคัดแยกขยะมูลฝอยแต่ละประเภทอย่างถูกวิธี เพื่อให้ง่ายต่อการกำจัดและนำกลับไปใช้ประโยชน์ รวมทั้งการจัดกิจกรรมศึกษาดูงานเพื่อให้เกิดทักษะและการเรียนรู้จากการสังเกต และการปฏิบัติจริง

อบรมสร้างความรู้ความเข้าใจ ด้วยการจัดการขยะมูลฝอย ถูกกำหนดเป็นวาระแห่งชาติ จึงมีการสื่อสารจากหน่วยงานที่รับผิดชอบเป็นระยะ ๆ เพื่อเร่งช่วยกันจัดการและแก้ปัญหาอย่างเป็นรูปธรรม โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งเป็นหน่วยปฏิบัติสำคัญในการจัดการขยะมูลฝอย นอกจากจะดำเนินการกิจในการรวบรวม จัดเก็บ และกำจัดขยะมูลฝอย ยังให้ความสำคัญกับการอบรม สื่อสาร เพื่อสร้างความรู้ ความเข้าใจและความตระหนักให้กับประชาชน ซึ่งมีทั้งอบรมเกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอย การคัดแยกขยะมูลฝอยอย่างถูกวิธี และฝึกอบรมการนำของเหลือใช้มาใช้ประโยชน์ใหม่ให้คุ้มค่าก่อนทิ้งเป็นขยะมูลฝอยโดยประดิษฐ์เป็นของใช้ ของตกแต่ง และสื่อการเรียนการสอน

การสื่อสารผ่านกิจกรรมการอบรม นับเป็นโอกาสสำคัญในการถ่ายทอดข้อมูลต่าง ๆ โดยเฉพาะกลุ่มผู้นำชุมชนอาสาสมัครชุมชน เพื่อให้เป็นนักสื่อสารหรือวิทยากรที่เลี้ยงสื่อสารสร้างการรับรู้และความตระหนักชุมชน อย่างกรณีองค์การบริหารส่วนตำบลบางลี่ จังหวัดลพบุรี และองค์การบริหารส่วนตำบลท่างาม จังหวัดสิงห์บุรี นักสื่อสารหรือวิทยากรชุมชน นับเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้กระบวนการสื่อสารและประชาสัมพันธ์สามารถส่งต่อผู้รับข่าวสารได้ถูกต้องและเกิดความเข้าใจ การพัฒนาทักษะและศักยภาพของนักสื่อสารชุมชนจึงเป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยเสริมสร้างความรู้พื้นฐาน เพิ่มพูนประสบการณ์ สร้างความมั่นใจให้กับนักสื่อสารชุมชน

การสื่อสารเคลื่อนที่ด้วยรถแห่ขยະ ซึ่งรถเก็บขยະติดลำโพงเป็นเครื่องมือการสื่อสารที่สามารถเคลื่อนที่ได้ไปทุกที่ทุกแห่ง นับเป็นช่องทางการสื่อสารที่สำคัญ สามารถสื่อสารได้ทั้งในรูปแบบของเสียงเพลง เสียงพูด และดึงความสนใจของชุมชนได้

สำหรับรถแห่ขยະของเทศบาลตำบลสังคม จังหวัดหนองคาย เป็นการสื่อสารด้วยเสียงเพลง เพื่อเป็นสัญญาณแสดงให้เห็นถึงช่วงเวลาในการเก็บขยະมูลฝอยสำหรับประชาชนที่ยังไม่ทราบข้อมูลหรือประชาชนจากพื้นที่อื่นให้เกิดความตระหนักในการคัดแยกขยະมูลฝอย ซึ่งเทศบาลได้ปรับแต่งรถเก็บขยະธรรมดาให้เป็นรถแห่ขยະติดลำโพงไว้บนรถและเปิดเพลงแสดงให้ชุมชนรับรู้ว่กำลังจะไปเก็บขยະ รวมทั้งเนื้อเพลงก็จะให้ความรู้เกี่ยวกับการคัดแยกขยະมูลฝอยสำหรับประชาชนด้วย

การสื่อสารจากแหล่งเรียนรู้สู่การปรับใช้จริง ซึ่งมักมีการจัดศึกษาดูงานเพื่อไปเรียนรู้จากของจริง จากการสังเกตการณ์และรับทราบประเด็นป้ลิกย่อยเพิ่มเติมในการปฏิบัติ รวมถึงประเด็นปัญหาของผู้ที่เคยปฏิบัติมาแล้วว่ามีอะไรบ้าง

ที่ต้องระวัง อย่างไรก็ตาม การศึกษาดูงานจะประสบความสำเร็จและเกิดประโยชน์ควรมีการนำไปปรับใช้ให้เหมาะสมกับบริบทของพื้นที่ ไม่เน้นการลอกเลียนแบบ คือปัจจัยสำคัญที่ส่งผลให้ทั้งผู้ไปศึกษาดูงานและจุดศึกษาดูงานประสบความสำเร็จ ซึ่งมีเทศบาลตำบลไผ่กองดิน จังหวัดสุพรรณบุรี เทศบาลเมืองพิบูลมังสาหาร จังหวัดอุบลราชธานี องค์การบริหารส่วนตำบลท่างาม จังหวัดสิงห์บุรี เทศบาลตำบลเสนา จังหวัดตรัง เทศบาลตำบลดงแดง จังหวัดร้อยเอ็ด เทศบาลตำบลยุโป จังหวัดยะลา ที่ให้ความสำคัญกับการศึกษาดูงานและนำไปปรับใช้อย่างเหมาะสม

ข้อค้นพบ

การสื่อสารเพื่อสร้างการรับรู้และความตระหนักในการจัดการขยะต้นทาง ดำเนินการผ่านกิจกรรมทั้งเป็นทางการและไม่เป็นทางการ อย่างกรณีการอบรมเพื่อสร้างการเรียนรู้และความตระหนัก เป็นวิธีการสื่อสารที่ทุกพื้นที่เลือกใช้ โดยการสื่อสารผ่านช่องทางที่มีหรือกิจกรรมที่ดำเนินการอยู่เป็นประจำ เช่น รถเคลื่อนที่ เสียงตามสาย ซึ่งการสื่อสารที่ดีและได้ผลมักเป็นการสื่อสารที่ทำให้กลุ่มเป้าหมายได้รับรู้เชิงประจักษ์จากกรณีที่มีการลงมือทำ สามารถถ่ายทอดและสร้างแรงบันดาลใจให้กับผู้ที่รับรู้ข้อมูลได้นำไปปฏิบัติได้จริง ทั้งนี้ การปรับใช้องค์ความรู้และรูปแบบการดำเนินงานซึ่งส่งผลให้ประสบความสำเร็จ ได้แก่

- **การสื่อสารผ่านผู้นำชุมชนและผู้นำท้องถิ่น** ซึ่งมีความน่าเชื่อถือและเป็นที่ยอมรับ โดยผู้นำปฏิบัติเป็นแบบอย่าง ต่อเนื่อง สร้างค่านิยมที่ดีในการลดขยะและคัดแยกขยะ โดยมอบเป็นนโยบายให้บุคคลกรท้องถิ่นปฏิบัติอย่างเคร่งครัด รวมทั้งการขอความร่วมมือให้ประชาชนดำเนินการ
- **การสื่อสารผ่านการฝึกอบรม** โดยประสานวิทยากรที่มีความรู้ความสามารถและน่าเชื่อถือเข้ามาอบรมให้กับผู้นำชุมชน ประชาชน เยาวชน รวมทั้งเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง นอกจากนี้ ยังได้อบรมให้กับผู้นำและอาสาสมัครชุมชน เพื่อพัฒนาศักยภาพให้เป็นนักสื่อสารหรือวิทยากรชุมชน ทำหน้าที่ช่วยสื่อสารและสร้างการรับรู้ความตระหนักอย่างใกล้ชิดกับชุมชน ทั้งนี้ การพัฒนาทักษะและศักยภาพของนักสื่อสารหรือวิทยากรชุมชนเป็นสิ่งสำคัญที่จะต้องมีการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง นอกจากจะเป็นการพัฒนาทักษะและความรู้ ความสามารถให้ทันกับสถานการณ์ปัจจุบัน ยังเป็นเวทีให้ได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันของนักสื่อสารหรือวิทยากรชุมชน

 การสื่อสารด้วยวิธีการที่ดึงดูดความสนใจ เช่น การสื่อสารเคลื่อนที่ นับเป็นเครื่องมือการสื่อสารที่น่าสนใจ เป็นกรณีตัวอย่างที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้กับทุกพื้นที่และทุกกิจกรรมของชุมชนและท้องถิ่น ซึ่งยังสามารถพัฒนาต่อยอดได้หลากหลายรูปแบบ ด้วยข้อความที่เข้าใจง่าย กระชับ และผู้สื่อสารหรือวิทยากรชุมชนที่เข้าใจปัญหาและบริบทพื้นที่

 การสื่อสารผ่านกิจกรรมการศึกษาดูงาน เป็นการสร้างการรับรู้และความตระหนักที่สำคัญ สามารถพัฒนาทักษะความรู้ ความเข้าใจ และเกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ที่ชัดเจนจากการได้พบเห็นของจริง รวมถึงแลกเปลี่ยนกับคนที่ปฏิบัติจริง

ปัจจัยสู่ความสำเร็จ

- การสื่อสารที่เข้าใจง่าย กระชับ และผู้สื่อสารหรือวิทยากรชุมชนที่เข้าใจปัญหาและบริบทของพื้นที่
- การมีช่องทางการสื่อสารที่เข้าถึงได้ง่าย ดึงดูดความสนใจ เข้าถึงได้ทุกกลุ่มเป้าหมาย
- การพัฒนาความรู้พื้นฐานและแลกเปลี่ยนประสบการณ์ของนักสื่อสารหรือวิทยากรชุมชน
- การได้ฝึกทักษะหรือเรียนรู้จากสถานที่จริง ของจริง และจากผู้ที่มีประสบการณ์ที่มีการจัดการที่ประสบความสำเร็จ

การบริหารจัดการ

🔄 การพัฒนาต้นแบบและแหล่งเรียนรู้

≈ การพัฒนาต้นแบบและแหล่งเรียนรู้ เป็นการพัฒนาและสนับสนุนให้ชุมชน ท้องถิ่น เป็นศูนย์กลางรวบรวมข้อมูล ข่าวสาร ความรู้ที่จะนำไปสู่การส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้สำหรับประชาชนและเยาวชน เป็นแหล่งเสริมสร้างโอกาสในการเรียนรู้ การถ่ายทอด การแลกเปลี่ยนประสบการณ์ การสืบทอดภูมิปัญญา วัฒนธรรม ค่านิยม และเอกลักษณ์ของชุมชน ซึ่งมีทั้งในชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หรือสถานที่ต่าง ๆ ในพื้นที่

กระบวนการพัฒนาต้นแบบและแหล่งเรียนรู้ ซึ่งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต่าง ๆ ได้ดำเนินงานพบว่า มีทั้งการพัฒนาในลักษณะศูนย์เรียนรู้ ซึ่งตั้งอยู่ในสถานที่ต่าง ๆ ในพื้นที่ และแหล่งเรียนรู้ในชุมชนต้นแบบ แหล่งเรียนรู้ในชุมชนมีหลาย

พื้นที่ดำเนินงาน กรณีที่น่าสนใจ ได้แก่ แหล่งเรียนรู้ในชุมชนต้นแบบของเทศบาลตำบลจันทวี จังหวัดเชียงราย ที่พัฒนาชุมชนเป็นสถานีจัดการขยะชุมชน ซึ่งเกิดมาจากการพัฒนาชุมชนต้นแบบและต่อยอดขยายผลเป็นแหล่งเรียนรู้สำหรับคนในชุมชนและภายนอก นอกจากเป็นแหล่งเรียนรู้ชุมชน ยังเป็นศูนย์รวมการจัดเก็บ คัดแยก และการจัดการขยะมูลฝอยครบวงจรขนาดเล็ก พร้อมทั้งสร้างโอกาสให้เยาวชนในพื้นที่ได้มีงานทำ โดยเข้ามาเป็นผู้ประสานงานและพี่เลี้ยงภายในสถานีจัดการขยะชุมชนแห่งนี้

... จุดเริ่มต้นมาจากการสนับสนุนของกองทุนสิ่งแวดล้อมที่เทศบาลได้ให้บ้านหนองปั้งเป็นชุมชนนำร่องดำเนินกิจกรรม จากนั้นชุมชนต่อยอดขอสนับสนุนงบประมาณจากหน่วยงานภายนอก พัฒนาเป็นสถานีจัดการขยะชุมชน เพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ให้กับชุมชนและผู้สนใจทั่วไป...

จันทร์ จันนิบ พ่อหลวงบ้านหนองปั้ง

รวมทั้ง ฐานการเรียนรู้ในชุมชนที่เกิดจากครัวเรือนต้นแบบ ที่ร่วมดำเนินงานกับ เทศบาลตำบลไผ่กองดิน จังหวัดสุพรรณบุรี มีการปฏิบัติจริง ดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง ลองผิดลองถูก จนได้รูปแบบการจัดการที่เหมาะสมและสามารถเป็นฐาน เรียนรู้ให้คนในชุมชนและภายนอกเข้ามาศึกษาเรียนรู้ได้ ทั้งหมด 3 ชุมชน ได้แก่ ชุมชนที่ 1 บ้านต้นแบบการจัดการ ชยะอินทรีย์และชยะรีไซเคิลในครัวเรือน ชุมชนที่ 2 ชุมชนต้นแบบการจัดการชยะอินทรีย์ (ศูนย์สมุนไพร พอเพียง) และธนาคารชยะรีไซเคิล ชุมชนที่ 3 ศูนย์ การเรียนรู้การจัดการชยะอินทรีย์รวม โดยในแต่ละ ชุมชนจะมีเจ้าของบ้านเป็นวิทยากรถ่ายทอดความรู้ ประจำฐานเรียนรู้ นั้น ๆ

สำหรับกรณีศูนย์เรียนรู้ที่น่าสนใจ ได้แก่ ศูนย์เรียนรู้การจัดการชยะแบบครบวงจร เทศบาลตำบลปลิวี จังหวัดจันทบุรี เป็นแหล่งเรียนรู้การคัดแยกและจัดการชยะมูลฝอย โดยในศูนย์จะมีทั้งอาคารประชุมและฐานเรียนรู้ต่าง ๆ ที่เป็น แหล่งอบรมและศึกษาดูงานให้กับหน่วยงาน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สถาบันการศึกษา ชุมชน และบุคคล ที่สนใจเรื่องการค้าแยกชยะไปจนถึงการจัดการชยะอย่างครบวงจร และศูนย์ทักษะทางอาชีพเกษตร (Banana Solution) องค์กรบริหารส่วนตำบลท่างาม จังหวัดสิงห์บุรี เป็นศูนย์การจัดการชยะอินทรีย์อย่างครบวงจร มีการนำชยะอินทรีย์ที่เก็บรวบรวมมาจากชุมชนและสถานประกอบการในพื้นที่ มาทำปุ๋ยหมักและน้ำหมักชีวภาพ สำหรับใช้บำรุงพืชผัก ผลไม้ภายในศูนย์ตลอดจนส่งต่อให้ชุมชนใกล้เคียง และเลี้ยงสัตว์ โดยมีเจ้าหน้าที่ของเทศบาล เป็นผู้บริหารจัดการและเป็นวิทยากรถ่ายทอดและแลกเปลี่ยนองค์ความรู้สู่การปฏิบัติและขยายผลไปยังครัวเรือน นอกจากนี้ จากการดำเนินงานของศูนย์ฯ สามารถเป็นต้นแบบให้ครัวเรือนและขยายผลการดำเนินงาน รวมกลุ่มเกษตรกร ผู้ผลิตอาหารปลอดภัยส่งขายให้กับห้องอาหารไบหยกสกาย โรงแรมไบหยก กรุงเทพมหานคร โดยสามารถนำผลผลิต ส่งขายให้กับโรงแรมเดือนละ 2 ครั้ง สร้างรายได้เสริมให้กับกลุ่มและชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

การรวบรวมองค์ความรู้และพัฒนาฐานข้อมูล

๘ การรวบรวมองค์ความรู้ที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติจริง ทดลองดำเนินงานแบบลองผิดลองถูก บันทึกและจัดเก็บข้อมูล เพื่อให้เป็นองค์ความรู้และบทเรียน จากการดำเนินงานที่แท้จริงและสามารถนำไปปรับใช้ได้จริงในบริบทและความแตกต่างของแต่ละพื้นที่

บันทึกปริมาณขยะมูลฝอย เป็นปัจจัยความสำเร็จและสามารถเป็นบทเรียนความสำเร็จสำหรับพื้นที่อื่น ๆ ได้ชัดเจนของ เทศบาลตำบลจันจว้า จังหวัดเชียงราย โดยการเก็บสถิติและบันทึกข้อมูลขยะมูลฝอยแต่ละประเภทที่เก็บรวบรวมได้ทุกครั้งมาอย่างต่อเนื่องตั้งแต่เริ่มดำเนินโครงการจนถึงปัจจุบัน เพื่อนำไปใช้ในการติดตามและประเมินผลการจัดการขยะมูลฝอย รวมทั้งเป็นฐานข้อมูลประกอบการวางแผนงบประมาณในการจัดการขยะมูลฝอย โดยเน้นการมีส่วนร่วมของชุมชน ทำให้ชุมชนเกิดความตระหนัก มองเห็นปัญหาการจัดการขยะมูลฝอย และสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ เข้ามาร่วมการดำเนินงานอย่างจริงจังและจริงใจ

องค์ประกอบขยะมูลฝอย โดยสำรวจขยะมูลฝอยชุมชน นำมาศึกษาและวิเคราะห์องค์ประกอบขยะมูลฝอย เพื่อใช้เป็นข้อมูลในกำหนดกิจกรรมต่าง ๆ ให้เหมาะสมกับปริมาณและองค์ประกอบของขยะมูลฝอยในแต่ละพื้นที่หรือแต่ละชุมชน โดยการดำเนินงานที่นำเสนอในเทศบาลตำบลบางปะมง จังหวัดนครสวรรค์ และเทศบาลตำบลร่มเมือง จังหวัดพัทลุง ที่ดำเนินการศึกษาและวิเคราะห์องค์ประกอบขยะมูลฝอยร่วมกับสมาชิกในชุมชน เพื่อเป็นการติดตามผลการดำเนินกิจกรรมและส่งเสริมการคัดแยก

และจัดการขยะมูลฝอยของชุมชน รวมทั้งเป็นฐานข้อมูลที่จะช่วยในการวางแผนงบประมาณ ตลอดจนการจัดการขยะมูลฝอยในพื้นที่ ยังเป็นการสร้างความตระหนักรู้ให้กับชุมชนให้ชุมชนเห็นถึงปัญหาที่เกิดขึ้นและมีส่วนร่วมในการจัดการคัดแยกและจัดการขยะมูลฝอยได้อย่างยั่งยืนและมีประสิทธิภาพ

การสร้างแรงจูงใจในการคัดแยกขยะที่ต้นทางข้อมูล

≈ การจูงใจเป็นกระบวนการที่บุคคลถูกกระตุ้นจากสิ่งเร้าโดยจูงใจให้กระทำหรือตื่นรนเพื่อให้บรรลุจุดประสงค์บางอย่าง และการตอบสนองสิ่งเร้าจัดว่าเป็นพฤติกรรมที่เกิดจากการจูงใจ เช่น คริวเรือนตั้งใจคัดแยกขยะมูลฝอยเพื่อหวังรางวัล ความดีความชอบเป็นกรณีพิเศษ ดังนั้น แรงจูงใจจะทำให้แต่ละบุคคลเลือกปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเพื่อตอบสนองต่อสิ่งเร้าที่เหมาะสมที่สุดในแต่ละสถานการณ์ที่แตกต่างกันออกไป

แรงจูงใจจะมีทั้งแรงจูงใจภายในเกิดขึ้นจากสิ่งผลักดันในตัวบุคคลซึ่งอาจจะเป็นเจตคติ ความคิด ความสนใจ ความตั้งใจ การมองเห็นคุณค่า ความพอใจ ความต้องการ ฯลฯ สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้จะมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมก่อนข้างถาวร เช่น ชุมชนมองเห็นคุณค่าของการคัดแยกขยะมูลฝอยและให้ความสำคัญในการคัดแยกขยะมูลฝอยเพิ่มขึ้นอย่างเป็นรูปธรรมและปรับเปลี่ยนเป็นพฤติกรรมถาวรในการร่วมกันจัดการขยะมูลฝอย ส่วนแรงจูงใจภายนอกเกิดขึ้นจากสิ่งผลักดันภายนอกตัวบุคคลที่มากระตุ้นให้เกิดพฤติกรรม ซึ่งจะเป็นการได้รับรางวัล คำชม หรือยกย่อง ซึ่งแรงจูงใจนี้ไม่คงทนถาวร บุคคลแสดงพฤติกรรมเพื่อตอบสนองสิ่งจูงใจดังกล่าวเฉพาะกรณีที่ต้องการสิ่งตอบแทนเท่านั้น หากแต่แรงจูงใจนี้จะเป็นปัจจัยค้ำจุนที่ส่งเสริมให้เกิดแรงจูงใจภายในได้ในอนาคตหากมีการบริหารจัดการที่ดีและเป็นธรรม

การสร้างแรงจูงใจขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นภายใต้การดำเนินงานโครงการฯ ส่วนใหญ่เป็นการสร้างแรงจูงใจภายนอก มีสิ่งจูงใจที่ผลักดันให้ชุมชนคัดแยกขยะมูลฝอย เช่น ขยะอันตรายแยกไว้ แลกข้าวสาร คุปอง/ตัวรางวัล ขยะหอมบุญ ฯลฯ รวมทั้งการมอบรางวัล เกียรติบัตร เพื่อเป็นการเชิดชูเกียรติและเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ให้คนในชุมชนและภายนอกได้ตระหนักและเห็นคุณค่าของการจัดการขยะมูลฝอย ถึงแม้จะเป็นการสร้างแรงจูงใจภายนอก ก็สามารถส่งเสริมให้เกิดบทเรียนและความสำเร็จที่ชัดเจน อย่างเช่นการคัดแยกขยะอันตรายมาแลกไข่ ถึงแม้ปัจจุบันจะไม่มีไข่หรือสิ่งของให้ชุมชนแลกแต่ชุมชนก็ยังคัดแยกขยะอันตรายมาส่งให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอย่างสม่ำเสมอด้วย เห็นว่าขยะอันตรายมีสารพิษที่สร้างปัญหาและส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม

การขยายผลต้นแบบการคัดแยกขยะที่ต้นทาง

≈ การขยายผลต้นแบบเป็นการขยายผลการพัฒนากิจกรรมไปสู่พื้นที่ใกล้เคียงหรือขยายให้ครอบคลุมทั้งตำบล อำเภอ จังหวัด เพื่อให้เกิดการจัดการขยะมูลฝอยอย่างเป็นระบบ รวมถึงการต่อยอดการดำเนินกิจกรรมในบางประเด็น หรือทุกประเด็น โดยเน้นการขยายผลและต่อยอดกิจกรรมที่สามารถเป็นต้นแบบความสำเร็จของการดำเนินงานได้อย่างเป็นรูปธรรม

ขยายผลชุมชนต้นแบบ เป็นการขยายผลจากชุมชนหนึ่งไปสู่อีกชุมชนหนึ่ง กรณีที่น่าสนใจ ได้แก่ ศูนย์เรียนรู้ชุมชนโพธิ์ตาก ซึ่งเป็นชุมชนต้นแบบการขับเคลื่อนกิจกรรมโครงการของเทศบาลเมืองพิบูลมังสาหารที่มีการดำเนินกิจกรรมในการคัดแยกขยะมูลฝอยที่ต้นทาง รวมทั้งการใช้ประโยชน์จากขยะมูลฝอยที่ชัดเจนเป็นรูปธรรม สามารถเป็นต้นแบบและตัวอย่างที่ดีให้กับชุมชนใกล้เคียงและชุมชนอื่น ๆ ในพื้นที่ โดยสามารถขยายผลการดำเนินงานไปสู่ชุมชนภูเขาแก้ว 1-2 ชุมชนสวนสวรรค์ 1-2 รวมทั้งมีกลุ่มอาสาสมัครรักโลกเป็นกลุ่มขับเคลื่อนกิจกรรมและขยายผลสู่ชุมชนอื่น ๆ อย่างต่อเนื่อง

ขยายผลกิจกรรม โดยกลวิธีและรูปแบบในการขยายผลต้นแบบ ภายใต้การดำเนินงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต่าง ๆ จะเน้นการขยายผลกิจกรรมไปสู่พื้นที่ใกล้เคียงที่มีความพร้อมและสนใจขับเคลื่อนกิจกรรม โดยเน้นต่อยอดในบางกิจกรรมที่ประสบผลสำเร็จเห็นผลชัดเจนเป็นความต้องการ และเหมาะสมกับบริบทพื้นที่นั้น ๆ ก่อน เช่น การต่อยอด นวัตกรรม Key Hole Garden โดยเทศบาลตำบลพระแท่น จังหวัดกาญจนบุรี ได้ต่อยอดพัฒนาเครือข่าย Key Hole Farmer ไปยังตำบลใกล้เคียง และเปิดเป็นตลาด Key Hole Farmer Market เพื่อเป็นตลาดแลกเปลี่ยนสินค้าปลอดสารและปลอดภัย ที่เป็นผลผลิตจากแปลง Key Hole Garden โดยเปิดให้คนภายในและภายนอกพื้นที่มาแลกเปลี่ยนและซื้อขายพืชผักอย่างต่อเนื่อง

ข้อค้นพบ

จากกระบวนการบริหารจัดการขยะกรณีต่าง ๆ เทคนิคการบริหารจัดการที่แต่ละพื้นที่ใช้ในการจัดการขยะมูลฝอย มีหลากหลายกระบวนการที่เลือกใช้ โดยทุกกรณีมุ่งเน้นการสร้างความร่วมมือกับชุมชน รัฐ และเอกชน รวมทั้งภาคีความร่วมมือต่าง ๆ ทั้งภายในและภายนอกชุมชน ซึ่งการปรับใช้องค์ความรู้และรูปแบบการดำเนินงานซึ่งส่งผลให้ประสบความสำเร็จ ได้แก่

- **การพัฒนาศูนย์และแหล่งเรียนรู้** เริ่มจากการกำหนดวัตถุประสงค์และเป้าหมาย ค้นหาองค์ความรู้ภายในชุมชน และองค์ความรู้ภายนอกที่สำคัญ และจัดทำสื่อให้สอดคล้องกับกลุ่มเป้าหมายที่จะเข้ามาเรียนรู้ รวมถึงการพัฒนาทักษะการเป็นวิทยากร และมีการแต่งตั้งคณะกรรมการศูนย์ เพื่อทำหน้าที่บริหารจัดการศูนย์เรียนรู้ในด้านการรวบรวมและเผยแพร่ความรู้ โดยเน้นการมีส่วนร่วมของชุมชน นอกจากนี้ ศูนย์เรียนรู้ยังทำหน้าที่เป็นเวทีในการแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ระหว่างคนในชุมชนและภายนอกชุมชนด้วย
- **การสร้างแรงจูงใจเชิงบวก** ควรมุ่งสร้างทั้งแรงจูงใจภายในและแรงจูงใจภายนอก อันจะตอบสนองความต้องการ ความคาดหวัง และการตั้งเป้าหมายเพื่อลด คัดแยก ใช้ประโยชน์ และการจัดการขยะอย่างยั่งยืน
- **การต่อยอด ขยายผล** ในบางประเด็นเป็นการต่อยอดและขยายผลกิจกรรมที่เป็นต้นแบบความสำเร็จของการดำเนินงานได้อย่างเป็นรูปธรรม นอกจากนี้ ยังมีการขยายผลเชิงพื้นที่ หรือการต่อยอดจากพื้นที่หนึ่งไปพื้นที่ใกล้เคียง หรือขยายให้ครอบคลุมทั้งตำบล อำเภอ จังหวัด เชื่อมโยงการจัดการอย่างเป็นระบบ

ปัจจัยสู่ความสำเร็จ

- กิจกรรมศูนย์และแหล่งเรียนรู้มีความสอดคล้องกับวิถีชุมชนและความต้องการเรียนรู้ของชุมชน
- ได้รับการสนับสนุนและส่งเสริมจากหน่วยงานภายนอก และมีพี่เลี้ยงคอยให้คำปรึกษา
- การใช้ข้อมูลในการหารือและหาข้อตกลงร่วม
- การมีส่วนร่วมของชุมชนและทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องอย่างจริงจังและจริงใจ

กลไกและความร่วมมือ

การพัฒนาความร่วมมือชุมชน รัฐ และเอกชน

≈ การพัฒนาความร่วมมือระหว่างชุมชน รัฐ เอกชน เป็นการเห็นร่วมกันที่จะดำเนินการเรื่องใดเรื่องหนึ่งตามภาระหน้าที่ของแต่ละฝ่าย โดยการสนับสนุนข้อมูล คน และทรัพยากรในการทำงานให้บรรลุเป้าหมาย โดยจะเน้นความร่วมมือกันในการบริหารจัดการขยะมูลฝอยอย่างเช่นความร่วมมือระหว่างเทศบาลตำบลบางประมุง จังหวัดนครสวรรค์ กับหน่วยงานและภาคีต่าง ๆ ในการร่วมเป็นคณะทำงานด้านการบริหารจัดการขยะมูลฝอย ทำให้มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลและสนับสนุนการทำงานระหว่างกัน ซึ่งได้มีทั้งชุมชน เครือข่ายชุมชน (อาสาสมัครท้องถิ่นรักโลก) โรงเรียน วัด รวมทั้งหน่วยงานภาครัฐ เช่น สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดนครสวรรค์ เทศบาลตำบลบางประมุง เป็นต้น และผู้ประกอบการร้านรับซื้อของเก่า ให้การสนับสนุนและร่วมมือในการจัดการขยะมูลฝอยตามภารกิจที่หน่วยงานหรือองค์กรตนเองรับผิดชอบ ความร่วมมือที่เกิดขึ้นชัดเจน คือ ความร่วมมือกับเครือข่ายอาสาสมัครท้องถิ่นรักโลก

ในการดำเนินกิจกรรมร่วมกับเทศบาลและเป็นตัวกลางในการรับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากประชาชนและร้านรับซื้อของเก่าในพื้นที่ยังมีกรณีของภาคธุรกิจเอกชนกับองค์การบริหารส่วนตำบลท่างามจังหวัดสิงห์บุรี ในการร่วมมือกันคัดแยกและจัดเก็บขยะมูลฝอยในสถานบริการน้ำมัน โรงแรม/รีสอร์ท ร้านค้า/ร้านอาหารที่ให้บริการอยู่ในพื้นที่ โดยมีการกำหนดค่าธรรมเนียมในการจัดเก็บขยะมูลฝอยสำหรับผู้ประกอบการโดยเฉพาะ ให้มีความเหมาะสมกับการจัดการขยะที่แท้จริงและแตกต่างกับชุมชน

... อบต. จะทำข้อตกลงกับสถานประกอบการในพื้นที่กำหนดค่าธรรมเนียมการจัดเก็บขยะมูลฝอยสำหรับผู้ประกอบการโดยเฉพาะ ซึ่งหากมีน้ำหนักขยะมูลฝอยเกิน 100 กิโลกรัม จะเก็บค่าธรรมเนียมอยู่ที่ 3,000 บาทต่อวัน แต่หากน้อยกว่าจะไม่เก็บค่าธรรมเนียมในวันนั้น...

เอนก พิศแพว ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลท่างาม

การพัฒนากระบวนการและกลไกการบริหารจัดการ

≈ การพัฒนากระบวนการและกลไกการบริหารจัดการมีบทบาทสำคัญในการเป็นแกนหลักในการดำเนินการจัดการขยะมูลฝอย ซึ่งอาจมีลักษณะที่เป็นทางการหรือไม่เป็นทางการ โดยเป็นบุคคลผู้มีจิตอาสาหรือเป็นผู้นำตามธรรมชาติ คณะบุคคลที่มีการรวมกลุ่มทำกิจกรรมอันเป็นที่รับรู้หรือได้รับการยอมรับจากสมาชิกในชุมชน หรือคณะกรรมการชุมชน ที่มาจากการคัดเลือกโดยชุมชน อาจมีลักษณะเดี่ยวหรือมีหลายลักษณะตามแต่บริบทและประเภทของชุมชน

การดำเนินงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต่าง ๆ ส่วนใหญ่การพัฒนาการกลไกพร้อมกับการพัฒนากระบวนการในการบริหารจัดการ โดยกลไกการบริหารจัดการจะมีผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นทั้งที่ปรึกษาและพี่เลี้ยงในการดำเนินงาน มีผู้นำหรือผู้แทนชุมชน เครือข่ายชุมชน วัด โรงเรียน เข้ามามีส่วนร่วมในกลไกการบริหารจัดการ โดยจะมีการสนับสนุนให้มีการพัฒนาศักยภาพกลไกอย่างสม่ำเสมอ ทั้งการอบรม พัฒนาทักษะ สร้างความรู้ความเข้าใจ การศึกษาดูงานและสัมมนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ รวมทั้งการประสานและเชื่อมโยงกับภาคีเครือข่ายในพื้นที่ เพื่อร่วมขับเคลื่อนการจัดการขยะมูลฝอยอย่างเป็นรูปธรรม

คณะกรรมการบริหารโครงการ การบริหารโครงการถึงแม้จะเป็นบทบาทหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หากแต่ชุมชนเป็นกลไกสำคัญในการดำเนินกิจกรรมโครงการให้ประสบผลสำเร็จ เทศบาลตำบลไผ่กองดิน จังหวัดสุพรรณบุรี เทศบาลตำบลปลิวี จังหวัดจันทบุรี และเทศบาลตำบลยุโป จังหวัดยะลา จึงแต่งตั้งคณะกรรมการบริหารโครงการเพื่อวางแผนการดำเนินงาน ควบคุมกำกับให้การดำเนินงานโครงการมีประสิทธิภาพดำเนินกิจกรรมให้เป็นไปตามแผนด้วยความเรียบร้อยและบรรลุวัตถุประสงค์ของโครงการ รวมถึงการติดตามประเมินผลโครงการ โดยให้ชุมชน วัด โรงเรียน และภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้องมาร่วมเป็นคณะกรรมการโครงการ

สารวัตรขยะ เป็นกลุ่มคนในชุมชนเข้ามาทำหน้าที่เป็นพี่เลี้ยงให้กับครัวเรือน คอยให้คำปรึกษาและดูแลครัวเรือนในชุมชน ดึงกรณีองค์การบริหารส่วนตำบลบางลี่ จังหวัดลพบุรี รวมทั้งเทศบาลตำบลพระแท่น จังหวัดกาญจนบุรี ที่มีบทบาทหน้าที่ให้กับอาสาสมัครของชุมชนเป็นสารวัตรขยะคอยออกเดินสำรวจ ตรวจสอบตรา

ดูแลคนที่ขยะมูลฝอยไม่เป็นที่ หรือลักลอบทิ้งตามข้างทาง และเก็บขยะจรตามริมถนนและพื้นที่สาธารณะของชุมชน สำหรับเทศบาลเมืองพิบูลมังสาหาร จังหวัดอุบลราชธานี ได้พัฒนาเครือข่ายชุมชนตาวิเศษ เป็นกลไกในการบริหารจัดการขยะร่วมกับเทศบาล มีหน้าที่ร่วมติดตามตรวจสอบการเก็บขนขยะ นัดวันจัดกิจกรรมตลาดนัดขยะรีไซเคิล และรับแจ้งเรื่องร้องทุกข์ต่าง ๆ ในชุมชนผ่านกลุ่มไลน์

ในขณะที่ข้อตกลง แผนการจัดการ กติการ่วม ระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ชุมชน วัด โรงเรียน เอกชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ซึ่งมีทั้งเทศบาลตำบลบ้านเหล่า จังหวัดพะเยา องค์การบริหารส่วนตำบลท่างาม จังหวัดสิงบุรี เทศบาลเมืองพิบูลมังสาหาร จังหวัดอุบลราชธานี และเทศบาลตำบลปัทวี จังหวัดจันทบุรี ให้ความสำคัญกับการพัฒนาข้อตกลง กฎระเบียบ รวมทั้งแผนการจัดการร่วมกับผู้เกี่ยวข้องในการจัดการขยะมูลฝอย เน้นการบริหารจัดการโดยการจัดการตนเอง ชุมชนหรือหน่วยงาน/องค์กรใดสร้างขยะมูลฝอยจะต้องจัดเก็บ และจัดการเอง สำหรับเทศบาลตำบลยุโป จังหวัดยะลา ได้ขับเคลื่อนธรรมนูญสุขภาพชุมชนบ้านทุ่งเหรียญการปฏิบัติ โดยธรรมนูญได้ให้ความสำคัญกับการจัดการขยะมูลฝอยที่ถูกต้อง ลดการฝังและเผา ลดการใช้สารเคมี และการสร้างสิ่งแวดล้อมในครัวเรือนที่ถูกสุขลักษณะ

การส่งเสริมบทบาทเยาวชน

≈ เยาวชนถือว่าเป็นกลไกที่มีบทบาทสำคัญมากขึ้นในสถานการณ์และการจัดการขยะมูลฝอยและสิ่งแวดล้อมในปัจจุบัน ด้วยเยาวชนมีบทบาทและมีพลังในการจัดการขยะมูลฝอย การรักษาสีสิ่งแวดล้อม การเข้าร่วมทำกิจกรรมการจัดการขยะมูลฝอยและสิ่งแวดล้อมได้อย่างต่อเนื่อง

การส่งเสริมบทบาทเยาวชน จึงเป็นประเด็นสำคัญในการดำเนินงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งมีเทศบาลตำบลไผ่กองดิน จังหวัดสุพรรณบุรี และเทศบาลเมืองพิบูลมังสาหาร จังหวัดอุบลราชธานี ที่มีการขับเคลื่อนการดำเนินการจัดการขยะมูลฝอยเชื่อมโยงกับโรงเรียน ศูนย์การศึกษาครอบครัวและการศึกษาตามอัธยาศัย (กศน.) และสนับสนุนเครือข่ายกลุ่มเยาวชนในพื้นที่ให้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมด้านการคัดแยกและจัดการขยะมูลฝอยที่ต้นทาง พัฒนาศูนย์เรียนรู้ในโรงเรียน จัดตั้งธนาคารขยะโรงเรียน รวมทั้งการอบรมสร้างความรู้

ความเข้าใจให้กับเยาวชนในพื้นที่ เพื่อให้เกิดความตระหนักและมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนกิจกรรม และร่วมเป็นวิทยากรถ่ายทอดความรู้ด้านการจัดการขยะมูลฝอยในโรงเรียนและชุมชน กรณีที่น่าสนใจของ เทศบาลตำบลทะเลเม่นชัย จังหวัดบุรีรัมย์ ได้แก่ กลุ่มต้นกล้าน้อย ซึ่งเป็นกลุ่มเยาวชนที่เกิดจากการรวมตัวของเด็กและเยาวชนในชุมชนท้องถิ่น ดำเนินงานขับเคลื่อนการจัดการขยะมูลฝอยร่วมกับ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ โดยมีทั้งขับเคลื่อนกิจกรรมลด คัดแยก จัดการขยะมูลฝอย 4 ประเภท และร่วมเป็นวิทยากรสร้างการรับและความตระหนักด้านการจัดการขยะมูลฝอยและสิ่งแวดล้อมให้กับโรงเรียนที่เข้าร่วมเป็นเครือข่ายทั้งภายในและภายนอกพื้นที่

ข้อค้นพบ

การดำเนินงานของแต่ละพื้นที่จะมีสำนักงานสิ่งแวดล้อมภาคและสำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัด รวมทั้งหน่วยงานราชการ เอกชน และอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง สนับสนุนและร่วมมือในการจัดการขยะมูลฝอย โดยมีความร่วมมือกับเครือข่ายชุมชนทั้งภายในและภายนอกในการร่วมดำเนินกิจกรรม รวมถึงความร่วมมือกับองค์กรเอกชน ซึ่งพัฒนามาจากการกำหนดกฎระเบียบและเงื่อนไขการบริหารจัดการร่วมกัน ทั้งนี้ การปรับใช้องค์ความรู้ และรูปแบบการดำเนินงานซึ่งส่งผลให้ประสบความสำเร็จ ได้แก่

- **พัฒนากฎระเบียบและกลไกการบริหารจัดการ** เป็นเครื่องมือสำคัญในการจัดการขยะและสิ่งแวดล้อมชุมชน โดยเฉพาะกลไกชุมชน มีลักษณะทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ อาทิ การสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมในชุมชนด้วยการให้ข้อมูล การรณรงค์ และการร่วมกับสมาชิกในชุมชนกำหนดรูปแบบการปฏิบัติงานที่เหมาะสม เป็นต้น
- **ส่งเสริมบทบาทเยาวชน** ซึ่งเป็นกลไกสำคัญในการจัดการขยะมูลฝอยและสิ่งแวดล้อม ด้วยเยาวชนเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศในหลาย ๆ ด้าน ฉะนั้นการให้ความสำคัญแก่เยาวชนจึงเป็นประเด็นสำคัญที่ไม่ควรมองข้าม

ปัจจัยสู่ความสำเร็จ

- ความเชื่อถือและไว้วางใจต่อผู้บริหารท้องถิ่น ผู้นำชุมชน รวมถึงอาสาสมัครชุมชน ซึ่งมีความคุ้นเคยกันมาก่อน หรือเกิดจากการประสานงานที่ดี เห็นประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นร่วมกัน
- องค์ความรู้เฉพาะด้านของท้องถิ่น รวมถึงได้รับการสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์ งบประมาณ และบุคลากรจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอย่างต่อเนื่อง
- การเชื่อมโยงการบริหารจัดการกับแผนงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

ส่วนที่ 5

บทสรุป

ศูนย์เรียนรู้การจัดการขยะแบบครบวงจร

เทศบาลตำบลปอแก้ว อำเภอมะขาม จังหวัดจันทบุรี

๘ การรวบรวมองค์ความรู้ บทเรียน นวัตกรรม และผลสำเร็จจากโครงการด้านการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชน ในการคัดแยกขยะที่ต้นทาง ที่ได้รับการสนับสนุนเงินอุดหนุนจากกองทุนสิ่งแวดล้อม ชุดที่ 1 และชุดที่ 2 ซึ่งดำเนินการ แล้วเสร็จระหว่าง พ.ศ. 2560-2562 ซึ่งคัดเลือกมา 16 โครงการ พบองค์ความรู้แบ่งออกเป็น 2 ด้าน ได้แก่ ด้านวิธีการ จัดการขยะมูลฝอย และด้านกระบวนการขับเคลื่อนการจัดการขยะมูลฝอย นอกจากนี้ ยังได้รวบรวมนวัตกรรม ที่น่าสนใจในการจัดการขยะมูลฝอยด้วยหลักเศรษฐกิจหมุนเวียนและเศรษฐกิจพอเพียง

วิธีการจัดการขยะมูลฝอย

๘ การจัดการขยะที่ต้นทางภายใต้โครงการต่าง ๆ ให้ความสำคัญกับการลด การคัดแยก และการใช้ประโยชน์ ขยะมูลฝอยอย่างเหมาะสม โดยชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีวิธีการดำเนินงาน ดังนี้

 การลดการเกิดขยะมูลฝอย โดยลดที่ต้นเหตุและป้องกันไม่ให้เกิดขยะหรือเกิดให้น้อยที่สุด โดยหลีกเลี่ยง การเกิดขยะจากภาชนะและพลาสติกแบบใช้ครั้งเดียว ด้วยการสร้างความเข้าใจและขอความร่วมมือ ลดการใช้ในตลาด ร้านค้า วัด โรงเรียน สนับสนุนวัสดุทดแทน เช่น งานจากวัสดุธรรมชาติ ถุงผ้า ปิ่นโต กล่องพลาสติกแบบใช้ซ้ำได้ รวมถึงการนำพลาสติกแบบใช้ครั้งเดียวที่สะอาดมาใช้ใหม่ให้คุ้มค่า เช่น ใส่ขยะ ปลุกต้นไม้ เป็นต้น

 การจัดการขยะอินทรีย์ที่ต้นทาง ให้ความสำคัญต่อการคัดแยกเพื่อใช้ประโยชน์เอง ด้วยการนำไปเป็นอาหารสัตว์ (สุกร เป็ด ไก่ ปลา ฯลฯ) ในครัวเรือน และส่งต่อให้กับกลุ่มเกษตรกร เช่น ฟาร์มไก่/สุกร บ่อเลี้ยงปลา เป็นต้น เริ่มตั้งแต่กำหนดวิธีการคัดแยกและเก็บรวบรวมที่เหมาะสม ให้สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้มากที่สุด ได้แก่ แยกถังขนาดเล็ก เช่น กระจบองสี ถึงพลาสติก วงขอบซีเมนต์ ฯลฯ เพื่อรวบรวมขยะอินทรีย์ของครัวเรือน การสนับสนุนที่อาสาสมัครเก็บรวบรวมถึงหน้าบ้าน กำหนดกฎ กติกา และขอความร่วมมือในการคัดแยก และรวบรวมขยะอินทรีย์กับภาคเอกชน ซึ่งวิธีการจัดการที่ต้นทางและนำขยะอินทรีย์ไปใช้ประโยชน์สรุปได้ดังตาราง

วิธีการ	ข้อดี	ข้อพึงระวัง
ปุ๋ยหมักแบบใช้ถังกรีนโคนหรือถังร็อกโซล	<ul style="list-style-type: none"> • การเติมอากาศช่วยเร่งการหมักได้เร็ว • ใช้พื้นที่น้อย 	<ul style="list-style-type: none"> • ควบคุมการถ่ายเทอากาศ ไม่ให้เกิดกลิ่นเหม็น • ตั้งถังในจุดที่มีแสงแดดส่องถึง
ปุ๋ยหมักแบบกอง	<ul style="list-style-type: none"> • ทำได้ง่าย ไม่ซับซ้อน • ใช้พื้นที่ไม่มากนัก 	<ul style="list-style-type: none"> • คำนึงถึงปริมาณและความสดของเศษวัสดุ • คอยดูแลความชื้นและอุณหภูมิให้เหมาะสม
ปุ๋ยไม่พลิกกลับกอง	<ul style="list-style-type: none"> • ทำได้ง่าย ไม่ซับซ้อน • ทำได้ทั้งเทกองหรือใส่ภาชนะ • ให้แรงงานและเวลาน้อย 	<ul style="list-style-type: none"> • หมั่นดูแลความชื้นของกองปุ๋ย • ไม่ขึ้นเหยียบกองปุ๋ยหรือคลุมกองปุ๋ย • เหมาะกับการทำปุ๋ยปริมาณมากและใช้พื้นที่มาก
ปุ๋ยอัดเม็ด	<ul style="list-style-type: none"> • สะดวกต่อการใช้งาน โดยเฉพาะการปลูกไม้กระถาง 	<ul style="list-style-type: none"> • มีต้นทุนในการจัดซื้อและบำรุงรักษาเครื่องจักรอัดเม็ดปุ๋ย

วิธีการ	ข้อดี	ข้อพึงระวัง
เสวียนโคนต้นไม้	<ul style="list-style-type: none"> • ไม่ต้องตัดแยกขยะอินทรีย์ก่อนทิ้ง • สามารถใช้วัสดุที่หลากหลายทำเสวียน 	<ul style="list-style-type: none"> • ใช้เวลาในการย่อยสลายนาน • เหมาะกับชุมชนที่มีพื้นที่รอบต้นไม้ • เสวียนไม่ควรสูงเกิน 1 เมตร เพื่อใช้งานสะดวก
น้ำหมักชีวภาพ	<ul style="list-style-type: none"> • ใช้ประโยชน์ทั้งบำรุงพืช บำรุงดิน กำจัดกลิ่น บำบัดน้ำเสีย และล้างทำความสะอาดในครัวเรือน 	<ul style="list-style-type: none"> • ต้องเตรียมอุปกรณ์และหมั่นตรวจเช็ค • ใช้เวลาหมักค่อนข้างนาน • ผสมน้ำสะอาดให้เหมาะกับการใช้แต่ละรูปแบบ
เลี้ยงไส้เดือน	<ul style="list-style-type: none"> • ได้รับความนิยม ขายได้ราคา • ขายได้ทั้งมูลไส้เดือน น้ำฉีไส้เดือน และตัวไส้เดือน 	<ul style="list-style-type: none"> • เลือกเศษอาหารรสไม่จัด ควรเป็นเศษผักผลไม้ที่ไม่มีสารเคมีตกค้างหรือมีน้อย • ต้องมีเวลาในการดูแลไส้เดือน
เลี้ยงสัตว์อื่น ๆ	<ul style="list-style-type: none"> • ทำได้ง่าย เพียงคัดแยกเศษอาหารหรือเศษผักผลไม้ออกจากขยะอื่น 	<ul style="list-style-type: none"> • ระวังเศษวัสดุที่จะเป็นอันตรายกับสัตว์ เช่น ไม้จิ้มฟัน ไม้เสียบลูกชิ้น หลอดกาแฟ
ก๊าซชีวภาพ	<ul style="list-style-type: none"> • ลดค่าใช้จ่ายเชื้อเพลิง • ใช้ขยะอินทรีย์และน้ำเสียที่เกิดขึ้น 	<ul style="list-style-type: none"> • กระบวนการซับซ้อน ต้องดูแลใกล้ชิด • ปริมาณเศษอาหาร ของเสีย มูลสัตว์ที่เหมาะสม
น้ำยาล้างจาน	<ul style="list-style-type: none"> • ลดการซื้อผลิตภัณฑ์ทำความสะอาด • ลดการใช้ผลิตภัณฑ์ที่มีสารเคมี 	<ul style="list-style-type: none"> • ขยะอินทรีย์ที่นำมาทำ ควรเป็นเศษผลไม้เปลือกผลไม้ที่สะอาดและไม่เน่าเสีย

 การจัดการขยะรีไซเคิลที่ต้นทาง เน้นการคัดแยกขยะอย่างถูกวิธีซึ่งจะช่วยเพิ่มมูลค่า การสนับสนุนอุปกรณ์ การกำหนดจุดคัดแยก การสนับสนุนกระบวนการหรือกิจกรรมส่งเสริมการคัดแยก รวมถึงการสร้างแรงจูงใจให้เกิด การคัดแยกขยะ เนื่องจากขยะรีไซเคิลบางชนิดราคาปรับขึ้นต่ำมาก ซึ่งไม่จูงใจให้มีการคัดแยกขยะไว้ขาย นอกจากนี้ ยังต้องทำความเข้าใจเงื่อนไขการรับซื้อขยะรีไซเคิลแต่ละพื้นที่ที่ไม่เหมือนกัน ทั้งนี้ เพื่อนำขยะเข้าสู่กระบวนการแปรรูป กลับมาใช้ใหม่ให้มากที่สุด และลดปริมาณขยะที่ต้องนำไปกำจัด ซึ่งวิธีการจัดการขยะรีไซเคิลที่ต้นทางสรุปได้ดังตาราง

วิธีการ	ข้อดี	ข้อพึงระวัง
สนับสนุนถึง และจุดรวบรวม	<ul style="list-style-type: none"> ช่วยให้คัดแยกขยะรีไซเคิลได้ถูกต้อง 	<ul style="list-style-type: none"> จุดตั้งถังขยะที่เหมาะสม ขนาดถังเหมาะกับปริมาณขยะแต่ละประเภท มีรูปภาพหรือข้อความติดถังให้ชัดเจน
ขยะแลกเปลี่ยน ผ้าป่าขยะ	<ul style="list-style-type: none"> ได้ประโยชน์ทั้งบุญกุศลและช่วยลด ปริมาณขยะ 	<ul style="list-style-type: none"> กิจกรรมควรต่อเนื่อง ควรมีสถานที่เก็บขยะระหว่างรอขาย หรือนัดหมายผู้รับซื้อ ให้มาหลังสิ้นสุดกิจกรรม
กองทุนขยะ ธนาคารขยะ	<ul style="list-style-type: none"> เป็นจุดรวมขยะ สะดวกต่อผู้ขาย และสร้างรายได้ให้ครัวเรือน นำไปสู่สวัสดิการชุมชนจากการขาย ขยะรีไซเคิลเข้ากองทุน 	<ul style="list-style-type: none"> ตรวจสอบราคาตลาดทุกครั้ง ก่อนกำหนดราคา รับซื้อขยะรีไซเคิลให้เหมาะสม ไม่ควรเก็บขยะรีไซเคิลไว้นานหลังรับซื้อ ไม่เหมาะกับชุมชนที่มีผู้เฒ่า/รถรับซื้อของเก่าเข้าถึง
ตลาดนัดขยะ รถเคลื่อนที่ รับซื้อขยะ	<ul style="list-style-type: none"> ไม่ต้องจัดหาสถานที่เก็บรวบรวมขยะ รับซื้อได้ถึงหน้าบ้าน อำนวยความสะดวกต่อผู้ขาย 	<ul style="list-style-type: none"> ควรมีปริมาณขยะมากพอ เพื่อจูงใจให้ร้านรับซื้อของเก่ามารับซื้อ ควรคัดแยกขยะให้เพิ่มมูลค่ามากที่สุด เช่น พลาสติกใส พลาสติกสี ผาขวด กระดาษหนังสือพิมพ์ กระดาษขาว
สิ่งประดิษฐ์ จากของเหลือใช้	<ul style="list-style-type: none"> สนับสนุนการนำของเหลือใช้ มาหมุนเวียนใช้ใหม่ ลดรายจ่ายและสร้างรายได้เสริม 	<ul style="list-style-type: none"> สิ่งประดิษฐ์ควรใช้ประโยชน์ได้จริง เพื่อป้องกัน การเป็นขยะในรูปแบบอื่นที่จัดการยากขึ้นกว่าเดิม สิ่งประดิษฐ์ต้องไม่นำไปสู่การปนเปื้อนมลพิษสู่สิ่งแวดล้อม

 การจัดการขยะทั่วไปที่ต้นทาง ให้ความสำคัญกับการจัดการขยะที่ย่อยสลายยากและไม่คุ้มค่ากับการนำไปรีไซเคิล โดยนำไปประดิษฐ์เป็นของใช้ในชีวิตประจำวันและจำหน่ายเป็นรายได้ สนับสนุนการเก็บขนและรวบรวมขยะชิ้นใหญ่ การจัดกิจกรรม Big Cleaning Day การคัดแยกขยะพลาสติกชนิดต่าง ๆ และอัดเป็นก้อน เพื่อสะดวกในการขนส่งและจำหน่ายเป็นก้อนเชื้อเพลิงขยะ ซึ่งวิธีการจัดการขยะทั่วไปที่ต้นทางสรุปได้ดังตาราง

วิธีการ	ข้อดี	ข้อพึงระวัง
จัดหาภาชนะรวบรวมขยะแบบแยกประเภท	<ul style="list-style-type: none"> ช่วยให้ชุมชนคัดแยกขยะมูลฝอยได้ถูกต้อง 	<ul style="list-style-type: none"> จุดหรือถังคัดแยกควรมีขนาดที่เหมาะสมกับปริมาณและขนาดขยะมูลฝอย มีรูปภาพตัวอย่างหรือข้อความอธิบายที่ชัดเจนติดบริเวณถังเพื่อให้ทั้งได้ถูกต้อง
ใช้วัสดุทดแทนพลาสติก	<ul style="list-style-type: none"> ลดการเกิดขยะพลาสติกแบบใช้ครั้งเดียว ถุงผ้าและปั่นโตใช้ซ้ำได้นาน วัสดุธรรมชาติ สามารถย่อยสลายได้ 	<ul style="list-style-type: none"> การกำหนดกฎ กติกา ข้อบังคับ และบทลงโทษห้ามใช้พลาสติกแบบใช้ครั้งเดียวควรชัดเจนเพื่อให้เกิดการปฏิบัติตาม
ส่งเสริมการใช้ซ้ำ	<ul style="list-style-type: none"> ลดการเกิดขยะ ใช้ทรัพยากรให้มีประโยชน์มากขึ้น 	<ul style="list-style-type: none"> ระวังการนำพลาสติกมาใช้ซ้ำ ทั้งด้านคุณภาพ ความสะอาด และความปลอดภัย
ลดจำนวนถังขยะ	<ul style="list-style-type: none"> ปรับพฤติกรรมให้ทั้งเฉพาะที่จำเป็น ชุมชนสะอาด ลดจุดเสี่ยงในการเกิดขยะและลดการแพร่กระจายของเชื้อโรค 	<ul style="list-style-type: none"> กำหนดวันนัดทิ้งนัดเก็บให้ชัดเจน สื่อสารและสร้างความเข้าใจก่อนดำเนินงาน บุคคลภายนอกอาจทิ้งขยะไม่ถูกที่ ถูกเวลา
รณรงค์เก็บขยะเสียงเพลง	<ul style="list-style-type: none"> สร้างความน่าสนใจและทัศนคติที่ดีต่อรถเก็บขยะ กระตุ้นความสนใจต่อเนื้อหาเกี่ยวกับการจัดการขยะที่สอดแทรกในเพลง 	<ul style="list-style-type: none"> ดำเนินกิจกรรมให้ต่อเนื่อง เนื้อหาและทำนองของเพลงควรมีการสลับปรับเปลี่ยนอยู่เสมอ
อัดก้อนพลาสติก	<ul style="list-style-type: none"> ขนส่งได้ปริมาณมาก สะดวกและลดต้นทุนการขนส่ง 	<ul style="list-style-type: none"> มีต้นทุนในการจัดหาและบำรุงรักษาเครื่องอัดพลาสติกก้อน ควรรหาแหล่งรับซื้อก่อนดำเนินการ กำหนดชนิดพลาสติกกับแหล่งรับซื้อให้ชัดเจน

 การคัดแยกขยะอันตรายที่ต้นทาง เน้นการคัดแยกออกจากขยะประเภทอื่น ๆ โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จะเก็บรวบรวมจากชุมชน จากนั้นองค์กรบริหารส่วนจังหวัดมีหน้าที่รวบรวมส่งให้บริษัทเอกชนดำเนินการกำจัดอย่างถูกวิธี อีกทั้งยังเน้นการสนับสนุนจตุรรวบรวมและคัดแยกขยะอันตรายในรูปแบบต่าง ๆ เช่น ศาลาตู้แดง ตะแกรงขยะอันตราย ตู้ขยะอันตรายเคลื่อนที่ รวมถึงการอบรมสร้างความรู้ความเข้าใจ และสร้างแรงจูงใจเชิงบวก ซึ่งวิธีการจัดการขยะอันตรายที่ต้นทางสรุปได้ดังตาราง

วิธีการ	ข้อดี	ข้อพึงระวัง
สนับสนุนภาชนะและจตุรรวบรวม	<ul style="list-style-type: none"> • ช่วยให้ชุมชนคัดแยกขยะอันตรายได้ถูกต้อง 	<ul style="list-style-type: none"> • จุดเก็บรวบรวมควรห่างไกลจากแหล่งที่มีความร้อนหรือติดไฟง่าย และพ้นจากมือเด็กและสัตว์เลี้ยง • มัดถุงหรือปิดถังภาชนะรวบรวมขยะอันตรายให้มิดชิด • แนะนำการเก็บรวบรวมภาชนะหรือบรรจุภัณฑ์ที่ไม่ใช้แล้ว โดยห้ามเปลี่ยนถ่ายผลิตภัณฑ์ใส่ภาชนะหรือบรรจุภัณฑ์อื่น
ตู้ขยะอันตรายเคลื่อนที่	<ul style="list-style-type: none"> • เข้าถึงชุมชนได้ง่าย • มีเจ้าหน้าที่ประจำรถคอยให้คำแนะนำ จะทำให้คัดแยกขยะอันตรายได้ถูกต้อง 	<ul style="list-style-type: none"> • เหมาะสำหรับชุมชนหรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีเจ้าหน้าที่และทรัพยากรเพียงพอ • กำหนดวันดำเนินงานที่ชัดเจนและสม่ำเสมอ
ขยะแลกไข่ แลกสิ่งของ เครื่องใช้	<ul style="list-style-type: none"> • ประชาชนได้รับประโยชน์โดยตรงจากการคัดแยกขยะอันตรายมาแลกไข่หรือสิ่งของ • มีการสอดแทรกความรู้เกี่ยวกับขยะอันตรายและการลดความเสี่ยง 	<ul style="list-style-type: none"> • ควรตั้งงบประมาณหรือเงินทุนหมุนเวียนสำหรับซื้อไข่หรือสิ่งของเพื่อนำไปแลกกับขยะอันตราย • ควรประสานกับภาคเอกชนที่ต้องการบริจาคหรือสนับสนุนสิ่งของเครื่องใช้ • การดำเนินกิจกรรมควรมีความต่อเนื่อง

 การใช้ประโยชน์จากขยะมูลฝอย ทำให้ลดปริมาณขยะที่ต้นทาง โดยส่วนใหญ่เป็นการใช้ประโยชน์จากขยะอินทรีย์ ทั้งเศษอาหาร เศษผักผลไม้ ไปใช้ประโยชน์ในลักษณะการทำปุ๋ยหมัก น้ำหมักชีวภาพ เลี้ยงสัตว์ เลี้ยงไส้เดือนดิน ฯลฯ ดึงได้กล่าวไว้ข้างต้น ซึ่งทำให้สามารถลดปริมาณขยะที่จะต้องเก็บขนและนำไปกำจัดได้เป็นอย่างมาก เนื่องจากขยะอินทรีย์มีปริมาณมากเกือบครึ่งหนึ่งของขยะทั้งหมด กิจกรรมแบบนี้จะมีองค์กรปกครองส่วนหน้าที่เป็นตัวเชื่อมประสานหรือจับคู่ระหว่างแหล่งเกิดขยะอินทรีย์ขนาดใหญ่ และผู้ที่ต้องการใช้ประโยชน์จากขยะ เช่นเดียวกับการคัดแยกและนำขยะทั่วไปบางชนิดไปใช้ประโยชน์ ทำให้เกิดการจับคู่ในลักษณะดังกล่าว

นอกจากนี้ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นบางแห่งใช้กลยุทธ์การลดจำนวนถังขยะ การเปลี่ยนถังขยะให้มีขนาดเล็กลง การกำหนดเป็นถนนหรือชุมชนปลอดถัง จากนั้นทำการนัดวันนัดเวลาเก็บขนขยะมูลฝอย สนับสนุนวัสดุอุปกรณ์เพื่อรองรับการคัดแยกขยะมูลฝอย อบรมสร้างความรู้ความเข้าใจและรณรงค์ให้ชุมชนคัดแยกขยะมูลฝอยจากต้นทาง ตลอดจนเพิ่มอัตราค่าธรรมเนียมเก็บขยะให้เหมาะสมและสะท้อนต้นทุนการจัดการขยะมูลฝอยที่แท้จริง ซึ่งได้ช่วยลดการทิ้งขยะลงไปด้วยอีกทางหนึ่ง

กระบวนการขับเคลื่อนการจัดการขยะมูลฝอย

≈ การจัดการขยะที่ต้นทางภายใต้โครงการต่าง ๆ มีกระบวนการขับเคลื่อนการจัดการขยะมูลฝอยที่น่าสนใจ มีทั้งการสื่อสาร การบริหารจัดการในลักษณะต่าง ๆ การพัฒนาเทคโนโลยีและความร่วมมือให้เกิดการขับเคลื่อนอย่างต่อเนื่อง เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดการขยะมูลฝอยที่ต้นทาง

 การสื่อสารเพื่อสร้างการรับรู้และความตระหนัก ผ่านกิจกรรมการสื่อสารที่เป็นทางการและการพูดคุยอย่างไม่เป็นทางการโดยผู้นำท้องถิ่น ผู้นำชุมชน และบุคคลที่มีความน่าเชื่อถือ รวมทั้งการพัฒนาให้ผู้นำชุมชนและอาสาสมัครชุมชนมีศักยภาพเป็นวิทยากรพี่เลี้ยงช่วยในการสื่อสารด้วยภาษาที่เข้าใจได้ง่ายและเข้าถึงกลุ่มเป้าหมาย การเพิ่มช่องทางการสื่อสารผ่านระบบออนไลน์ เสียงตามสาย การติดตั้งลำโพงบนรถเก็บขนขยะมูลฝอยเพื่อดึงดูดความสนใจ รวมถึงการสื่อสารโดยใช้ต้นแบบบุคคลหรือชุมชนที่มีประสบความสำเร็จ ซึ่งได้ช่วยสร้างแรงบันดาลใจให้ลงมือทำ

 การรวบรวมและพัฒนาฐานข้อมูล เริ่มจากการสำรวจและบันทึกปริมาณขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้นในแต่ละวัน เพื่อใช้ในการศึกษาและติดตามการเปลี่ยนแปลงปริมาณขยะในแต่ละช่วง ซึ่งช่วยในการวางแผนและจัดทำโครงการต่อจากนั้น มีการสำรวจองค์ประกอบขยะมูลฝอย ซึ่งแสดงสัดส่วนขยะแต่ละประเภทเป็นคำร้อยละ การเก็บสถิติและบันทึกข้อมูลขยะมูลฝอยแต่ละประเภท เพื่อเป็นฐานข้อมูลประกอบการวางแผนและจัดสรรงบประมาณอย่างเหมาะสม

 การสร้างแรงจูงใจในการคัดแยกขยะต้นทาง โดยการมอบสิ่งของจูงใจให้ชุมชนคัดแยกขยะ เช่น ขยะอันตราย แลกไข่ แลกข้าวสาร คุปอง ตั๋วรางวัล ฯลฯ กิจกรรมขยะฮอมบุญ การมอบรางวัล เกียรติบัตร เพื่อเป็นการเชิดชูเกียรติ และเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ให้คนในชุมชนได้รับทราบ

 การส่งเสริมบทบาทเยาวชนในการคัดแยกขยะ โดยร่วมมือกับโรงเรียน ศูนย์การศึกษาอนุเคราะห์และการศึกษิตามอัธยาศัย (กศน.) และเครือข่ายเยาวชนในพื้นที่ในการดำเนินกิจกรรม รวมทั้งพัฒนาศูนย์เรียนรู้โรงเรียนจัดตั้งธนาคารขยะโรงเรียน และอบรมสร้างความรู้ความเข้าใจให้กับเยาวชนในพื้นที่

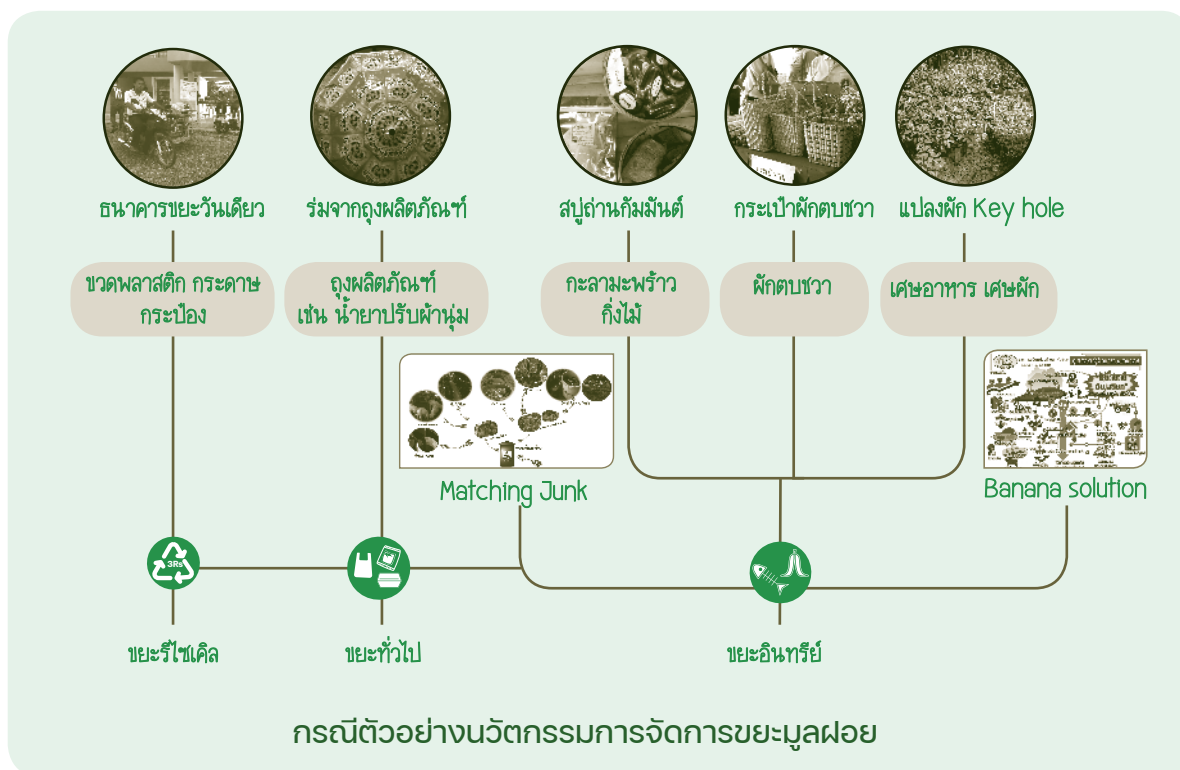

- **การพัฒนาต้นแบบและแหล่งเรียนรู้** มีทั้งศูนย์เรียนรู้ซึ่งรวบรวมและแสดงข้อมูลการจัดการขยะอย่างครบวงจร และแหล่งเรียนรู้ในชุมชนต้นแบบซึ่งมีกิจกรรมที่น่าสนใจ ทั้งในระดับครัวเรือนและกิจกรรมร่วมกันของชุมชน โดยมีการพัฒนาศักยภาพของวิทยากรรองรับการศึกษาดูงานให้สามารถถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์ได้อย่างชัดเจน รวมถึงการขยายผลกิจกรรมการจัดการขยะต้นทางให้ครอบคลุมทุกชุมชน และต่อยอดกิจกรรมการคัดแยกขยะให้เชื่อมโยงกับกิจกรรมอื่น อาทิ การเรียนการสอน กองทุนสวัสดิการ เป็นต้น
- **การพัฒนากฎระเบียบและกลไกการดำเนินงาน** ส่วนใหญ่ทำการพัฒนาไปพร้อมกัน โดยกฎระเบียบส่วนใหญ่เป็นข้อตกลงในการคัดแยกและจัดเก็บขยะ การกำหนดค่าธรรมเนียมขยะสำหรับแหล่งกำเนิดขยะขนาดใหญ่ ส่วนกลไกการจัดการขยะในระดับชุมชนหรือท้องถิ่น จะมีผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ท้องถิ่นเป็นทั้งที่ปรึกษาและพี่เลี้ยง โดยมีผู้นำหรือผู้แทนชุมชน เครือข่ายชุมชน วัด โรงเรียน เข้ามามีส่วนร่วมเป็นคณะทำงาน ทำหน้าที่กำหนดกิจกรรม ณรงค์สร้างความเข้าใจ และประสานงาน
- **การพัฒนาความร่วมมือชุมชน รัฐ และเอกชน** เพื่อร่วมกันจัดการขยะที่ต้นทาง โดยการจับคู่ระหว่างชุมชน ตลาดที่เป็นแหล่งกำเนิดขยะกับเอกชน เกษตรกรที่ต้องการใช้ประโยชน์จากขยะ การสร้างเครือข่ายความร่วมมือผ่านทางกลุ่มหรือคณะทำงานชุมชน การพัฒนาความร่วมมือระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับเอกชนในพื้นที่ ทั้งผู้ประกอบการรับซื้อของเก่า ผู้ประกอบการที่ฟัก ร้านค้า และร้านอาหาร เพื่อลดปริมาณขยะและนำขยะไปใช้ประโยชน์หรือกำจัดอย่างถูกวิธี ซึ่งจะช่วยให้ชุมชนและท้องถิ่นมีความน่าอยู่

🔄 นวัตกรรมจัดการขยะมูลฝอยด้วยหลักเศรษฐกิจหมุนเวียนและเศรษฐกิจพอเพียง

≈ การจัดการขยะที่ต้นทางโดยชุมชนหลายแห่ง มีการปรับใช้หลักเศรษฐกิจหมุนเวียน (Circular Economy) และหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (Sufficiency Economy) ในการดำเนินงาน ทำให้เกิดการหมุนเวียนนำของเหลือใช้หรือของที่ไม่ได้ใช้แล้วกลับมาใช้ใหม่ ก่อนจะถูกทิ้งให้เป็นขยะในหลุมฝังกลบ เน้นการระมัดระวังจากข้างใน การดำเนินการด้วยตนเองแบบค่อยเป็นค่อยไป ให้สมาชิกในชุมชนรับรู้ปัญหาและเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการ เกิดประโยชน์หรือผลตอบแทนที่เป็นตัวเงินตั้งแต่ต้นทาง คือ รายได้จากการแยกขยะจากครัวเรือน การเพิ่มมูลค่าขยะรีไซเคิล การสร้างมูลค่าจากขยะในครัวเรือนและชุมชนสร้างสรรค์สิ่งประดิษฐ์ การใช้ประโยชน์ขยะอินทรีย์ ทำให้ลดค่าใช้จ่ายในการกำจัดขยะที่ปลายทางขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

- **สบู่ถ่านกัมมันต์** ของชุมชนต้นแบบและเทศบาลตำบลตรอน จังหวัดอุดรดิตถ์ ซึ่งได้นำกะลามะพร้าวหรือขยะอินทรีย์ที่เกิดขึ้นในชุมชน เช่น กิ่งไม้ เป็นต้น มาเผาเป็นถ่านกัมมันต์ซึ่งมีคุณสมบัติที่มีรูพรุนจำนวนมากสามารถดูดซับสารพิษหรือสิ่งแปลกปลอมต่าง ๆ ได้ และนำมาทำเป็นสบู่จากถ่านกัมมันต์จำหน่ายสร้างรายได้ให้กับชุมชนและท้องถิ่น
- **กระเป๋าผักตบชวา** เป็นนวัตกรรมการผลิตกระเป๋าจากวัสดุธรรมชาติซึ่งเป็นวัชพืชในแหล่งน้ำ โดยชุมชนต้นแบบและเทศบาลตำบลบางประมุง จังหวัดนครสวรรค์ ได้ส่งเสริมผู้สูงอายุนำผักตบชวามาสานเป็นกระเป๋า สร้างรายได้เสริมให้กับผู้สูงอายุ นอกจากนี้ ยังได้ผลิตจานรักษ์โลกเพื่อเป็นวัสดุทดแทนพลาสติกและโฟม โดยการนำกาบไผ่แห้งในป่าชุมชนมาขึ้นรูปโดยใช้แรงอัดและความร้อน เป็นรูปร่างต่าง ๆ ตามต้องการ อาทิ จาน ถ้วย กล่อง จากนั้นนำไปผ่านกระบวนการอบฆ่าเชื้อก่อนนำไปใส่อาหารต่อไป ซึ่งช่วยลดปริมาณขยะอินทรีย์และลดเชื้อเพลิงที่เป็นสาเหตุของการเกิดไฟป่าได้อีกด้วย
- **แปลงผัก Key Hole Garden** ของชุมชนต้นแบบในเทศบาลตำบลพระแท่น จังหวัดกาญจนบุรี เป็นการปลูกพืชผักและหมักปุ๋ยในจุดเดียวบนฐานรอง ในลักษณะของก้นแฉกเส้นผ่าศูนย์กลาง 6 ฟุต ที่ถูกตัดออก 1 ซิน เพื่อให้สามารถใส่ขยะอินทรีย์จากแต่ละครัวเรือนตรงจุดศูนย์กลาง มีอากาศถ่ายเทจนสามารถย่อยสลายเป็นปุ๋ยให้กับพืชผักที่ปลูกไว้รอบ ๆ โดยสามารถต่อยอดและขยายผลเกิดเป็นเครือข่าย Key Hole Farmer และเปิดเป็นตลาด Key Hole Farmer Market เพื่อเป็นตลาดแลกเปลี่ยนผักปลอดสารและปลอดภัยจากแปลง Key Hole Garden
- **การจัดการขยะอินทรีย์แบบรวมศูนย์** โดยองค์การบริหารส่วนตำบลท่างาม จังหวัดสิงห์บุรี ได้จัดตั้งศูนย์ทักษะอาชีพเกษตร หรือ Banana Solution พัฒนาเป็นต้นแบบและแหล่งเรียนรู้สำหรับชุมชนและผู้สนใจ โดยให้ความสำคัญกับการจัดการขยะอินทรีย์ ซึ่งรวบรวมมาจากสถานประกอบการทั้งรายย่อยและรายใหญ่ในพื้นที่ เพื่อนำมาใช้ประโยชน์ในศูนย์ เช่น เลี้ยงสัตว์ ซึ่งมีทั้งหมู ไก่ เป็ด ห่าน และวัว โดยส่วนหนึ่งนำมาทำปุ๋ยหมักและน้ำหมักแจกจ่ายให้ชุมชน และจำหน่ายเพื่อนำรายได้มาบริหารจัดการศูนย์

 ร่วมจากถุงผลิตภัณฑ์ ซึ่งทำจากขยะทั่วไปที่ย่อยสลายยากและไม่คุ้มค่าสำหรับการนำมาใช้ใหม่ ขององค์การบริหารส่วนตำบลท่างาม จังหวัดสิงห์บุรี ได้ส่งเสริมให้รวบรวมถุงผลิตภัณฑ์น้ำยาปรับผ้านุ่ม มาล้างทำความสะอาดและตัดให้เป็นแผ่นสี่เหลี่ยม เย็บเป็นผืน ประกอบทำเป็นร่มกันแดดกันฝน สำหรับใช้เอง ในครัวเรือน

 ธนาคารขยะวันเดียว ของเทศบาลตำบลสิเกา จังหวัดตรัง ซึ่งเปิดทำการธนาคารขยะรีไซเคิลมาตั้งแต่ปี 2559 จนถึงปัจจุบัน โดยการบริหารจัดการจะเหมือนกับธนาคารขยะทั่วไป แต่จะประสานให้ร้านรับซื้อของเก่า มารับซื้อในวันที่เปิดทำการ จึงเรียกว่าธนาคารขยะวันเดียว ซึ่งช่วยลดขั้นตอนการทำงาน แก้ปัญหาเรื่องสถานที่ เก็บรวบรวมขยะรีไซเคิล และลดความเสี่ยงจากราคารับซื้อที่ไม่แน่นอน

 Matching Junk ของเทศบาลตำบลสังคม จังหวัดหนองคาย ซึ่งเป็นความร่วมมือในการจัดการขยะ แบบกระจายศูนย์ โดยการจับคู่ผู้สร้างขยะกับผู้ใช้ประโยชน์ต่อจากขยะ โดยเทศบาลสามารถจับคู่การจัดการ ขยะมูลฝอยได้มากกว่า 14 คู่ สนับสนุนให้ผู้สร้างขยะมูลฝอยได้พบและส่งต่อขยะมูลฝอยโดยตรงกับผู้ใช้ประโยชน์ และมีทีมมือปราบขยะเป็นตัวกลางในการเก็บขนขยะมูลฝอยไปกระจายต่อให้กับผู้ใช้ประโยชน์ ใช้ในการศึกษา และติดตามการเปลี่ยนแปลงปริมาณขยะในแต่ละช่วง ซึ่งช่วยในการวางแผนและจัดทำโครงการ

ปัจจัยความสำเร็จและความท้าทาย

ปัจจัยความสำเร็จ

 ความสำเร็จส่วนใหญ่เกิดขึ้นบนพื้นฐานการดำเนินงานแบบมีส่วนร่วมอย่างค่อยเป็นค่อยไปและต่อเนื่อง เกิดประโยชน์อย่างเป็นรูปธรรมกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหลัก ชุมชน ท้องถิ่น และสังคม

 วิสัยทัศน์ นโยบาย และการบริหารจัดการ ให้มีความสำคัญกับการแก้ไขปัญหาของท้องถิ่น ตลอดจนจตอบรับ นโยบายของรัฐในการจัดการขยะมูลฝอยและของเสียอันตราย รวมทั้งการสนับสนุนการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง ทั้งการสนับสนุนเจ้าหน้าที่ร่วมดำเนินงานและเป็นพี่เลี้ยงสนับสนุนงบประมาณ องค์ความรู้ รางวัลด ขวัญกำลังใจ และแนวทางการบริหารจัดการอย่างเป็นรูปธรรมและมีประสิทธิภาพ

- **การยอมรับและการมีส่วนร่วมของชุมชน** เกิดจากความเข้าใจโครงการ ความเชื่อถือและไว้วางใจต่อผู้บริหาร ท้องถิ่น ผู้นำชุมชน และเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งมีความคุ้นเคยกันมาก่อนหรือเกิดจากการประสานงานที่ดี เห็นประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นร่วมกันทำให้สามารถดำเนินงานโดยใช้เวลาและทรัพยากรไม่มากนัก อีกทั้งสามารถ ถ่ายโอนภารกิจบางอย่างให้รับผิดชอบ ซึ่งช่วยสร้างการมีส่วนร่วมและความเป็นเจ้าของ
- **การพัฒนากลไกและศักยภาพกลุ่มชุมชน** ทั้งผู้นำที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ เยาวชน และอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งช่วยระดมความร่วมมือในชุมชน เชื่อมโยงความร่วมมือกับภายนอก และขับเคลื่อนกิจกรรม ให้เกิดความต่อเนื่อง โดยหลีกเลี่ยงการส่งเสริมผู้นำเดี่ยวแต่เน้นบทบาทของกลุ่มผู้นำ และพัฒนาศักยภาพ ตามความต้องการ เพื่อเปิดมุมมอง เติมเต็มองค์ความรู้ที่จำเป็น และการพัฒนาทักษะให้สามารถดำเนินงาน ที่รับผิดชอบได้
- **รูปแบบกิจกรรมที่เหมาะสมและเกิดประโยชน์กับชุมชน** โดยเป็นการแก้ไขปัญหาที่ชัดเจน สอดคล้องกับ สถานการณ์ สามารถปรับและยืดหยุ่นเพื่อให้สามารถดำเนินงานได้อย่างเต็มที่ รวมถึงมีรูปแบบกิจกรรม ที่เหมาะกับกลุ่มเป้าหมายที่แตกต่างกัน โดยเริ่มจากทำกิจกรรมเล็ก ๆ ง่าย และใกล้ตัวก่อน เมื่อทำสำเร็จ และเกิดประโยชน์ที่เห็นได้ชัด จะทำให้มีผู้เข้าร่วมกิจกรรมเพิ่มมากขึ้น
- **การสื่อสารและเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ที่มีประสิทธิภาพ** โดยทำอย่างต่อเนื่อง ใช้ข้อความที่เข้าใจง่าย และใช้หลากหลายช่องทาง รวมทั้งการเผยแพร่ข่าวสารที่เข้าถึงกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหลัก ผ่านสื่อเทคโนโลยี หรือวิธีการใหม่ ๆ ด้วยบุคคลหรือข้อมูลที่มีความน่าเชื่อถือ สามารถอธิบายขั้นตอนและชี้ให้เห็นถึงประโยชน์ ที่ชัดเจน
- **ความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง** เติมเต็มช่องว่างในการดำเนินงานในด้านต่าง ๆ ทั้งด้านบุคลากร ข้อมูล ความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน รวมถึงวัสดุอุปกรณ์

ความท้าทาย

≈ ในการบริหารจัดการขยะมูลฝอยในอนาคตข้างหน้า ซึ่งจะมีผลต่อการดำเนินงานโครงการต่าง ๆ ในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการคัดแยกขยะที่ต้นทาง รวมถึงข้อพึงระวังที่อาจจะส่งผลให้การดำเนินงานไม่ประสบความสำเร็จ ซึ่งเป็นประเด็นที่ไม่ควรมองข้ามและควรนำมาพิจารณาในการวางแผนโครงการอย่างรอบด้าน

- **การไม่มีข้อมูล** ทำให้ขาดการวางแผนและทิศทางในการจัดการที่เหมาะสม ทำให้การดำเนินงานในบางกิจกรรมเป็นเพียงการระดมคนเข้าร่วมจัดกิจกรรมในวันสำคัญเป็นครั้งคราว หรือดำเนินงานโดยยึดเอาความสะดวกเป็นหลัก ทำให้ไม่เกิดการมีส่วนร่วมในการจัดการ รวมทั้งขาดการใช้ข้อมูลทางวิชาการหรือภูมิปัญญาท้องถิ่น มากำหนดกรอบแนวทางการดำเนินงานหรือรูปแบบการจัดการที่เหมาะสม
- **การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและการเพิ่มขึ้นของผู้สูงอายุ** ที่มีสัดส่วนสูงขึ้น ในขณะที่เยาวชนและวัยรุ่นมีจำนวนลดลง รวมทั้งการขยายตัวของเมืองและจำนวนประชากรในเขตเมืองที่มีแนวโน้มสูงขึ้น ซึ่งจะมีผลต่อการใช้ทรัพยากร การอุปโภค-บริโภค และปริมาณขยะมูลฝอยที่เพิ่มสูงขึ้น
- **การหวังพึ่งการสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอก** เมื่อสิ้นสุดการสนับสนุนหรือสิ้นสุดโครงการแล้วก็จะทำให้การดำเนินงานขาดความต่อเนื่องหรือสิ้นสุดลงตามงบประมาณ
- **ความก้าวหน้าของเทคโนโลยีการผลิตและบริโภค** ซึ่งชุมชนส่วนใหญ่ต้องเป็นผู้ใช้และผู้ตามเทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว จึงต้องก้าวทันและรู้จักใช้และบริโภคอย่างเหมาะสม ซึ่งหากไม่มีการบริหารจัดการที่เหมาะสม ความก้าวหน้าของเทคโนโลยีก็อาจจะเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนา
- **การขาดแผนและยุทธศาสตร์รองรับเมื่อสิ้นสุดโครงการ** ทำให้ขาดความต่อเนื่องของกิจกรรมต่าง ๆ และอาจทำให้สิ่งที่ดีดำเนินการไปแล้วสูญเปล่าหรือไม่สามารถเกิดประโยชน์ได้ตามที่กำหนดไว้

ทิศทางสู่ความยั่งยืน

๘ จากการรวบรวมองค์ความรู้ บทเรียน และความสำเร็จ ค้นพบทิศทางที่จะสนับสนุนให้เกิดความยั่งยืนของการดำเนินงานต่อไปนี้

- **การจัดทำแผนและเทศบัญญัติท้องถิ่นในด้านการจัดการขยะมูลฝอย** เพื่อให้มีการจัดสรรงบประมาณในการดำเนินงานที่ต่อเนื่อง มีการวางระบบการบริหารจัดการที่ชัดเจน มีวิธีการและหลักการที่ชัดเจน รวมถึงมีกระบวนการติดตามประเมินผลการดำเนินงานเป็นระยะ เน้นการพูดคุยแลกเปลี่ยนเพื่อแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น ตลอดจนยังคงให้ความสำคัญกับการสร้างความรู้ ความเข้าใจ และความตระหนักในการจัดการขยะมูลฝอยอย่างต่อเนื่อง
- **การพัฒนาศักยภาพและกลไกชุมชน** ทั้งผู้นำและผู้แทนชุมชน รวมทั้งกลไกชุมชนอื่น ๆ ที่ช่วยระดมความร่วมมือในชุมชน สานความร่วมมือกับภายนอก และขับเคลื่อนกิจกรรมให้เกิดความต่อเนื่องในอนาคต ตลอดจนการพัฒนาในกลุ่มเด็กและเยาวชน เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการขยะที่ต้นทาง โดยการสร้างความตระหนัก สร้างความรู้ความเข้าใจ และสอดแทรกไปกับสาระการเรียนรู้ในกระบวนการเรียนการสอน หรือการพัฒนาหลักสูตรสิ่งแวดล้อมศึกษาเพื่อนำไปสู่การบริหารจัดการอย่างยั่งยืน
- **ความต่อเนื่องและต่อยอด** โดยเน้นการนำนวัตกรรมหรือกิจกรรมเด่นและประสบผลสำเร็จมาต่อยอดและขยายผล โดยผลสำเร็จนั้นต้องเห็นความเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้นชัดเจนและสามารถติดตามประเมินผลการดำเนินงานได้อย่างเป็นรูปธรรม และมีการขับเคลื่อนกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งการนำแนวคิด เทคนิค วิธีการ รูปแบบใหม่ ๆ มาพัฒนาและขับเคลื่อนกิจกรรมที่เชื่อมโยงและครอบคลุมกับวิถีชุมชน ภูมิปัญญาท้องถิ่น และหลักวิชาการในทุกมิติ (เศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม)

- **การเก็บรวบรวมและพัฒนาฐานข้อมูล** เพื่อนำมาประกอบการกำหนดงบประมาณ วางแผนการบริหารจัดการขยะมูลฝอย วางเส้นทางเก็บขนขยะมูลฝอยอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน พร้อมทั้งมีการนำเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้ในการจัดการข้อมูล เช่น ระบบสารสนเทศบันทึกข้อมูลปริมาณขยะมูลฝอย เป็นต้น
- **การสื่อสาร** ทั้งภายในและภายนอกชุมชน ซึ่งบางองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นใช้การสื่อสารช่วยสร้างความเข้าใจโครงการและเผยแพร่ข้อมูลโครงการสู่ภายนอกชุมชน โดยมีบุคลากรที่สามารถใช้สื่อออนไลน์ในการเผยแพร่กิจกรรมโครงการ ซึ่งในบางครั้งได้ช่วยระดมคนเข้ามาทำกิจกรรมได้เป็นจำนวนมาก

ส่วนที่ 6

องค์กรดำเนินงาน
และผู้ให้ข้อมูล

๖ กรณียภาคเหนือ

1. เทศบาลตำบลจันจว้า จังหวัดเชียงราย

สำนักงานเทศบาลตำบลจันจว้า ถนนแม่จัน-เชียงแสน เลขที่ 49 หมู่ที่ 2 อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย

โทรศัพท์ : 0-5377-5123 โทรสาร : 0-5377-5510 อีเมล : saraban@janjawa.go.th เว็บไซต์ : www.janjawa.go.th

ผู้ให้ข้อมูล : นางสาวกมล อุตุภรณ์ สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดเชียงราย นายทะนงศักดิ์ ทองแสน นายกเทศมนตรีตำบลจันจว้า ว่าที่ร้อยตรีธีรภพ ธนะศรี ปลัดเทศบาล นายสมศักดิ์ คำลือ รองปลัดเทศบาล นางรัตนา วงศ์ปัญญา ผู้อำนวยการกองสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม และเจ้าหน้าที่เทศบาลตำบลจันจว้า สมาชิกชุมชนบ้านทรายมูล บ้านหนองปิ้ง และบ้านหนองครก

2. เทศบาลตำบลบ้านเหล่า จังหวัดพะเยา

สำนักงานเทศบาลตำบลบ้านเหล่า 187 หมู่ 10 ถนนสันทราย-แม่เย็น ตำบลบ้านเหล่า อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา

โทรศัพท์ : 054-886410 โทรสาร : 054-886410 อีเมล : banlao_maechai@hotmail.com เว็บไซต์ : www.banlaolocal.go.th

ผู้ให้ข้อมูล : นายวีร์กวิน มักผลภูมิ นายกเทศมนตรีตำบลบ้านเหล่า นายมงคล จินะวรรณ รองนายกเทศมนตรีตำบลบ้านเหล่า นายบุญยัย ทาจุมปู รองนายกเทศมนตรีตำบลบ้านเหล่า นายสมศักดิ์ จำปาวงค์ เลขานุการนายกเทศมนตรีตำบลบ้านเหล่า นางภัทรกุล ฝៃเครือ ผู้อำนวยการกองสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อมและเจ้าหน้าที่เทศบาลตำบลบ้านเหล่า และสมาชิกชุมชนบ้านดงอินตาใต้

3. เทศบาลตำบลตรอน จังหวัดอุดรธานี

สำนักงานเทศบาลตำบลตรอน เลขที่ 239 หมู่ที่ 4 อำเภอตรอน จังหวัดอุดรธานี โทรศัพท์ : 055-491-532

โทรสาร : 055-491-532 ต่อ 109 อีเมล : saraban_05530201@dla.go.th เว็บไซต์ : www.tron.go.th

ผู้ให้ข้อมูล : นายพรชัย รัตนเสถียร นายกเทศมนตรีตำบลตรอน นายอำเภอไพ วงษ์ไพบูลย์ รองนายกเทศมนตรีตำบลตรอน นายดำเนิน วงศ์กี รองนายกเทศมนตรีตำบลตรอน นางสาวยุพา ชัดสี ปลัดเทศบาลตำบลตรอน นางสาวสิริพรรณ แผ้วเกษม ผู้อำนวยการกองสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม นายบำรุง มากมณี ปลัดเทศบาลตำบลบ้านแก่ง สมาชิกชุมชนวังหินพัฒนา ชุมชนริม่าน ชุมชนลานทองพัฒนา ชุมชนพิทักษ์อุโมงค์ศรีตรัง ชุมชนลานเหนือ ชุมชนวังหินพัฒนา ชุมชนพร้อมใจพัฒนา และชุมชนลานทองพัฒนา

4. เทศบาลตำบลบางประมุง จังหวัดนครสวรรค์

สำนักงานเทศบาลบางประมุง เลขที่ 111 หมู่ที่ 2 ตำบลบางประมุง อำเภอโกรกพระ จังหวัดนครสวรรค์

โทรศัพท์ : 056-202-123 โทรสาร : 056-202-201 อีเมล : bangpramung@gmail.com เว็บไซต์ : www.Bangpramung.go.th

ผู้ให้ข้อมูล : นางขวัญวดี วณิชากษัตริย์ สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดนครสวรรค์ นางสาวมานุสา มีมุข สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดนครสวรรค์ นายอมร สุพัฒน์ ปลัดเทศบาลตำบลบางประมุง เจ้าหน้าที่และสมาชิกสภาเทศบาลตำบลบางประมุง และสมาชิกชุมชนบ้านบางประมุง

๘ กรณียภาคกลางและภาคตะวันตก

5. เทศบาลตำบลไผ่กองดิน จังหวัดสุพรรณบุรี

สำนักงานเทศบาลตำบลไผ่กองดิน เลขที่ 100 หมู่ที่ 4 ตำบลไผ่กองดิน อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี

โทรศัพท์ : 035-440658-9 โทรสาร : 035-440658-9 อีเมล : saraban@paikongdin.go.th เว็บไซต์ : www.paikongdin.go.th

ผู้ให้ข้อมูล : นายชุมพร มณีเนตร สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดสุพรรณบุรี นางสาววงลักษณ์ ฮวนปวน สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยของตำบลไผ่กองดิน นายสุเวทย์ จรุงกิจกุล นายกเทศมนตรีตำบลไผ่กองดิน นายธนากร ฐิติโกศา รองนายกเทศมนตรีตำบลไผ่กองดิน นายกำธร จรุงกิจกุล รองนายกเทศมนตรีตำบลไผ่กองดิน นายพัศกร อุ๋นอ่อน ปลัดเทศบาลตำบลไผ่กองดิน เจ้าหน้าที่และสมาชิกเทศบาลตำบลไผ่กองดิน สมาชิกชุมชนบ้านตลาดใหม่บ้านสุดและบ้านตลาดเก่าบ้านสุด

6. องค์การบริหารส่วนตำบลท่างาม จังหวัดสิงห์บุรี

ที่ทำการองค์การบริหารส่วนตำบลท่างาม หมู่ที่ 3 ตำบลท่างาม อำเภออินทร์บุรี จังหวัดสิงห์บุรี

โทรศัพท์ : 036-699-477 โทรสาร : 036-699-477 อีเมล : tarngam@tarngam.go.th เว็บไซต์ : www.tarngam@go.th

ผู้ให้ข้อมูล : นายก่อเกียรติ กุลทูล สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดสิงห์บุรี นายวีระชาติ รอดเรือง สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดสิงห์บุรี นางสาวศุภกัญญา รัฐเมือง สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดสิงห์บุรี นายฐิติพงศ์ ศักดิ์ชัยสมบูรณ์ นายองค์การบริหารส่วนตำบลท่างาม นายอเนก พิศแพว ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลท่างาม นางสาวดุชนีย์ รองปลัด องค์การบริหารส่วนตำบลท่างาม เจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบลท่างาม สมาชิกชุมชนบ้านเกาะแก้วและบ้านท่าข่อย

7. องค์การบริหารส่วนตำบลบางลี่ จังหวัดลพบุรี

ที่ทำการองค์การบริหารส่วนตำบลบางลี่ หมู่ที่ 3 ตำบลบางลี่ อำเภอท่าม่วง จังหวัดลพบุรี

โทรศัพท์ : 036-481-888 โทรสาร : 036-481-888 อีเมล : info@banglee.thailocallink.com เว็บไซต์ : www.banglee.go.th

ผู้ให้ข้อมูล : นายสมคิด จันทร์แดง นายกองค์การบริหารส่วนตำบลบางลี่ นายเชาวลิต โฉลงาม รององค์การบริหารส่วนตำบลบางลี่ นางลักขณา บุญเกิด รององค์การบริหารส่วนตำบลบางลี่ นายบุญส่ง ทัพเจริญ ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลบางลี่ นางจิตมณีสุข ชัยวัฒนาศักดิ์ รองปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลบางลี่ นายวิระ พร้อมสุข กำนันตำบลบางลี่ นางธนกร จุ้ยเจริญ ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 13 นายรุ่งโรจน์ ศรีดี ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 14 นายมานัส บัวหอม ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 16

8. เทศบาลตำบลพระแท่น จังหวัดกาญจนบุรี

สำนักงานเทศบาลตำบลพระแท่น 99 หมู่ 10 ตำบลพระแท่น อำเภอดำรงวิทยะจันทน์ จังหวัดกาญจนบุรี

โทรศัพท์ : 034-601988 โทรสาร : 034-601989 อีเมล : Pratacity99@gmail.com เว็บไซต์ : www.pratacity.go.th

ผู้ให้ข้อมูล : นายทรงศักดิ์ โชติณัติวัฒน์ นายกเทศมนตรีตำบลพระแท่น นายภฤศ โชติณัติวัฒน์ รองนายกเทศมนตรีตำบลพระแท่น นางเรณู ศรีพล ที่ปรึกษานายกฯ จ.ส.อ.สมชาย อรุณแข ปลัดเทศบาล นางสาวสิริวรรณ โอภากุลวงษ์ ผู้อำนวยการกองสาธารณสุข เจ้าหน้าที่และสมาชิกสภาเทศบาลตำบลพระแท่น ประธานกลุ่มรีไซเคิล ประธานกลุ่มขยะหมู่ 2 และแกนนำหมู่ 6

๘ กรณียาคะตะวันออกเฉียงเหนือ

9. เทศบาลตำบลสังคัม จังหวัดหนองคาย

สำนักงานเทศบาลตำบลสังคัม เลขที่ 173 หมู่ 1 ตำบลสังคัม อำเภอสังคัม จังหวัดหนองคาย

โทรศัพท์ : 042-441026 โทรสาร : 042-441026 อีเมล: contact@sang-khom.go.th เว็บไซต์ : www.sang-khom.go.th

ผู้ให้ข้อมูล : นางสาวเบญจวรรณ สุภารัตน์ และนายสกล กิตติวัฒน์ชะชัย สำนักงานสิ่งแวดล้อมภาคที่ 9 (อุดรธานี) นายพีรพัฒน์ พรชนะรัตน์ สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดหนองคาย นายสุวิน คำภาพงษา นายกเทศมนตรีตำบลสังคัม นายอนนท์ แสนดีดี ผู้อำนวยการกองสาธารณสุข นายสุวรรณ ดวงแก้ว ที่ปรึกษานายกฯ เจ้าหน้าที่เทศบาลตำบลสังคัม สมาชิกชุมชนบ้านแก้งไก่อและบ้านสังคัม

10. เทศบาลตำบลดงแดง จังหวัดร้อยเอ็ด

สำนักงานเทศบาลตำบลดงแดง เลขที่ 183 หมู่ที่ 1 ตำบลดงแดง อำเภोजตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด

โทรศัพท์ : 043-651033 โทรสาร : 043-651033 อีเมล : sarabun_05450404@dla.go.th เว็บไซต์ : www.dongdang.go.th

ผู้ให้ข้อมูล : นางสาวณพัชร์ ลือขุนทด และนายธิเบศร์ เอ็นคะวัน สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดร้อยเอ็ด

นางสาวบุปผา คณະนาม รองปลัดเทศบาลตำบลดงแดง เจ้าหน้าที่และสมาชิกสภาเทศบาลตำบลดงแดง กำนันตำบลดงแดง ผู้ช่วย

ผู้ใหญ่บ้านบ้านผือฮี กรรมการหมู่บ้านและสมาชิกชุมชนบ้านผือฮี

11. เทศบาลตำบลทะเลเมนชัย จังหวัดบุรีรัมย์

สำนักงานเทศบาลตำบลทะเลเมนชัย เลขที่ 194 หมู่ที่ 2 ตำบลทะเลเมนชัย อำเภอลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์

โทรศัพท์ : 044-1187105 โทรสาร : 044-1187105 อีเมล : 5311016@dla.go.th เว็บไซต์ : www.thamenchai.go.th

ผู้ให้ข้อมูล : นางสาวเบญจวรรณ พรหมเทศ สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดบุรีรัมย์

นายสรารุฒิ ภูเสด็จ ผู้อำนวยการโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านบุแปง นางสาวนรารัตน์ ยืนยง ผู้อำนวยการกองสาธารณสุข

นายปัญญา มาจิตต์ ปลัดเทศบาล นายธนวัตร ไชโยทวิรัชต์ หัวหน้าสำนักปลัด เจ้าหน้าที่เทศบาลตำบลทะเลเมนชัย ผู้ใหญ่บ้าน

ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน และสมาชิกชุมชนหมู่ที่ 8 ตำบลหนองบัวโคก และกลุ่มต้นกล้าน้อย

12. เทศบาลเมืองพิบูลมังสาหาร จังหวัดอุบลราชธานี

สำนักงานเทศบาลเมืองพิบูลมังสาหาร เลขที่ 69/14 ถนนพิบูล ตำบลพิบูล ตำบลพิบูลมังสาหาร จังหวัดอุบลราชธานี

โทรศัพท์ : 045-441115 อีเมล : phiboon.municipal@gmail.com เว็บไซต์ : www.phibuncity.go.th

ผู้ให้ข้อมูล : นางพจนีย์ จันทร์ศิริ สำนักงานสิ่งแวดล้อมภาคที่ 12 (อุบลราชธานี) นางสาวพรอำภา สุรภักดี สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและ

สิ่งแวดล้อมจังหวัดอุบลราชธานี ดร.ศิริมาเมธวีดี ศิริฉนิตรา นายกเทศมนตรีเมืองพิบูลมังสาหาร นายนิยม สายเสนา

รองนายกเทศมนตรีเมืองพิบูลมังสาหาร นายไกรศรี ต้นทอง รองนายกเทศมนตรีเมืองพิบูลมังสาหาร นางทัศนีย์ บุญประสิทธิ์

รองนายกเทศมนตรีเมืองพิบูลมังสาหาร เจ้าหน้าที่เทศบาลเมืองพิบูลมังสาหาร ผู้อำนวยการโรงเรียนเทศบาล 2 พิบูลวิทยาการ

และสมาชิกชุมชนโพธิ์ตาก 1-4

๘ กรณียภาคตะวันออกและภาคใต้

13. เทศบาลตำบลปฎิวี จังหวัดจันทบุรี

สำนักงานเทศบาลตำบลปฎิวี เลขที่ 49 หมู่ที่ 5 ตำบลปฎิวี อำเภอมะขาม จังหวัดจันทบุรี

โทรศัพท์ : 039-600191 โทรสาร : 039-460833 อีเมล : ptw_fc2013@outlook.com เว็บไซต์ : www.pattawee.go.th

ผู้ให้ข้อมูล : นายอรรถ พงศ์ศักดิ์ นายกเทศมนตรีตำบลปฎิวี ดร.เกียรติภูมิ จันเต ผู้อำนวยการกองสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม
เจ้าหน้าที่และสมาชิกสภาเทศบาลตำบลปฎิวี ผู้ใหญ่บ้านปฎิวี ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านบ้านปฎิวี และสมาชิกชุมชนบ้านปฎิวี

14. เทศบาลตำบลร่มเมือง จังหวัดพัทลุง

สำนักงานเทศบาลตำบลร่มเมือง เลขที่ 82 หมู่ 2 ตำบลร่มเกล้า อำเภอมืองพัทลุง จังหวัดพัทลุง

โทรศัพท์ : 074-605202 โทรสาร : 074-605202 ต่อ 15 อีเมล : rommuang605202@gmail.com เว็บไซต์ : www.rommuang.go.th

ผู้ให้ข้อมูล : นางสาวศานี ทิพย์ทะเปียนการ สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดพัทลุง

นายสมบูรณ์ บุญวิสูตร นายกเทศมนตรีตำบลร่มเมือง นางสาววิมลทิพย์ จิตรักษ์ เทศมนตรีตำบลร่มเมือง นางอารีย์ สังข์ทอง ปลัดเทศบาลตำบลร่มเมือง เจ้าหน้าที่และสมาชิกสภาเทศบาลตำบลร่มเมือง กำนันตำบลร่มเมือง ผู้ใหญ่บ้านบ้านนาโอ๋ อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน และสมาชิกชุมชนบ้านนาโอ๋

15. เทศบาลตำบลสิเกา จังหวัดตรัง

สำนักงานเทศบาลตำบลสิเกา เลขที่ 99 หมู่ที่ 7 ถนนสิเกา-ควนกุน ตำบลบ่อหิน อำเภอสิเกา จังหวัดตรัง

โทรศัพท์ : 075-291085 โทรสาร : 075-248203 อีเมล : office@sikao.go.th เว็บไซต์ : www.sikao.go.th

ผู้ให้ข้อมูล : นางสาวอารีย์ ใจสมุทร สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดตรัง นางสาวณัฐนิชา ทองเจริญ

สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดตรัง นายสุเมธ รัตรัตน์ นายกเทศบาลตำบลสิเกา นางสาวอัญชลี รัตตมณี รองนายกเทศบาลตำบลสิเกา นายตรีเนตร เหมือนเลื่อน ปลัดเทศบาล และเจ้าหน้าที่เทศบาลตำบลสิเกา นางสาวบุรณา เบ็ญก็เต็ม และนางสาวสุณิศา สุหรั่ง วิทยาลัยการสาธารณสุขสิรินธร จังหวัดตรัง และสมาชิกชุมชนหน้าตลาด ชุมชนหลังตลาด ชุมชนบ้านท่าเรือ และชุมชนประชาอุทิศ

16. เทศบาลตำบลยุโป จังหวัดยะลา

สำนักงานเทศบาลตำบลยุโป หมู่ที่ 1 ตำบลยุโป อำเภอเมือง จังหวัดยะลา

โทรศัพท์ : 073-270084 โทรสาร : 073-270084 อีเมล : office@yupo.go.th เว็บไซต์ : www.yupo.go.th

ผู้ให้ข้อมูล : นายสอแหละ บางงูสันและนายสมาน ปือราแง สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดยะลา
นายนิรันดร์ เพชรแท้ นายกเทศบาลตำบลยุโป นางกัลยา นวลแก้ว รองนายกเทศบาลตำบลยุโป นายคอรอนิง สุหลง ที่ปรึกษา
นายกฯ นางสาวนวิรัตน์ เพ็ชรเรือนทอง ปลัดเทศบาล นางสาวพาริดา สุระคำแหง หัวหน้าสำนักปลัด และสมาชิกชุมชน
บ้านทุ่งเหรียง ชุมชนบ้านทุ่งยามู และชุมชนบ้านยุโป

จัดทำโดย
กองบริหารกองทุนสิ่งแวดล้อม
สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

อาคารทิปโก้ 2 ชั้นที่ 16 เลขที่ 118/1 ถนนพระรามที่ 6 แขวงพญาไท เขตพญาไท กรุงเทพฯ 10400
โทรศัพท์/โทรสาร: 02 265 6600 E-mail: envfund.sarabun@onep.go.th
Facebook: กองทุนสิ่งแวดล้อม สผ., Website: <http://envfund.onep.go.th/>

กองทุนสิ่งแวดล้อม

กองทุนสิ่งแวดล้อม